tribuna

LIST ŠTUDENTOV LJUBLJANSKE UNIVERZE

UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: DRAGO ČOP, MIRO DVORŠAK, JANKO POPOVIČ, BOJAN SAMARIN, IVAN SEDEJ, ZDRAVKO TOMAŽEJ IN DUŠAN VOGLAR. ODGOVORNI IN GLAVNI UREDNIK JANKO POPOVIČ. UREDNIŠTVO IN UPRAVA — LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA C. 5 a — TEL. 31-102. TEKOČI RAČUN 60-KB-1-Z-567. ROKOPISOV NE VRAČAMO. LETNA NAROČNINA 200 DIN. TISK: ČASOPISNO PODJETJE »SLOVENSKI POROČEVALEC«

LETO VIII ŠTEV. 7
LJUBLJANA
3. a[illegible]

VLOGA ŠTUDENTOV V DRUŽBI

Dosežemo lahko še več

Kot vsak drug posameznik smo tudi študentje trdno vključeni v družbeno življenje in se v njem tako ali drugače udejstvujemo. Toda mnenj o naši družbeni vlogi je mnogo in nekatera si celo precej nasprotujejo.

Kadarkoli primerjamo z izobraženci, ki so študirali še pred vojno, takratno in sedanjo študentsko mladino, izpade tako primerjanje ponavadi v korist predvojnih študentov, češ da so bili bolj družbeno aktivni, bolj borbeni, polni idealov itd.

Tovariši, ki so svojo nedoživeveto mladost pustili v bojih, ofenzivah in pohodih, nam postavljajo za zgled svojo generacijo in svojo, sicer neizživeto, vendar pretresljivo ustvarjalno mladost.

Tudi pred tistimi, ki so doživeli polet začetka naše graditve, se ga udeležili in mu s svojo mladostjo dali zven, ostajamo »majhni« in »nepomembni«.

Toda vsa ta mnenja so v nekem pogledu enostranska, stališča, s katerih izhajajo, pa neprilagojena današnjim pogojem in današnjim družbenim zahtevam. Vsem takim mnenjem navkljub danes vedno znova ugotavljamo, da družbena aktivnost mladine nasploh in seveda tudi študentske mladine neprestano raste in postaja vedno pomembnejša. Študentje se danes živahno udejstvujejo na vseh področjih družbenega življenja. Sodelujemo v občinskih ljudskih odborih, hišnih svetih in drugih organih našega družbeno upravnega sistema. Zagrizli smo se v reformo univerzitetnega študija in hočemo, da bi se naša univerza čimprej preoblikovala v sodobno socialistično univerzo. V pokrajinskih študentskih klubih pomagamo pri reševanju vseh socialnih, gospodarskih, političnih in kulturnih vprašanj določenega področja. Vključujemo se v naše kulturno življenje, deloma celo kot aktivni kulturni delavci, in mu dajemo svojevrstno obeležje. Naše delovanje na telesno vzgojnem in športnem področju je pomemben prispevek k dviganju amaterizma in k razvoju principov socialistične telesne vzgoje. Pri delu v organizacijah se srečujemo z vsemi mogočimi družbenimi problemi in si skušamo nanje odgovoriti. Prizadevamo si, da bi tudi sami prispevali čimveč k svoji politično ideološki vzgoji.

Vsa ta pestrost našega delovanja najde po neštetih poteh svoj odraz v splošnem družbenem življenju in tudi prispeva svoj delež k podobi tega življenja. Saj vsa naša aktivnost izhaja iz pobud in potreb družbenega življenja samega ter je namenjena pospeševanju njegovega razvoja.

Ko govorimo o družbeni vlogi današnje mladine nasploh in posebej študentske mladine, moramo izhajati iz realne ocene današnje stvarnosti. Naša družbena aktivnost in podoba našega rodu sta v tesni medsebojni vzročni povezanosti, oboje pa je v širšem merilu odvisno od našega splošnega družbenega razvoja. Približali smo se sicer nevarnosti, da zabredemo v zloglasni »generacijski problem«, vendar bomo morali kljub vsem pomislekom o podobi našega rodu spregovoriti vsaj nekaj besed.

Najznačilnejše za naš rod je, da je za nas socializem dana stvar in ne stvar idealov. V družbeno življenje smo stopili šele takrat, ko so ideali že dobili za svojo uresničitev podlago in so s tem v marsikaterem pogledu prenehali biti le ideali. Sodobno družbeno dogajanje poteka brez velikih zunanjih konfliktov in preobratov, družba se spreminja in razvija v svoji notranjosti, vse do najintimnejših kotičkov posameznikov. Danes ne ustvarjamo več nove države, ampak nove družbene odnose, ki se tkejo iz nevidnih in včasih navidez nepomembnih niti. V takem položaju je zares težko najti najprimernejše oblike družbene dejavnosti.

Mi nimamo svoje legendarne preteklosti, ideale, za katere se borimo, šele sproti spoznavamo. V sodobnem družbenem dogajanju se še nismo popolnoma znašli, zato so v našem delu nekatere napake. Spoznavamo šele, da je za vsem vsakodnevnim in navidez malenkostnim dogajanjem, s katerim se srečujemo, nekaj velikega, pomembnega ne le za vse nas, ampak tudi za ves svet. Približujemo se spoznanju, da je graditev socializma to, čemur je vredno posvetiti vse svoje sile. Naš pogled je uprt v bodočnost, ki je še ne poznamo, a jo bomo ustvarili.

Naša pot je težka. Zaustavlja nas kopica moralnih in ideoloških problemov, napada nas omahljivost, plaši nas navidezna majhnost in pomembnost stvari, ki jih počnemo. Mladi smo in želimo si velikih dejanj, velikih zmag, v katerih bomo lahko izrazili sebe in svoje vrednote. Zato smo s takim veseljem sprejeli zadano nalogo — zgraditev avtomobilske ceste Ljubljana—Zagreb.

Čeprav je vse, kar delamo in ustvarjamo, v neposredni medsebojni vzročni zvezi z ostalim družbenim dogajanjem, naša družbena aktivnost prav zaradi omenjene notranje borbe in notranjega presnavljanja ne pride vedno do polnega izraza. Naša družbena vloga je navidez majhna, vendar le navidez. Ocenjevati jo moramo ne le po pestrosti našega delovanja, ampak tudi po mestu v družbi, ki nam je namenjeno kot bodočim visoko kvalificiranim strokovnjakom. Upoštevati moramo, da pomembnost naše družbene vloge neprestano raste in to v skladu z našim družbeno političnim osveščanjem. Kljub vsem napakam, slabostim in pomanjkljivostim v našem delu smo danes študentje v naši družbi pomembna subjektivna sila. V nas se vrši proces oblikovanja novega socialističnega človeka in mi smo nosilci tega procesa, ne le pasivni, ampak tudi zavestni in aktivni nosilci.

Toda pri vsem tem ni najvažnejše, ali je naša družbena vloga tolikšna ali tolikšna, važno je predvsem vprašanje, ali se svoje družbene vloge tudi zavedamo in ali res izpolnjujemo naloge, ki nam jih nalaga družba.

Ena naših osnovnih dolžnosti je strokovno usposabljanje za bodoče mesto v družbeni proizvodnji. Kljub vsem negativnim pojavom, ki jih lahko opažamo, smo že neštetokrat ugotovili, da študijski uspehi na vseh fakultetah neprestano rastejo. To kaže, da se študentje čedalje resneje zavedamo svojih dolžnosti. Napeti pa bomo morali vse sile, da odpravimo tiste negativne pojave oziroma pojmovanja, ki našo podobo še vedno kvarijo.

Prav tako važno kot študij pa je za naše bodoče delovanje v družbi tudi delo v organizaciji — v ZŠJ. Zavedamo se, da mora težišče tega dela biti na ideološko političnem vzgajanju, zato danes pri vseh združenjih posvečamo ideološko političnemu delu toliko pozornosti. Prišli smo do spoznanja, da je vsako delo na ideološko političnem področju lahko uspešno le, če mu damo družbeno pomembno in konkretno vsebino, če ga prilagodimo potrebam družbe in ne le lastnim potrebam in če ga izvajamo v skladu s principi splošnega družbenega življenja in razvoja. Po tem načelu že dela večina združenj in uspeh ni izostal. Toda prav ti rezultati kažejo, da je treba ideološko politično delo v Zvezi študentov še bolj poglobiti in še bolj razširiti.

Če hočemo zavestno in polnovredno zavzeti neko mesto v družbi, nam je potrebna neizprosna kritičnost. Ne kritičnost, ki bi bila sama sebi namen in opravičilo za nedejavnost, temveč prava, konstruktivna kritičnost mora spremljati vse naše delo in mu dajati resnično vrednost in upravičenost. Že ob mnogih priložnostih smo dokazali, da znamo biti kritični, pa ne samo do obdajajoče nas stvarnosti, ampak tudi do samega sebe in do svojega dela. Kritičnosti pa potrebujemo še več, prav ona nam mora postati merilo in dokaz naše družbene osveščenosti. Kajti ni dovolj, če smo le neka družbena sila po sebi, potrebno [illegible] družbene vloge tudi zavedamo in se zavestno borimo za njeno večanje in poglabljanje.

Zanos mladosti ne pozna ovir

Spomenik in zastava

Bližajo se meseci z visokim soncem. Asfaltna preproga avtoceste Ljubljana—Zagreb se bo pričela odvijati že aprila. Na trak, ki ne bo vezal samo mesta ampak tudi narode, bodo prišli študentje šele julija in avgusta.

Z veterine, VPŠ, medicine, višje šole za fizioterapevte in z VŠMS so že prišle prve prijave v pripravljalni štab za mladinske delovne brigade. Samo z medicine je prišlo 70 prijav, od teh 11 za mesec avgust, 53 za julij, 4 za junij in 2 neopredeljeni. Tudi z drugih fakultet je največ takih, ki bi radi delali julija, čeprav se pripravljalni štab trudi, da bi jih enakomerno porazdelil na oba meseca.

Za čas med aprilom in julijem potrebujejo nekaj strokovnih instruktorjev, predvsem gradbenike in medicince. Toda za to se še nihče ni prijavil, ker ima večina študentov prav v tem času izpite.

Po številu doslej prijavljenih sklepamo, da je zanimanje za delo na Cesti bratstva in enotnosti med študenti zelo veliko. Že sama beseda »graditi« pomeni nekaj lepega in velikega, nekaj, kar privlači. Graditi, čez našo deželo zgraditi zrcalo, v katerem bodo zmeraj odmevale naše dlani. Sicer žuljave, toda take so vse roke, ki ustvarjajo.

Posebno v poletnih mesecih bo vrste mladih graditeljev močno vzvalovilo kulturno in športno življenje.

Rok za prijave je 31. marec. Kar bo prijavljencev preveč, jih bodo zaposlili v Kopru ali pa v Ljubljani pri gradnji stadiona.

Naša mladina bo dokazala, da zna graditi in da to ne bo samo cesta, ampak tudi spomenik in zastava vseh mladih sil, ki hočejo ustvarjati.

SPET NAKLJUČJE?

Znano je, da so na vesti o aretaciji alžirskih študentov v Franciji, kakor tudi na razpust njihove nacionalne študentske organizacije UGEMA reagirale številne študentske organizacije iz vseh krajev sveta. Ta pomoč, ki jo alžirskim študentom nudijo študentje drugih dežel, je pomembna v vsakem primeru. Če so danes v svetu vprašanja, okrog katerih se razvija enotna akcija, potem je to v vsakem primeru solidarnost z alžirskimi študenti.

Zveza študentov Jugoslavije, zvesta svoji protikolonialistični politiki, je tudi v vrstah onih, ki so protestirali proti postopkom francoskih oblasti. ZŠJ je s svojim stališčem seznanila vse študentske organizacije v svetu.

Vendar pa se, kakor po pravilu, v pomembnih trenutkih za študentski svet vedno pojavljajo tendence za izkoriščanje posameznih dogodkov v neke določene namene.

Ne želimo ocenjevati na osnovi posameznih primerov, toda če čitamo posebno prilogo informativnega biltena COSEC, v katerem so objavljena stališča nacionalnih unij ob priliki razpuščanja UGEMA, se postavlja vprašanje, ali je tudi tu vse samo »slučajno«. Mimo tega da so tu objavljena samo stališča nacionalnih unij, ki se zbirajo v okviru Mednarodne študentske konference, ker za to postoji formalno opravičilo, se vprašujemo, zakaj je iz stališča Zveze študentov Jugoslavije izpuščen ravno sledeči odstavek:

»Dobro je, da je solidarnost z alžirskimi študenti eno od vprašanj, **o katerem se študentski svet danes ne deli**, ker gre za ogrožanje ne samo akademskih pravic in ne samo za združevanja študentov neke dežele, temveč za kršenje osnovnih človečanskih pravic. Mislimo, da je to pomembno za alžirske študente.«

Slučajno, ali nekomu ne gre v račun enotna akcija?

PRED VII. KONGRESOM ZKJ

Ustvariti hočemo novo družbo

22. aprila se bo pričel VII. kongres Zveze komunistov Jugoslavije. V vseh osnovnih organizacijah ZKJ se nanj že dalj časa temeljito pripravljajo. Pismu Izvršnega komiteja CK ZKJ sta sredi marca sledila še načrt statuta ZKJ in osnutek programa ZKJ, ki ju bo sprejel VII. kongres. Na osnovi vseh teh dokumentov zavzemajo priprave na kongres vedno širši obseg in postajajo vse pomembnejše.

Znano pismo Izvršnega komiteja je izraz humanizma in skrbi za človeka ter odsev nepomirljivega odpora proti vsem negativnim pojavom, ki se pojavljajo v našem razvoju. Pismo ni sprožilo samo kratkotrajno kampanjo, ni pričelo neke brezglave gonje proti najrazličnejšim individualnim krivcem, ampak je usmerjeno predvsem proti izvirom negativnih pojavov ter poziva na boj proti njim. Zato pismo ni bilo le vzpodbuda za kritiko, ampak vzpodbuda za praktično spreminjanje in reševanje stvari.

Pismo je pokazalo neizbežno nujnost, da še naprej krepimo svoj sistem socialistične demokracije in usposabljamo naše ljudi za delovanje v tem sistemu. S tem bodo zadani odločilni udarci vsem mogočim partikularističnim tendencam posameznikov in tudi manjših skupin. Ustvariti je treba svobodnega socialističnega človeka z globokim občutkom odgovornosti pred družbo. Okrepiti pa je treba tudi sistem kontrole od zgoraj in od spodaj.

Poglavitnih problemov našega današnjega družbenega razvoja se je pismo lotilo z namenom, da jih z naporom vseh naprednih sil reši in odpravi. Zato je odgovorne naloge naložilo vsem državljanom in ne le komunistom.

Spremembe v statutu narekujejo zahteve razvoja

V razdobju od VI. kongresa pa do danes smo v našem družbenem življenju napravili velik korak naprej. Sistem socialistične demokracije je dosegel neverjeten razvoj in si osvojil vsa področja družbenega življenja. Vse te spremembe so komunistom posredovale mnogo novih izkušenj. Vplivale so na rast Zveze komunistov in na njeno spreminjanje in razvijanje. V ospredje je stopila politična in vzgojna vloga komunistov, potreba po dviganju socialistične zavesti delovnih ljudi.

V takih razmerah so nekatere spremembe v statutu nujne. Iz načrta statuta je izpuščeno vse tisto, kar sodi po svojem značaju v program ZK, uveljavljene pa so vse tiste spremembe, ki jih terja sedanja praksa v družbi in v organizacijah ZK. Načrt statuta natančneje določa načela, na katerih temelji Zveza komunistov Jugoslavije in uveljavlja načelo demokratičnega centralizma ter tako daje posameznim organizacijam ZK večje možnosti za demokratičen razvoj. S svojimi spremembami povečuje demokratične pravice organizacij in članov ZK. Osnovne organizacije ZK in vsakega člana posebej postavlja v središče boja za socializem in za socialistične družbene odnose, za nadaljnji gospodarski razvoj in proti vsem nesocialističnim pojmovanjem in težnjam. Zato morajo biti člani ZK požrtvovalni, skromni, tovariški, iskreni, interes socializma in dokončne osvoboditve človeštva naj jim bo najvišji zakon v vsem njihovem javnem in zasebnem življenju. Statut terja od njih, da se povsod in vedno upro vsem negativnim in nesocialističnim pojavom, da zavestno vplivajo na naš družbeni razvoj, ga pospešujejo in se sami v njem idejno in politično razvijajo.

V skladu z današnjimi potrebami družbenega razvoja je v načrtu statuta organizacijskemu ustroju Zveze komunistov dana večja prožnost in prilagodljivost. Osnovnim organizacijam in aktivom so naložene večje in odgovornejše naloge. Odpravljene so vse organizacijske ozkosti in tako je dana večja možnost za zavestno delo komunistov v okviru zahtev, ki jih nalagata statut in program. S tem je načrt statuta eden izmed temeljev za nadaljnjo rast Zveze komunistov in za njeno še pomembnejše uveljavljanje na vseh področjih družbenega življenja.

Kritična ocena današnje stvarnosti

Predlagani program ustvarjalno in dosledno marksistično raziskuje socialistično prakso v naši deželi in v svetu. Teoretično analizira in posplošuje izkušnje, ki so si jih komunisti pridobili v revoluciji, v graditvi nove države in v razvijanju novih socialističnih družbenih odnosov. Pri tem upošteva vse specifičnosti in enkratnosti naše poti. Upošteva pa tudi posebnosti v razvoju tujih dežel in tako ocenjuje sodobni napredek in sodobna nasprotja v svetu, sodobno delavsko gibanje in sodobni razvoj socializma v svetu.

V vsej zapletenosti sodobne družbene stvarnosti je dosledno uporabljena marksistična znanstvena metoda. Ker se osnutek programa principov dialektičnega materializma ves čas tako dosledno drži, ni nikakršen skupek nekih dokončnih resnic, dogem in večno veljavnih rešitev. Prikazuje razvoj, ki se je pri nas ali v svetu že izvršil, ter nakazuje tiste momente nadaljnjega razvoja, ki jih glede na dane možnosti že lahko objektivno predvidimo. Nadaljnjega razvoja socializma z ničemer ne omejuje. Temu razvoju pušča še neslutene možnosti, ker upošteva, da bo bodoče življenje prineslo nove izkušnje, nove potrebe in nove naloge, ki bo od komunistov zahtevalo, da nekatere sedanje postavke svoje politike in svojega delovanja popravijo in spremene. Naša družbena praksa in naša znanstvena misel v celoti bosta v prihodnosti prekoračili, popravili in morda celo zavrgli posamezna sedanja stališča, s tem pa bosta v polni meri uveljavili prav revolucionarni duh in ustvarjalno koncepcijo programa ZK.

Program kaže stopnjo socialistične misli v Jugoslaviji — v okviru splošne socialistične misli — na sedanji stopnji našega družbenega razvoja. Ves je usmerjen v sedanjost, k sedanjim vprašanjem borbe za izgradnjo socializma v naši deželi. Teh problemov in nastopajočih težav se loteva s pomočjo ustvarjalnosti marksizma in z neko odkritosrčnostjo in kritičnostjo kot prejšnje pismo Izvršnega komiteja CK ZKJ. Vrednost predloženega osnutka je prav v tem, da tako zvesto in natančno odraža naše sodobno družbeno dogajanje. Prav zaradi tega je tudi osnova in podlaga za nadaljnje znanstveno raziskovanje našega družbenega dogajanja.

Razvoj socializma v novih pogojih

Osnutek programa se ne ustavlja na dolgo in široko pri tistih osnovnih postavkah znanstvenega socializma, ki so jih postavili že Marx, Engels in Lenin. Sodobni razvoj monopolističnega kapitalizma, državnega kapitalizma, razpadanje svetovnega kolonialnega sistema in zaostrevanje revolucionarnega boja delavskega razreda obravnava le na kratko, le zaradi idejne kontinuitete. Pri tem poudarja, da je pri socialistični preobrazbi sveta važen predvsem porast socialističnih sil, njihovo neprestano osveščanje. Ko govori o problemih socialistične graditve, obravnava vsa notranja protislovja te graditve, vse negativne pojave, ki jo spremljajo. Poudarja, da so v družbenem razvoju prehodnega obdobja najvažnejša gonilna sila socialistično osveščene delovne množice, ki zavestno usmerjajo notranji družbeni razvoj in se bore proti tendencam ostankov starega družbenega sistema.

Pogoji za boj delavskega razreda in socialističnih sil sploh za vsakodnevne zahteve, za demokratične pravice delovnih ljudi, za oblast in za izgradnjo socializma so se v zadnjih desetletjih znatno spremenili. Spremenjeni pogoji zaostrujejo nasprotja in ideološki boj v delavskem razredu samem, razbijajo njegovo enotnost in slabijo njegove revolucionarne sile. Vendar se je kljub vsemu razmerje družbenih sil v svetu bistveno spremenilo socializmu v prid. Tudi kapitalistični svet sam se spreminja pod vplivom nezadržne afirmacije socializma. Delavski razred mnogih kapitalističnih dežel je dosegel vrsto pomembnih političnih in socialnih pravic.

Družbena in politična vloga delavskega razreda je po vsem svetu močno narasla. Viharno gibanje sodobnega človeštva v socializem je privedlo do tega, da je socializem postal že vsakodnevna praksa sto in sto milijonov ljudi. Boj delavskega razreda dobiva vedno večjo širino in vedno bolj raznovrstne oblike. To ni več boj za majhne, vsakodnevne koristi, ampak boj za velike politične in gospodarske cilje. Stanje v sodobnem mednarodnem delavskem gibanju, njegova neenotnost, je pravzaprav posledica objektivnih zakonitosti sodobnega družbenega razvoja. Kot mlada vodilna družbena sila si delavski razred še ni mogel nabrati dovolj izkušenj.

Osnutek programa podaja tudi stališče ZKJ in smer njene akcije na področju mednarodnih odnosov. V vsej zaostrenosti in protislovnosti sodobnih mednarodnih odnosov, v razdelitvi sveta na dva antagonistična bloka ZKJ poudarja potrebo po aktivni koeksistenci. Politika aktivne koeksistence je izraz in potreba močnega razvoja sodobnih proizvajalnih sil, ki je pripeljal do dejanskega povezovanja vsega sveta, do tesne medsebojne odvisnosti ekonomij posameznih dežel. Vendar se aktivna koeksistenca ne more uresničiti v odnosih med bloki, uresniči se lahko le v odnosih med državami in narodi. Tako pojmovana politika aktivne koeksistence ne služi le odpravljanju vojne nevarnosti, ampak tudi hitrejšemu napredku socializma, hitrejšemu spreminjanju obstoječih družbenih formacij. Neposredno odvisna od teh načel je tudi vsa zunanja politika Jugoslavije in njena že znana stališča do razvoja nerazvitih dežel in do boja za nacionalno neodvisnost azijskih in afriških dežel.

Izgradnja socialistične Jugoslavije

Da bi lahko čimbolje analiziral sodobno družbeno dogajanje pri nas, je program v glavnih obrisih obdelal tudi predvojno jugoslovansko delavsko gibanje, ekonomsko in politično krizo predaprilske Jugoslavije in predvojni razvoj Komunistične partije Jugoslavije. Kot važno epoho pa je obdelal tudi čas narodno-osvobodilne vojne.

V dosedanjem socialističnem razvoju je šla Jugoslavija skozi več faz, ki so organski del enotnega in nepretrganega procesa družbeno-ekonomskih in političnih sprememb na poti k socializmu in k čedalje širši socialistični demokraciji. Pri obravnavanju tega razvoja obravnava osnutek programa vse bistvene značilnosti izgradnje socialistične dežele, vse pojave, ki jo spremljajo in predvsem mesto in vlogo komunistov v tej graditvi. Pri tem se ustavlja ob značilnostih naše družbeno ekonomske ureditve, ob problemih družbene lastnine proizvajalnih sredstev, ob vlogi proizvajalca in države v proizvodnji. Poudarja, da postaja proizvajalec nosilec družbene funkcije upravljanja proizvodnje in hkrati aktivni sodelavec v funkciji razdelitve presežkov dela. V pogojih družbene lastnine proizvajalnih sredstev je osvobojeno delo edini činitelj tako za reprodukcijo svobodne človeške osebnosti kakor tudi za reprodukcijo socialističnih odnosov in socialistične družbe. Delo postaja edino možni vir materialnega obstoja človeka, ki more delati. Vse pravice posameznika, tako ekonomske kot politične, izhajajo pravzaprav iz družbene lastnine proizvajalnih sredstev in se razvijajo na tej podlagi.

V graditvi socializma ima velik pomen tudi družbena struktura določene dežele. Zato program podrobneje obdela tudi vprašanja našega delavskega razreda, njegove vloge in njegovega razvoja, vprašanja kmetov, inteligence, malih proizvajalcev in ostankov stare družbe. Raznolika družbeno-gospodarska struktura dežele povzroča namreč nastanek notranjih protislovij, ki razvoj socializma v neki meri tudi zavirajo in mu spreminjajo smer. Težave, ki se pojavljajo, je treba reševati z vedno novimi in novimi idejnimi, političnimi in materialnimi

(Nadaljevanje na zadnji strani)

Delo združenja študentov agronomije

DOBRI ODNOSI S PROFESORJI

Študentje so dosegli vse svoje zahteve ● Ideološko politično delo je zaživelo ● Študentje so v slabem ekonomskem položaju ● Tuji praktikanti so pri nas slabo plačani ● Združenju manjka le denarja

Med vsemi združenji ljubljanskih študentov ni niti enega, ki ne bi velikega dela svojih sil posvetilo študijskim problemom. Zanimanje študentov za študijska vprašanja in pripravljenost za njihovo reševanje sta v zadnjem obdobju, ko je bil sprejet univerzitetni zakon in ko so univezitetna uprava ter fakultetne uprave pričele z izdelavo osnutkov statutov, postala neverjetno velika. Obenem z rastočim zanimanjem pa je rasla tudi sposobnost študentov za sodelovanje pri reševanju študijskih vprašanj. Prav zaradi vedno večje objektivnosti in resnosti pri tem delu je uspelo toliko študentskih predlogov in pripomb.

Vse to je značilno tudi za delo združenja študentov agronomije oziroma za delo njegove komisije za študijska vprašanja. Ob pripravljanju statuta fakultete za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo so študentje agronomije dosegli vse, kar so zahtevali. To je bilo možno zaradi tega, ker so bili v študijski komisiji samo najboljši študenti, ki so vse študijske probleme res dobro poznali in ki so znali objektivno zagovarjati študentske zahteve. Seveda pa je k takemu uspehu ogromno pripomoglo tudi odlično medsebojno razumevanje med študenti in profesorji, s čimer agronomska fakulteta prednjači pred ostalimi fakultetami že lepo vrsto let. Profesorji študentske predloge, pa naj se tičejo česarkoli, vedno radi upoštevajo, seveda pa se tudi študentje vselej trudijo, da bi bili njihovi predlogi res objektivni in skupnosti v prid. Tako kljub vsej zapleteni študijski problematiki ni prišlo do nikakih neljubih konfliktov.

Nerešenih je pa ostalo še mnogo stvari, ki jih s samim statutom še ni bilo mogoče rešiti. Na prvem mestu je tu vprašanje študijskih programov, ki še niso izdelani. Uspešen študij ovira še pomanjkanje skript in učbenikov, premajhno število predavalnic in laboratorijev, skromen fakultetni proračun itd. Študentje problem skript rešujejo sami z izdajanjem potrebnih skript oz. učbenikov, vendar je glavna ovira temu delu — pomanjkanje denarja.

Vsa prejšnja leta je bila ena stalnih točk skupščin združenja premalo izrazito ideološko politično delo. Toda v letošnjem šolskem letu o tem ne more biti več govora. Delo združenja na tem področju je bilo letos zelo razgibano. Združenje je ideološko politično delo organiziralo skupno z osnovno organizacijo ZKS. Pri tem je skušalo ideološko politično delo postaviti na neko konkretno, družbeno aktualno podlago. Tako je n. pr. organiziralo predavanje o zadružništvu. Za tako obliko odeološko političnega dela so študentje pokazali izredno veliko zanimanje, saj se ga udeležujejo skoraj stoodstotno. Po predavanjih se vedno razvije živahna diskusija, v kateri študentje s svojimi vprašanji segajo na najrazličnejša in zelo široka področja našega družbenega življenja. Pri tem delu ovira združenje le pomanjkanje primernih predavateljev.

Tudi s socialno ekonomskim stanjem študentov se je združenje spoprijelo. Med študenti agronomije je večina kmečkih otrok in so zato socialno ekonomski problemi zelo pereči. 41% študentov dobiva štipendije, toda te tudi še niso rešitev. Zato trpi študij zaradi honorarnih zaposlitev in podobnega. Socialno ekonomska komisija združenja napreza vse sile, da bi priskrbela štipendije tudi tistim, ki jih še nimajo, so pa v slabem ekonomskem položaju. Pri tem je že mnogokrat uspela.

V okviru združenja deluje tudi še poseben odbor za mednarodne zveze. Ta je doslej navezal stike z danskimi, švicarskimi in poljskimi študenti agronomije. Odbor skrbi za počitniške prakse oziroma za zamenjave. Njegovo delo je polno težav, ker je pri nas za tuje praktikante na razpolago le malo mest, pa še ta so slabo plačana. Tako tujim študentom ni mogoče nuditi vsega tistega, kar lahko nudijo oni nam v svojih domovinah. Odbor jim je prisiljen doplačevati še posebne dodatke, za kar pa zelo težko najde potreben denar.

Pomanjkanje finančnih sredstev je pravzaprav glavna ovira pri delu združenja. Za kakršnokoli akcijo je treba najprej izvrtati nujno potreben denar. Če bi imeli vsaj nekaj več denarja, bi lahko n. pr. imeli mnogo tesnejše stike z ostalimi jugoslovanskimi agronomskimi fakultetami. Sicer so letos v Ljubljani priredili medfakultetno konferenco, vendar je taka enkratna akcija premalo. Kljub vsemu temu pa mislijo na ureditev skromne klubske sobe, kjer bi študentje lahko prebirali revije in dnevni tisk, šahirali ter se zbirali. S tem bi bilo k poživitvi študentskega življenja na fakulteti veliko prispevanega.

Napaka v delu združenja, ki pa ji lahko le zelo težko določimo pravi vzrok, je premajhna povezanost med študenti posameznih oddelkov fakultete, t. j. med agronomi, gozdarji in veterinarji. Ta povezava je zelo nujna, saj imajo vsi študentje cele agronomsko-gozdarsko-veterinarske fakultete v fakultetnem svetu le enega predstavnika. Za povezavo skrbi zaenkrat edinole tako imenovani koordinacijski odbor, ki se sestaja pred vsako sejo fakultetnega sveta in seznanja študenta — člana sveta z mnenji in predlogi študentov posameznih oddelkov.

Zastava primorske mladine je že zavihrala. V teh dneh so se ji pridružile še druge zastave, ki oznanjajo mladost in ustvarjalni zanos vzdolž bodoče ceste »Bratstva in enotnosti«.

Ozek pravokotnik parketa je bil kakor senca okna. Na steklu je počivala silhueta risalne deske pod kotom 45 stopinj. Sobica je bila kot otroška roka, ki hoče zgrabiti čim več svetlobe, pa ostane še vedno le otroška roka.

Najprej se je sklanjal nad papir na postelji; nad simfonijo črt, ki so bežale drug od druge in se spet spajale — kakor v obupu. Ko se je pričel smejati, je že sedel na nekem stolu in se je nenadoma spomnil, da je bil nekoč majhen. Takrat ga je vsako jutro požirala stavba tehnične srednje šole. Nad cestami so še vedno ležali prvi povojni dopoldnevi. Ko so se razkadili, kot megle, je po dveh letih službe stopil čez asfalt na drugo stran. Krstili so ga pod reflektorjem zelene barve in to je bil njegov »skok čez kožo«. Zdaj se pripravlja na »skok« čez študij na strojniški fakulteti — v petih letih ...

— Študirati moraš redno, da ti ne zrase rep. — Vesele besede se razletavajo pod stropom in padajo na pomečkan list beležke kot grafit. — Rep izpitov dobiš lahko že v prvem ali drugem letniku, znebiš pa se ga zelo težko. Res je, za reden študij moraš imeti tudi normalne pogoje. — Ima štipendijo in četverostrano prizmo v četrtem bloku Študentskega naselja. Več si skoraj nikoli ni želel. Štipendira ga rudnik Kreka v Bosni, kjer cvileči vagončki bežijo iz jam s polnimi usti lignita.

Pogovor:

Krila v svetlomodrih žarkih

Polouico čaše dneva izpije na predavanjih. To je preizkušen recept za študenta, ki ne misli odlagati izpitov. Predavanja ti vlijejo prvo predstavo nečesa novega (če so kvalitetna!) in ta je zelo važna. Med letom lista po zapiskih še kaki dve uri na dan, v izpitnih rokih pa tudi po deset in več. Programe riše do polnoči in še dlje, če je potrebno. Nekje v zraku ima napisano svoje glavno pravilo: kadar je treba, ne varčuj s samim seboj!

Pomankljivosti na fakulteti zahtevajo včasih od človeka več, kot zmore. To je predvsem risanje programov. Risalnice so prenatrpane in v njih ni prostora za ravne črte, vleči jih moraš doma, brez nadzorstva. Tudi asistentov je premalo, čas pa curlja in polni kozarce let. Problem praks je že tako več kot znan: v večini tovarn ne prideš do dela, ki bi te zanimalo. Praktikanti imajo še najboljše pogoje v Litostroju, v Iskri, kjer se res potrudijo za razvoj mladega človeka.

Povprečno zapuščajo strojniki svojo fakulteto po sedmih letih. — Če bo vse v redu, bom opravil z izpiti do druge pomladi. — Tako bo končal študij v petih letih in se pogreznil v jašek premogovnika, čeprav bi rajši imel krila, ki režejo modrino neba kakor kruh. — Zdi se mi, da sem rojen za konstrukcije. Krila, letala v svetlomodrih žarkih ... Aerodinamiko sem študiral že sam, kolikor mi je pač šlo. Sicer pa upam, da mi bo nekoč uspelo uresničiti vsaj koščck teh mojih »letečih« načrtov.

Kljub vsej zaposlenosti ostane še nekaj požirkov dneva za privatno življenje. Dekle in gledališče, kino in prijatelji. Teže je s počitnicami; v vseh teh letih je samo lani deset dni sproščeno dihal v planinah. Pa, človek se navadi. Kakšen mesec mu piše dnevnik praksa v tovarni, nekaj časa pa žrtvuje za svoje potrebe: obleko itd. — Ne študiram zato, da bi čim dlje zahajal v tisto stavbo na Aškerčevi cesti. Rad bi pričel z delom.

Nebo je drselo proti zahodu. Senca risalne deske je bežala, kot da se boji. Oba stola sta že zdavnaj menjala svoj položaj. Predno so se vrata zaprla, so se svetlobe in sence spet zgrnile v prejšnjo sliko: krila v svetlomodrih žarkih ... Spomnil sem se: Kadar je treba, ne varčuj s samim seboj!

frane

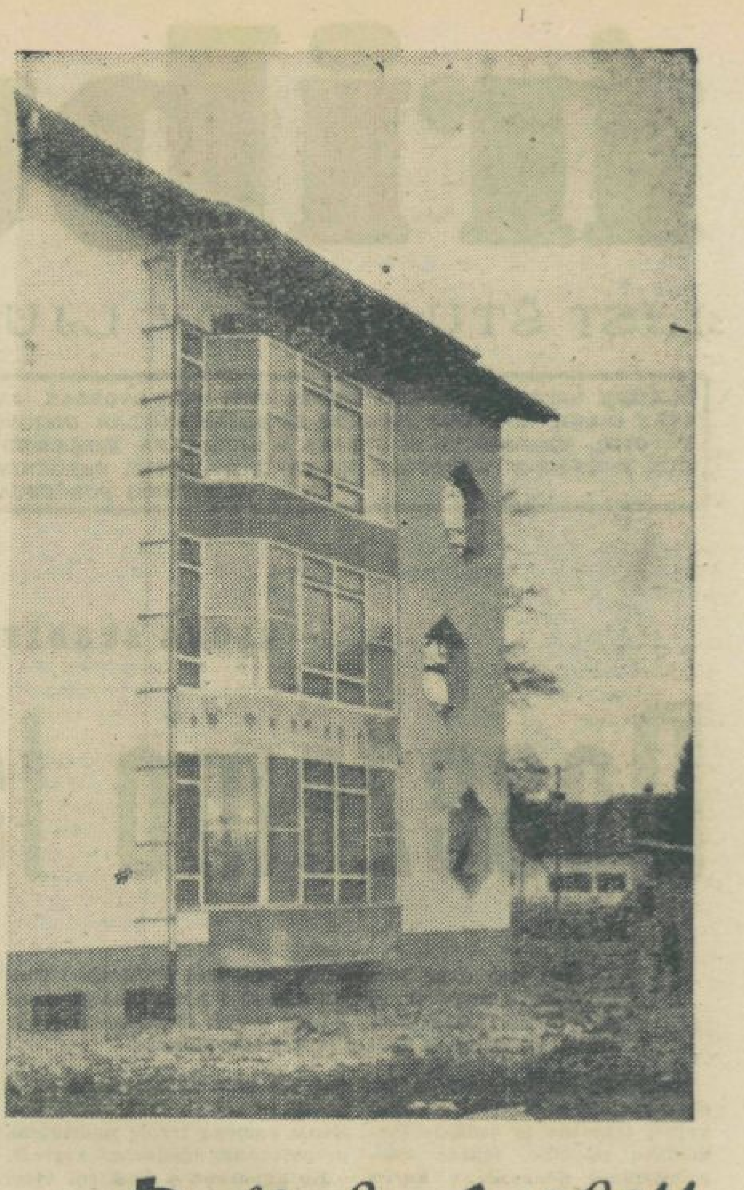

„Beli hodniki"

Zdravniki imajo bele halje, halje, nože, igle za injekcije in praške proti glavobolu. Pod gumijastimi rokavicami morajo imeti mirne in potrpežljive roke. Prihajajo iz stare hiše, ki je prilepljena na stavbo bolnišnice, kot bi se bala, da pade v Ljubljanico. Prihajajo po šestih, sedmih letih študija iz sivih hodnikov in se ustavljajo na klinikah, v bolnišnicah ...

Vsako leto so v novih indeksih nove slike. Resne in take z nasmehi. Letos jih je s stomatologi vred 136. To so popotniki, ki se odpravljajo v širne dežele človeškega telesa, raziskovalci.

Po novem univerzitetnem zakonu bi moral študij na medicinski fakulteti trajati pet let. Fakulteta vztraja na šestih letih, pri tem pa jo podpira slovensko zdravniško društvo. Študentje so v glavnem indiferentni, ker ne vedo, kaj jih čaka v prvem in ne, kaj v drugem primeru. Lani so bili sprejeti študijski programi za šestletni študij. Vmesni predlog, ali zlata sredina med zakonom in fakulteto pa je — petletni študij s šestmesečnim absolventskim stažem.

Stara hiša s sivimi hodniki jim nudi še kar dovolj prostora za predavanja, razen prvemu letniku. Med tem pa so prostori za vaje naravnost nemogoči. To pa ni edina ovira za pošteno delo. Kakor marsikje drugje tudi tu primanjkuje asistentov. Tako imajo na primer za dva predmeta samo enega asistenta itd.

Poglavje zase so učbeniki in skripta. Strokovnih knjig je dovolj, v vseh jezikih in tudi v srbohrvatskem. So pa navadno tako strokovne, da je po njih skoraj nemogoče študirati, ali pa so predrage za raztrgan študentov žep. Včasih se zgodi, da je literatura nekoliko lažja in količkortoliko dostopna, pa je profesor ne priporoča. So pa tudi predmeti, za katere ne dobiš nobene knjige in si vezan le na zapiske s predavanj. Obisk predavanj pa je večkrat problematičen, ker se križajo z vajami.

V ZŠJ so vključeni vsi redno vpisani študentje. Dela imajo dovolj, saj je tudi problemov več kot preveč. Za kulturno, politično življenje študentov so potrebni primerni prostori, kakšna knjižnica ali kaj podobnega. Zdaj imajo samo tri temne »sobe«, tam, kjer so bili včasih zapori.

Prakse, ki so na večini fakul- [illegible] problemov, jim ne delajo preveč preglavic. Zaenkrat so namreč samo še neobvezne, po III. in IV. letniku, in seveda tudi neplačane. Pričakujejo pa sklep, ko bodo postale obvezne in seveda tudi plačane.

Dokaz za izredno živahno dejavnost združenja na medicinski fakulteti je Dan medicincev. To je nekakšen impulz za bolj razgibano športno in kulturno življenje. Lani so imeli za začetek sprejem pri dekanu, za študente in profesorje. Potem je bilo finalno tekmovanje v nogometu, šahu in namiznem tenisu. Pel je Primorski pevski zbor, operni solisti itd. Na zaključni prireditvi so razdelili plakete.

Tudi letos mislijo napraviti nekaj podobnega in sicer 17. in 18. aprila. Za sprejem pri dekanu bodo pripravili poseben program.

Iz sivih hodnikov stare hiše, ki je prilepljena na bolnišnico, prihajajo medicinci v svet, ki ga bodo odkrivali z gumijastimi rokavicami. Razhajajo se, da se bodo borili za človeka, za vsakega posameznika. Ustavljajo pa se na klinikah, v bolnišnicah ...

ŠTEVILKE GOVORE

Socialno ekonomska komisija pri Združenju študentov medicine in stomatologije je gotovo ena najbolj delavnih na naši univerzi. Pred kratkim se je lotila obširne naloge, da ugotovi socialni in ekonomski položaj študentov na medicinski fakulteti. Anketa, ki jo je izvedla v ta namen, nudi številne in zanimive podatke.

Kar se tiče socialnega porekla, lahko trdimo, da narašča število študentov iz nameščenskih družin (37 od 48 novincev). Nasprotno pa usiha pritok kmečke (lani 14, letos komaj 5 študentov) in delavske (II. letnik 13, v prvem le 3) mladine iz leta v leto. Zanimiv je tudi podatek o »prispevku« obrtniških družin: letos so se vpisali trije, lani pa le eden. Celotna slika izgleda glede na to takole: 17% je kmečke oziroma delavske (45 oziroma 43 študentov). 4% (10 ljudi) obrtniške ter 62% (160 po številu) nameščenske mladine.

Od vseh 258 anketiranih jih živi največ pri starših (100 ali 39%), privatno (85 ali 33%, cena sobe od 1800 — 2000 din) in v študentskih domovih (73 ali 28%). Medtem ko število stanujočih pri privatnikih narašča, pa je tistih srečnežev, ki dobe mesto v študentskih domovih vedno manj (v I. letniku le 8), kar potrjuje potrebo po novih prostorih.

Zadnji del ankete govori o štipendijah in dokladah. Študentov, ki so štipendirani, je največ v petem letniku (44%), čeprav je večja potreba v prvih treh letnikih, ki zlasti nimajo možnosti zaposlitve zaradi preobremenjenosti s študijem in obveznimi vajami. Zato se je socialno ekonomska komisija zavzela, da preskrbi študentom plačano terensko prakso v počitnicah in dežurno službo v bolnišnici, medtem ko lahko nastopajo kot demonstratorji le študentje višjih dveh letnikov. Vsega skupaj prejema trenutno štipendije 100 študentov (39%), 129 (50%) jih je navezanih na doklade; 11% pa nima niti enega niti drugega. Na srečo število slednjih počasi pada (v IV. letniku jih je 11, letos le dva).

Tudi glede višine štipendij lahko marsikaj razberemo iz pustih številk. Spet prednjači zadnji letnik, kjer se gibljejo štipendije od 2000 do 9.000 dinarjev; v nižjih letnikih pade ponekod na 1700 din (I., II.), najvišja pa je tu okoli 8000 dinarjev. Najslabši povpreček je pri novincih (3500 din), stagnira v drugem, tretjem in četrtem letniku (4100 — 4300 din) ter naraste na 5000 din pri absolventih. Razlika med najvišjo (6700 din) in najnižjo povprečno (1800 din!) štipendijo je gotovo prevelika. Zato upamo, da bo z novim načrtom o štipendijah (glej Tribuno št. 5-6/58), ki ga je pripravil Sekretariat za prosveto in kulturo ZIS, le prišlo do ureditve tega perečega problema.

B. A.

Malomeščanstvo in njegova morala

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Iz vsega navednega je razvidno, da je lastnina, privatna lastnina tisti osnovni steber malomeščanstva, na katerem počiva njegova moč, toda iz nje izhajajo tudi vse njegove negativnosti.

Malomeščan je željan imovine in bogastva. Stalno se trudi, da bi očuval in povečal to, kar že ima. Ta želja je z ene strani izraz nagona po samoohranitvi, ki še ni človeško spremenjen in oplemeniten, z druge strani pa je zgodovinski produkt načina življenja malega lastnika.

Omenili smo že, da mora mali lastnik v pogojih kapitalističnega gospodarstva voditi neenako borbo. V tej negotovosti in napetosti vidi, da je le lastništvo, velikost in denar kot abstraktna oblika lastnine najuspešnejši zaščitnik in branilec, izvor vsake vrednosti in istočasno tudi moči in slave. Lastnina in denar se mu kažeta kot najuniverzalnejša sila, s katero se lahko vse doseže, s pomočjo katere se lahko zamenjujejo in jemljejo v najem vse kvalitete, blagovne in človeške, in s katero lahko pridobi celo to, kar mu je priroda odvzela. Zato se pri njem, kakor bi rekel Marks, razvije na račun drugih čutov — »čut posedovanja«.

Ve[illegible] in moči. Veliko pričakuje, tisto malo pa, kar ima, krčevito drži, stiska in se boji, da bi še to izgubil. Živi v napetosti in stalnem nemiru. V taki atmosferi nujno izgublja horizonte, svoje življenje pa poenostavlja in omejuje. Utaplja se v majhnem krogu svojih skrbi in interesov. Tako se oblikuje tista poznana drobnolastniška duša, pogosto obdarjena še s skopuško prirodo, ozkih nazorov in pojmovanj, konzervativna in primitivna, ki ima svoje merilo vrednosti.

Brezskrupuloznost in predrznost, egoizem v pridobivanju, drobnjakarstvo in poslovna trdoglavost so samo nekatere črte, ki izhajajo iz takega pojmovanja lastnine. In z njimi so okuženi vsi tisti, ki so zavestno ali nezavestno ostali v oblasti stvari in stihije, blaga in denarja in niso poznali njihovo zgodovinsko prehodnost in njihovo delovanje na človeška bitja.

Pretirani individualizem je neizbežno vezan na drobnolastniški kult lastnine. Ima pa tudi druge vzroke, kakor ostale številne malomeščanske črte, katerih korenine so pogosto nevidne. Toda pojem individualizma je skaljen tudi s strani raznih idejnih koncepcij, ki sa ga lastijo vsaka na svoj način. Ravno tako pa tudi zaradi napačnega razumevanja sodobnih socialističnih stremljenj, ki imajo za cilj osvoboditev osebnosti in njen vsestranski razvoj.

Malomeščanski individualizem je ekstremen in je sam sebi namen. Nasproten je družbenosti in jo izključuje. Z drugimi besedami, malomeščanski individualizem deli nedeljivo človeško bitje in osebnost na polovici, ki samo skupaj tvorita človekovo bistvo.

Ideje in pojmovanja ljudi, njihovo mišljenje in misli niso samo produkt človeške prirode kot take, ki je biološki nosilec individualizma, temveč družbenosti človeškega bitja. »Celokupnost družbenih odnosov« tvori osnovno človekovo bistvo, tisto, kar odreja, da človek deluje in izraža misel ravno tako, kot dela in misli. Važno je spoznanje, da je človek to svoje osnovno bistvo, kvaliteto in odliko odtujeval od sebe (v toku zgodovinskega razvoja) in da bo, potrebno še precej časa, da si jo v celoti pridobi in popolnoma utrdi.

Teoretiki individualizma v imenu »svobodne osebnosti«, t. j. zaradi praktičnih interesov (privatna iniciativa itd.), smatrajo izolirano, golo in pohabljeno človeško osebnost kot nekaj enkrat za vselej danega. Tako n. pr. eksistencialisti, tipični malomeščanski filozofi, izhajajo ravno od tako atomizirane osebnosti. Ni čudno, da je potem zanje človek kakor oaza v puščavi, prepuščen samemu sebi, individuum, ki sam producira svoje življenje in ga uresničuje tako, kot samo on sam želi in hoče. Drugi človek je po mišljenju eksistencialistov prepreka svobode za ta individuum.

Niso pa samo eksistencialisti, ki povzdigujejo individualizem. Tu prihajajo legije onih, ki nočejo ali ne morejo razumeti, da tisto bistveno človeško leži prav v družbenosti, da je človek, ta enota, pogojen in določen tako z ekonomskimi osnovami življenja kakor tudi z družbenimi vezmi in odnosi, normami in obvezami, pravicami in dolžnostmi. Iz takih nerazumevanj bistvenih človeških obeležij izhajajo tudi tiste poznane teorijice in zahteve po absolutni svobodi, po izvenčasovni in izvenprostorski demokraciji in napačno razumevanje in tolmačenje svobode nasploh.

Malomeščanski individualisti so po pravilu »apolitični« in se »ne mešajo« v politiko. Družbeno so dejansko neaktivni. Imajo svoje skrbi, svoje glavobole, svoje delo, svoje pa svoje v nedogled. Mislijo si, kdo ve, kaj bo lahko jutri, časi se menjajo. Razen tega družbeno delo ni plačano in nalaga določene obveznosti. Družbena aktivnost zahteva posebno preko organov družbenega upravljanja napore, smelost in odkritost. Zato je bolje, izjavljajo oni, »vam komunistom oblast, nam strokovnost in denar«. In tako se v njihovem pojmovanju pojavlja najbolj človeška odlika — družbeni občutek — kot prismodarija in »nerentabilnost«.

Malomeščanski individualizem ne pozna in ne občuti družbenih skrbi, radosti ali tragedije. V njem je zamrl ali okrnel družbeni čut. Če pa krade družbi, ne misli, da dela nemoralno.

Toda ne samo na najširši družbeni domeni, temveč tudi v ožjih človeških skupinah kaže individualna mentaliteta vso spačenost svoje asocialnosti in to ob vsaki priložnosti, kjer dajanje kakršnekoli človeške pomoči ne prinaša koristi (pogoj »ti meni, jaz tebi«). Namesto humanosti, človeškega sočustvovanja, altruizma in solidarnosti vlada v njem brezdušnost in gluhota. Namesto spoštovanja človeškega dostojanstva [illegible] podcenjevanje in oholost. Vse je osredotočeno na svoj »jaz«, na »svojo« srečico, na »svojo« svobodico.

Malomeščanski individualizem se izraža tudi kot egocentričnost. To pa je samo ena izmed oblik individualizma in sebičnosti. To je pravzaprav tista težnja, da se osebnost vsa osredotoči na svojo osebnost, na sebe, na svojo notranjost. To je tisti napor, da se za vsako ceno obvaruje mir, neka vrsta »absolutne harmonije«, in tako očuva siva dušica nedotaknjena in neskaljena. Za tako mentaliteto je glavno doseči »mir« in »srečo«, pa čeprav je eno in drugo podobno zatohli mlaki in je še tako monotono in daleč od tiste prave človeške sreče in dostojanstva, ki ga občuti aktiven borec za dvig in oplemenitenje svoje sredine in samega sebe. Razumljivo je [illegible] maksimum [illegible] ekstrovertiranosti odvračanje od kakršnihkoli konfliktov, umikanje v ozadje borbe, zavzemanje za »zlato sredino«, če se že mora zavzeti stališče, in molčanje, če se to le posreči. Takih manifestacij je v življenju dovolj.

Ta egocentričnost seje povsod svoje mlačno razpoloženje, nezdravo sentimentalnost in familiarnost. Povsod poraja servilnost in licemerstvo.

Kot notranja karakterna poteza malomeščanščine egocentričnost še bolj zapira osebnost v samo sebe in jo pretvarja v pasivno in neznačajno bitje.

Omejenost v bistvenih človeških osnovah ima za neizogibno posledico nove omejenosti, enostranskost in subjektivizem v spoznavanju in ocenjevanju stvari.

Malomeščan ne išče resnice, ker, če bi jo našel, bi bila ta v nasprotju z njegovim duševnim skladom in pojmovanji. Resnica je zanj grenka in če jo mora priznati, potem jo sprejema tako, kakor bolnik zdravilo — oslajeno. Razen tega, da se pride do resnice, je potreben napor, umska dejavnost, potrebna je volja, torej to, česar malomeščan nima. Malomeščan se niti ne trudi, da bi spoznal pravo stvarnost, niti, da bi v pojavih poiskal bistvo, kar bi bil dokaz, da je njegova sodba resnično objektivna in da je zajela celoto. Namesto tega plava na površini dogodkov, se bori za ta ali oni pojav, za razne privide, za delce in slučajnosti. To navadno posplošuje in iz tega potegne »zanesljive« zaključke. Izmišlja si to ali ono, vse kvalificira na svoj način, krasi se s tujimi mislimi, izposojenimi in sumljivimi izvori, ki niso vedno iz domačih tal.

Če kdo stvarnosti ne pozna in je ne želi poznati, potem je razumljivo, da v njej tudi ne more živeti. Od take, kakršna je, beži in ustvarja novo, svojo stvarnost. V političnem smislu malomeščan navadno teži za tistim, kar obstoji v neki tuji deželi, v estetskih pogledih je v modnih in abstraktnih umetniških pravilih ali pa v sladkobni poeziji, šlagerjih in slabih filmih. V filozofiji zapada »visokemu« filozofiranju in pogosto tudi mistiki. Malomeščanska slika sveta je ali idilična ali mračna, sentimentalno ali pesimistično obarvana, abstraktna ali absurdna in tuja. Vedno je preračunana za opravičevanje bega iz tega običajnega življenja, iz te in take stvarnosti, za katero je potrebno, da bi jo dvignili s tem, da ji vsakdo podstavi svoj hrbet in da jo družbeno določen del vzame nase na lastno odgovornost, v svojo dolžnost.

Za malomeščana delo in dejavnost ni človeška potreba in temeljno človekovo bistvo, zaradi katerega se tudi razlikuje od živali. Nasprotno. Izogiblje se delu in uživanje, življenje na tuj račun, s pomočjo tujih žuljev in tujega truda, drugega človeka, drugih ljudi — to je njegova težnja. Prazno modrovanje, jalovo razmišljanje, abstrakten pristop k življenjskim in družbenim problemom — to so malomeščanske črte in »vrline«. Vse to je bistveno nasprotje zdravi, vitalni človeški dejavnosti in neutrudljivosti človeškega duha v iskanju novih resnic in novih dejanj.

Malomeščanstvo je pajčevina. In podvodna čer. In zvodnik. In tiha reka, ki ruši bregove. Malomeščanstvo je smrdljiva mlakuža. In ovira družbenega napredka. Zato se moramo proti njemu boriti z vsemi silami.

Študentje in študij na Kitajskem

Vse univerze na Kitajskem so pod nadzorstvom Ministrstva za višjo vzgojo. To ministrstvo predpisuje univerzam učno snov, usmerja znanstvena raziskovanja, določa finančna sredstva, imenuje rektorje in prorektorje in končno odloča diplomiranim študentom njihova bodoča delovna mesta. V soglasju z državnimi oblastmi določa tudi, kje naj se gradijo nove univerze, katere oddelke naj imajo in koliko študentov lahko sprejmejo.

Na podlagi sprejetih sklepov s posvetovanja profesorjev vseh kitajskih univerz izdela ministrstvo okvirni študijski program. Le-ta dopušča spremembe in dopolnitve tam, kjer to zahtevajo krajevni pogoji. Vendar pa mora biti prej izvršen minimalni učni program, ki velja brez ozira na spremembe za vse univerze enako. Pri pouku lahko izražajo profesorji tudi svoja mnenja, vendar se od njih pričakuje, »da razlagajo učno snov v smislu dialektičnega materializma«.

Univerze in ostali višji učni zavodi so vsi močno specializirani. Ta skrajna specializacija je sicer presenetljiva, toda razumljiva, če upoštevamo okoliščine, ki vladajo v deželi. Pred letom 1949 je bilo na Kitajskem nekaj velikih univerz s precej neizdelanim učnim programom. Zato te univerze niso mogle zadostiti povojnim potrebam. Odločili so se torej, da te velike univerze razpustijo in ustanovijo večje število manjših, specializiranih učnih zavodov oziroma fakultet in inštitutov. Ta ukrep je istočasno tudi na najboljši način izrabil že obstoječe učne kapacitete.

Pouk sam na teh zavodih je tudi močno specializiran. Študent kemije ima na primer samo v prvem letu nekaj predavanj iz fizike in matematike, vsa ostala tri leta so posvečena izključno kemiji. Ravno zaradi tega pa je nivo pouka zelo visok. Nekatere eksperimente in analize, ki jih delajo kitajski študentje že v prvem letu, zahtevajo na mnogih tujih univerzah šele v drugem ali celo tretjem letniku. Seveda ima ta način pouka za posledico, da se ti strokovnjaki v svojem bodočem delu znajdejo le na tem svojem področju.

Ker je ta napaka specializacije v proizvodnji vedno bolj zaznavna, se v zadnjem času trudijo, da bi okrepili pouk teoretičnih predmetov v prvih letnikih, istočasno pa skušajo združiti oziroma razviti sodelovanje pri znanstvenem delu sorodnih fakultet. Prve rezultate na tem področju so dosegli v sodelovanju fakultet za agronomijo, biologijo in kemijo. Računajo vsi, da bi v bližnji bodočnosti spremenili boljše tehnične kolegije

Pomembno mesto v visokošolski vzgoji zavzema pouk tako imenovanih »političnih znanosti«. Sem prištevajo dialektični materializem, marksizem-leninizem, politično ekonomijo in zgodovino revolucije. Študentje posvetijo okrog dvajset procentov svojega študijskega časa študiju teh predmetov. Zaradi intenzivnega študija imajo le malo časa, da bi si pridobili tako imenovano splošno izobrazbo in jim študij teh predmetov to nadomesti vsaj do neke mere.

Zaradi načrtnega usmerjanja v vzgoji in specializaciji kitajski študent ni popolnoma svoboden v izbiri vrste in kraja svojega študija. V prijavnici mora napisati štiri različne vrste študija in ravno toliko krajev, kjer bi želel študirati. Ker je vpis na nekatere oddelke včasih zelo omejen, na drugih pa primanjkuje študentov, se pogosto primeri, da je študent izbran za tisto vrsto študija, ki jo je v vrstnem redu navedel kot tretjo ali četrto. V prihodnosti pa so predvidene spremembe tudi v tem oziru. Student se bo lahko vpisal na željeno fakulteto, če bo uspešno opravil sprejemni izpit. Če izpita ne bi opravil, mu ostane možnost, da dela sprejemni izpit na fakulteti, ki jo je v svoji prijavnici navedel kot drugo itd.

Podobna procedura se ponovi po diplomi. Diplomiranec sestavi seznam poklicev in krajev, kjer bi se želel zaposliti. Izbira je v veliki meri odvisna od potreb po strokovnjakih in šele v drugi vrsti od njegove kvalifikacije in želje. Zato se pogostoma zgodi, da mora opravljati posel, za katerega ni kvalificiran.

Čeprav se nam vse to zdi še tako čudno, je za Kitajce važna le ena stvar — da imajo univerzo in da ta daje v najkrajšem možnem času čim večje število strokovnjakov. V letih 1949 do 1956 je zapustilo univerzo in druge višje šole 30.514 strokovnjakov; v letih 1912 do 1947 pa jih je diplomiralo 210.000. Sedaj je vpisanih 403.176 študentov in njih število raste od vpisa do vpisa. Vsako leto je tudi vedno več novih šolskih stavb, novih laboratorijev, knjižnic itd.

To, kar vsakega tujega opazovalca najbolj preseneti v kitajskem vzgojnem sistemu, je neverjetna enakost v mnenju študentov tudi o najbolj bolečih točkah njihovega visokošolskega študija: ne nesvobodna izbira poklica, ne intenzivnost študija in tudi dejstvo, da skoraj nimajo prostega časa, ne odvrne kitajskega študenta od prepričanja, da je to v sedanjih razmerah edino možen način študija, ker se le tako lahko pride v kratkem času do prepotrebnih strokovnjakov. Duh vzajemnosti in sodelovanja je ena najznačilnejših potez novih kitajskih študentov.

Sicer pa so študentje glede na ostalo prebivalstvo brez dvoma v priviligranem položaju. Medtem ko osnovnošolska in srednješolska vzgoja nista brezplačni (od 2 do 6 funtov na leto), so študenti oproščeni vseh denarnih dajatev in imajo največkrat tudi brezplačno stanovanje, tako da plačajo samo hrano. Vlada gradi študentskim organizacijam velika poslopja in Vsekitajska študentska organizacija ima v Političnem posvetovalnem komiteju vlogo vladnega posvetovalnega organa. Zaradi teh ugodnosti, ki jih ostali državljani nimajo, so študentje seveda hvaležni ljudski oblasti in vladi in željo opravičiti zaupanje, ki jim je dano.

Morda je za uspešno nadaljevanje revolucije najvažnejše vzgojiti mladino v novem, revolucionarnem duhu. Samozatajevanje in delovni polet kitajskih študenov dokazujeta, da jim je na Kitajskem to v veliki meri uspelo.

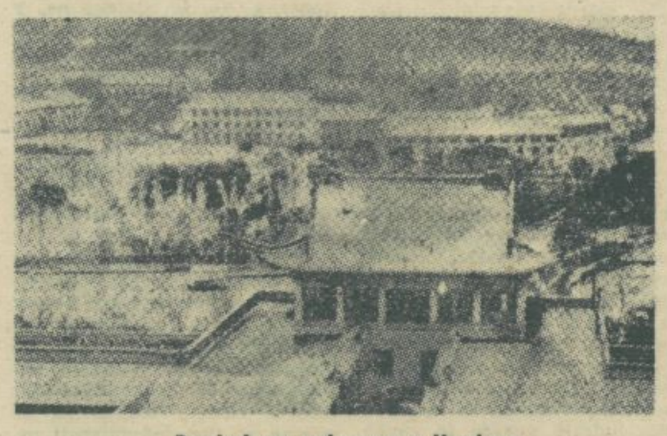

Pogled na univerza v Hankau

Resolucija jugoslovanskega nacionalnega komiteja WUS

Jugoslovanski nacionalni komite je na svoji letni skupščini 1. marca 1958 razpravljal poleg ostalih problemov tudi o poročilu jugoslovanskih predstavnikov na zadnji generalni skupščini Svetovne univerzitetne službe (WUS), ki je bila lansko leto v Holandiji. V luči proklamiranih principov WUS je komite razpravljal o resoluciji, ki jo je sprejela Generalna skupščina, in o tendencah, ki so prišle do izraza v nastopih posameznih članov Generalne skupščine in posameznih skupin v Generalni skupščini. Komite smatra:

— Da so v teku zadnjih dveh do treh let, posebno pa na **poslednji Generalni skupščini prihajale vedno bolj do izraza tendence, ki niso v soglasju s pricipi univerzalnega prijateljstva, široke študentske samopomoči in odsotnosti političnih kriterijev v aktivnosti WUS, kar predstavlja bazo, na kateri je WUS zasnovan. Nasprotno. Zelo važni sklepi, ki so bili sprejeti na zadnji Generalni skupščini, so bili plod političnih kompromisov, merjeni s političnimi merili in inspirirani s političnimi motivi. V WUS je uvedena politika in mnogi člani skupščine, med njimi celo funkcionarji, sploh niso skrivali, temveč odkrito motivirali svoja stališča s političnimi razlogi.**

— Zahvaljujoč se izključno prej omenjenim razlogom, so bili sprejeti posamezni sklepi in predlogi, ki predstavljajo nazadovanje in odstopanje WUS od sklepov, ki so bili sprejeti na prejšnjih skupščinah, kot je bil primer z organiziranjem konference ekspertov za tuberkulozo med študenti in konference okrogle mize. Ustvarjanje napetosti in postavljanje ovir na pot takim akcijam prinaša škodo študentom vsega sveta in kaže, da stoje za takimi pojavi politični motivi in ne proklamirani principi WUS.

— Da je struktura WUS, kakršno je potrdila zadnja Generalna skupščina, anahronizem v situaciji, ko so nacionalni komiteji postali glavni nosilci aktivnosti, ki se vrši na nacionalnem ni[illegible] zainteresiranimi nacionalnimi komiteji.

— Jugoslovanski nacionalni komite zato ne more drugače, kot da sodi o teh pojavih tako, kakršni dejansko so, in zato se mora pred njimi zavarovati, ker so taki pojavi nevarni in groze, da spremenijo WUS iz humane organizacije v organizacijo blokovskega tipa.

IZ ZAKLJUČKOV LETNE SKUPŠČINE JUGOSLOVANSKEGA KOMITETA SVETOVNE UNIVEZITETNE SLUŽBE

Nacionalni komite je naročil Izvršnemu komiteju, naj pregleda možnost, da se namesto dosedanjega nacionalnega komiteja WUS po možnosti osnuje neko popolnoma samostojno, specifično jugoslovansko telo, ki bi se ukvarjalo s podobno dejavnostjo in ki bi se povezalo z enakimi mednarodnimi organizacijami in agencijami na neki drugačni osnovi. Izvršni komite bo nacionalnemu komiteju predložil svoj predlog in mišljenje ob koncu letošnjega leta.

Bernard Coelho »Akvarij«

Proti centralizmu v mednarodnem študentskem gibanju

Z obstojem študentskih gibanj na nacionalni osnovi pa se kaj hitro pojavi želja po sodelovanju v mednarodnem merilu. Med obema svetovnima vojnama se je Mednarodna študentska konfederacija (Cofederation Internationale des Etudiants) trudila, da bi v svojem okviru zbrala čim več nacionalnih organizacij. Vendar pa je bilo delovanje te mednarodne študentske organizacije omejeno skoraj izključno na Evropo in se je ukvarjala le s problemi, ki so zadevali evropske študente.

Povojna študentska organizacija pa si je želela neko organizacijo, ki bi imela univerzalen značaj in bi pripomogla k boljšemu mednarodnemu sodelovanju in razumevanju na taki osnovi, da ne bi bilo treba ni[illegible] več nadomestiti knjige s puško.

Ta želja je privedla najprej do ustanovitve Mednarodne študentske zveze (MSS) in nekaj let nato še do Mednarodne študentske konference (MSK).

Mednarodna študentska konferenca je nastala zaradi želje številnih nacionalnih organizacij po nekem novem mednarodnem organu, v okviru katerega bi lahko reševale svoje probleme na res enakopravni in demokratični podlagi. Te študentske organizacije so iz delovanja Mednarodne zveze študentov in drugih praktičnih primerov študentskega sodelovanja prišle do ugotovitve, da so stališča raznih nacionalnih unij do istih vprašanj tako različna, da je za uspešno delo Konference treba najti bazo, kjer ne bodo prišla do izraza politična in ideološka stališča različnih nacionalnih unij. Če smo za univerzalno študentsko sodelovanje, potem moramo priznati različnosti in se držati tiste osnove, ki je sprejemljiva za večino organizacij. To so nekateri izmed principov, na katerih naj bi temeljilo sodelovanje v MSK. Žal pa so prišle v zadnjem času, posebno na zadnjih dveh konferencah, na Ceylonu 1956 in Ibadanu 1957, vedno bolj do izraza tendence, ki so v nasprotju s prej omenjenimi principi mednarodnega študentskega sodelovanja.

V zadnjih letih se je na konferencah vedno bolj kazala politična pristranost in določene politične koncesije. Politična pristranost je prihajala posebno do izraza v vprašanju odnosov z Mednarodno študentsko zvezo in Vzhodno Evropo in gledanju na Mednarodno študentsko konferenco kot na edino obliko za mednarodno sodelovanje.

Pred nekaj leti je bila to politika MSS, dočim je COSEC tedaj izražal določeno pripravljenost za sodelovanje. Danes se je MSS odrekel takim stališčem. Ne smatra se več za edino obliko v mednarodnem sodelovanju in že več časa ponuja predlog za sodelovanje- vendar v Mednarodni študentski zvezi oziroma Koordinacijskem sekretariatu ne najde razumevanja.

Jasno je, da MSK ni ustvarjena sama za sebe, temveč za nacionalne unije in v prvi vrsti za razvijanje mednarodnega sodelovanja. In če priznamo ali ne, se Mednarodna študentska konferenca ne more smatrati za predstavnika vseh študentov na svetu in za edino obliko, v kateri se sodelovanje razvija. Dej- [illegible] študentov na svetu včlanjenih v organizacije, ki ne sodelujejo v okviru Mednarodne študentske konference.

V diskusijah na konferencah so se vedno bolj pogosto slišali politični termini, ki so nujno povezani z ideologijami. Čim pa konferenca sprejema, ozir. uvaja v svoje delo politične in ideološke elemente, vse to spet vodi do politične pristranosti, kar je v nasprotju s principi sodelovanja v MSK.

Povojni razvoj v svetovnem študentskem gibanju je dokazal, da je nemogoče neki skupini ljudi z močno centralistično oblastjo uspešno voditi mednarodno organizacijo. Zato Mednarodna študentska konferenca prvotno sploh ni bila organizacija v navadnem smislu. Za udeležence Konference (vabila na Konferenco so bila poslana vsem priznanim nacionalnim unijam) je bilo samo po sebi umevno, da si na plenarnih sejah določajo proceduro, dnevni red itd. Samo Konferenca v celoti — vse nacionalne unije zbrane skupaj so lahko sprejemale sklepe. Ničesar ni bilo določenega ali pripravljenega vnaprej. Nacionalne unije so ponovno potrdile svojo pripravljenost, da ob vsakem času spremenijo [illegible] spremenjene okoliščine. Vsi ti ukrepi so težili predvsem za tem, da se izogne ustvarjanju neke nove mednarodne organizacije oziroma, da kaka skupina zavzame v MSK vodeč položaj.

V pomoč konferenci je bil ustanovljen najprej sistem »delegirane odgovornosti«, ki je izvršitev nekaterih nalog zaupal določenim nacionalnim organizacijam. Šele pozneje je bil ustanovljen Koordinacijski sekretariat (COSEC), ki naj bi opravljal samo tehnične posle v času, ko Konference ne zasedajo.

V zadnjem času pa je tudi v strukturi Konference prišlo do nevarnih sprememb za sodelovanje na podlagi vzajemnega spoštovanja in enakosti. Kaj lahko namreč opazimo negiranje nacionalnih aktivnosti oziroma sistema delegirane odgovornosti. Prevladuje mišljenje, da ta sistem ni dokazal svoje sposobnosti v praksi in da je zaradi tega treba prepuščati skrb za tako aktivnost Sekretariatu, ki te naloge lahko uspešno izvrši.

Obstoji trditev, da nacionalne unije nimajo dovolj iniciative in naj se zaradi tega prepusti vse delo Koordinacijskemu sekretariatu in to celo v primeru, kjer so določene koristne in široke pobude v delovanju nacionalnih organizacij. To pomeni, da obstoji težnja, dati vsem aktivnostim karakter sodelovanja s COSEC.

Samovoljno povečanje števila pomožnih sekretarjev od 4 na 6 in njih izbira na regionalni osnovi gotovo ni administrativen, temveč predstavniški princip. Ustanovitev Biroja za kulturno zamenjavo v okviru COSEC, ki je bil prvotno zamišljen kot samostojna servisna služba, izbira svojega osebja in delegacij, vse to nujno presega tehnični okvir dela. Pravica COSEC, da stopa v odnose, pa tudi v skupne projekte z določenimi mednarodnimi organizacijami, je pravica, ki jo imajo samo mednarodne organizacije in ne administrativna telesa.

Nujno je, da vse to vodi do tega, da se COSEC pretvori v novo mednarodno organizacijo, ob ustanovitvi Mednarodne študentske konference najbolj izogibale.

Telegrami

ARGENTINA. Kakor poroča študentski časopis Aula, so tu predlagali, naj se uvedejo plače tudi za študente. Tako bi lahko redno obiskovali predavanja, namesto da bi se učili samo po skriptih. Časopis prinaša podroben načrt, pod kakšnimi pogoji bi študent lahko dobil plačo. Ena najvažnejših obvez bi bila, da bo redno obiskoval predavanja in da bo imel s svojimi profesorji redne dnevne stike

AVSTRIJA. Avstrijska nacionalna študentska unija je ustanovila posebno organizacijo Pomoč tujim študentom. Ta organizacija pomaga tujim študentom v času njihovega bivanja na Dunaju pri iskanju stanovanja, prenočišč, hrane itd. Razen tega organizira posebne ekskurzije in srečanja z avstrijskimi študenti, tako da tuji študenti lahko spoznajo Dunaj in njegovo atmosfero. Naslov te organizacije je: ASTD. Dunaj IX, Kolingasse 19 (OH. Dunaj)

BELGIJA. Studentsko sprejemališče 58 je naslov študentskega sprejemnega urada v Bruxellesu, ki bo tujim študentom-obiskovalcem velesejma preskrboval prenočišča, izlete itd.

Združevanje za mir

Pravica veta je bistvena sestavina hegemonije petih velesil. Uporaba veta je odvisna predvsem od individualnih interesov velesil, ki vložijo veto in bi marsikdaj rade s tem prikrile dejanski obstoj kršitve miru ali napadalnega dejanja. To bi bilo v očitno škodo uspešnemu delovanju Združenih narodov in v nasprotju temeljnim namenom Ustanovne listine, da se ohrani mednarodni mir in varnost. V tem smislu je uporaba metode, kot jo predvideva resolucija Združevanje za mir upravičena. Svetovno javno mnenje pa je sposobno, da se prepreci zloraba resolucije, da ne pride do nasprotja med formalnim in stvarnim, do česar je privedla pravica veta; namreč, da se nevarnost ne ugotovi, čeprav obstoja in bi resolucija v negativnem smislu privedla do tega, da bi priporočala ukrepe, kot da nevarnost za mir obstoji, v resnici pa je nasprotno. To teoretično možno negativno posledico je Sovjetska zveza poudarjala kot edino in da ni resolucija nič drugega, kot poskus pravno opravičiti intervencijo ZDA v Koreji, ker je tam državljanska vojna in se zato ne more ukrepati po VII. poglavju Ustanovne listine.

Teoretično možno je tudi, da Varnostni svet ne ugotovi obstoja nevarnosti za mir, ker tega ne ugotavlja nobena stalna članica, čeprav dejansko obstoja. To še ni v praksi nikoli nastopilo že zaradi temeljnega nasprotja med Sovjetsko zvezo in zahodnimi velesilami. V tem primeru bi ne moglo priti do uporabe resolucije Združevanje za mir, ker obstoja soglasje stalnih članic, čeprav bi to imelo negativen učinek. Ne samo, da Varnostni svet v takem primeru ne bi mogel sklicati nujnega posebnega zasedanja občnega zbora, ker ne bi moglo za to glasovati sedem članic Sveta, ampak bi tega ne mogla storiti niti večina članic Združenih narodov zaradi soglasja stalnih članic. Kot že rečeno, se ta možnost v praksi še ni realizirala in se zato v tem smislu še ni pokazala slabpst Organizacije Združenih narodov.

Po tem členu je Varnostni svet pristojen, da v zvezi z akcijo v primeru ogrožanja miru, kršitve miru ali napadalnih dejanj ugotavlja »obstoj kakršnegakoli ogrožanja in kršitve miru ali agresivnega dejanja«. Ta pristojnost je prva posledica načela, da pripada Varnostnemu svetu glavna odgovornost za ohranitev mednarodnega miru in varnosti. Od ugotovitve so odvisni ukrepi, ki jih bo Varnostni svet naložil članicam, da jih izvedejo. Ustanovna listina nikjer ne definira pojmov ogrožanja miru, kršitve miru ali napadalnega dejanja. Vprašanje je, če je to dano čisto na prosto voljo Varnostnemu svetu ali ne. V praksi Združenih narodov so se že pojavljale težnje, da se ti trije pojmi definirajo.

Ko je Varnostni svet razpravljal o položaju v Berlinu, je predstavnik ZDA definiral ogrožanje miru kot stanje, ko neka država uporabi silo ali zagrozi z njo, da si zavaruje privolitev v svoje zahteve; kršitev miru kot stanje, »ko se vrše sovražnosti, toda ni priznano, da je nekdo agresor, ali da je storil napadalno dejanje«. Tako je Varnostni svet smatral severnokorejski vpad za kršitev miru in ni formalno nikoli definiral to za napadalno dejanje, čeprav je to jasno izhajalo iz resolucije z dne 27. junija 1950.

Zaradi najrazličnejših oblik in stopenj, v katerih se pojavlja nevarnost za mir, je težko definirati, kdaj preide ogrožanje v kršitev in ta v napadalno dejanje. Varnostni svet se najraje izogiba formalnim definicijam.

Varnostnemu svetu je dano, da ugotavlja obstoj in neobstoj ter stopnjo nevarnosti za mir. Z vetom se lahko paralizira delovanje Sveta in se ne ukrepa ničesar v skladu z 41. in 42. členom Ustanovne listine za ohranitev mednarodnega miru. S tem pride v nasprotje s 24. členom, ker se je izognil glavni odgovornosti za mir.

Sovjeti tolmačijo Varnostni svet kot izključno pristojen organ za ugotavljanje obstoja nevarnosti za mir, kot da je to nek samostojen akt Sveta. Čl. 24 Ustanovne listine izrecno pravi, da nalagajo članice Varnostnemu svetu glavno odgovornost za ohranitev miru zato, »da se zagotovi hitra in učinkovita akcija Združenih narodov«. Torej je ta glavna odgovornost nujno povezana z akcijo Združenih narodov in če do tega ne pride, ima argumento a centrario Občni zbor subsidiarno odgovornost za ohranitev miru.

Čl. 39 je pogojen in odvisen od 24. člena. Zato ima v primeru nezmožnosti Varnostnega sveta Občni zbor subsidiarno odgovornost ne glede, če je Varnostni svet ugotovil, da ni nevarnosti za mir in lahko sam začne akcijo za zagotovitev miru po čl. 10 z izjemo do[illegible] 12. člena Ustanovne listine.

Tako tolmačenje Ustanovne listine in relativiziranje 39. člena predstavlja novo pot in zagotovitev novih sredstev v skladu z duhom in besedilom Ustanovne listine za realizacijo temeljnega namena Združenih narodov, da se ohrani mednarodni mir. Bila je možnost, da postane celoten sistem Združenih narodov neučinkovit in nesposoben, da reagira na vse oblike nevarnosti za mir.

Izhajati je treba iz načela, da sta si ta dva or[illegible] po svojih funkcijah prirejena in da opravljata po Ustanovni listini določene naloge. Po čl. 10 Ustanovne listine »sme Občni zbor obravnavati vsa vprašanja ali vse zadeve, ki spadajo v okvir Ustanovne listine ali se nanašajo na pristojnost in funkcije kateregakoli izmed organov ... in sme... dajati priporočila (podčrtal F. M.) glede vseh teh vprašanj ali zadev bodisi članicam Združenih narodov, bodisi Varnostnemu svetu ali pa obojim.«

Akt Občnega zbora je priporočilo, ki je v bistvu pravno neobvezno in je od članice same odvisno, če ga bo izpolnila. Od nujnosti ukrepanja, od lastnega interesa držav — članic je odvisno izpolnjevanje priporočila. Le-to učinkuje s svojo prepričljivostjo in je v materialnem pogledu lahko prav tako uspešno, kot dolžnost, ki je po Ustanovni listini pravno obvezna. Priporočila o vseh zadevah, še posebej pa o akcijah v zvezi z ogrožanjem miru, kršitvijo miru ali napadalnim dejanjem so važne [illegible]erogative, ki jih Občni zbor mora uporabiti, če ne pride do akcije po VII. poglavju Ustanovne listine s strani Varnostnega sveta.

Upoštevajoč prirejenost pristojnosti Sveta in Zbora ter na temelju čl. 24 Ustanovne listine, Občni zbor ne sme dajati nobenega priporočila glede spora ali situacije, »dokler Varnostni svet opravlja ... funkcije ... glede tega spora ali situacije, razen če bi Varnostni svet to zahteval« (čl. 12 Ustanovne listine).

Čl. 12 ne stvarno, ampak časovno omejuje pravico Občnega zbora in tako more Občni zbor dajati priporočila o zadevi tudi potem, ko jo je Varnostni svet že nehal obravnavati. Isti člen ne izključuje istočasne razprave o Občnem zboru, le da ta ne sme dajati priporočil, ker bi s tem otežkočil delo Sveta in oviral izvedbo skupne akcije, ki bi jo Svet začel.

Vendar se v čl. 11 odst. 2 izraža načelo poglavitne odgovornosti Sveta za ohranitev miru in sicer v tem, da naj Občni zbor odkaže vsako tako vprašanje, glede katerega bi bila potrebna kakšna akcija Varnostnega sveta, ali pred obravnavanjem ali po njem. To določilo je sovjetski delegat postavil kot argument na 301. seji Občnega zbora, da bi pobil njegove pravice, da sprejema priporočila o skupnih ukrepih, in citiral Kelsena: »Če deluje Občni zbor po čl. 11 odst. 2 veljajo tudi omejitve, da mora biti zadeva postavljena pred Občni zbor na način, ki ga določa čl. 11 odst. 2, in da je treba zadevo odkazati Varnostnemu svetu, predno se izdela kakršnokoli priporočilo, če je potrebna akcija«.

Seveda to v primeru resolucije Združevanje za mir ne more biti argument. Citirati bi bilo treba še 4. odst. 11. člena, ki pravi: »Pristojnost Občnega zbora, označena v tem členu, naj se omejuje občega smisla 10. člena«. Argument Višinskega je v skladu s primarno odgovornostjo Varnostnega sveta in ni protiargument za subsidiarno odgovornost Občnega zbora, na kar izrecno opozarja 4. odstavek 11. člena. Občni zbor bi dajal priporočila le, če bi Varnostni svet ne bil sposoben začeti akcije, če bi Svet odpovedal. Dokler se ta nesposobnost še ni izkazala, je Občni zbor dolžan odkazati zadevo Svetu. V tem primeru je argument Višinskega upravičen, za resolucijo Združevanje za mir pa je brezpredmeten. Nima smisla še enkrat vračati zadevo Svetu, če se je že enkrat pokazalo, da je ni sposoben izvesti.

Josef Brož: Dvorišče (1946)

Mednarodne kulturne manifestacije, zlasti na področju likovne umetnosti, so postale že skoraj vsakdanji pojav v naši metropoli. To pot smo se srečali z moderno češkoslovaško likovno ustvarjalnostjo, ki je za nas, skoraj ves čas po vojni, pomenila zaprto knjigo. S predvojno češko likovno ustvarjalnostjo smo bili ozko povezani, saj je mnogo naših slikarjev in kiparjev študiralo na praški akademiji, ki je takrat veljala za eno najboljših v Evropi.

Razstavo smo sprejeli, pa tudi pričakovali z mešanimi občutki. Večina je pričakovala dolgočasno socialistično realistično slikarijo po vzorcu sovjetske upodabljajoče umetnosti. Vendar smo bili prijetno presenečeni, ne morda zaradi pretirane modernosti, ampak zaradi svežine, jasnosti in visokega slikarskega nivoja. Precej slabše sta zastopani plastika in grafika, ki se držita še vedno togih in zastarelih principov portretne vernosti in realizma ali pa modernosti za vsako ceno, kot je primer v grafiki.

Prijetna osvežitev

Večina razstavljenih del je nastala v letih pred in po vojni. Mnogo del pa je iz zadnjih dveh let. Podobno kot v našem in sploh svetovnem slikarstvu nastopa pri Čehih množica struj in stremljenj po sodobnejšem, originalnejšem likovnem izrazu. Zastopani so predstavniki vseh poglavitnih smeri od postimpresionistov preko ekspresionizma do kubizma in surrealizma.

Značilna predstavnika ekspresionistične smeri sta Josef Čapek in Josef Brož. Prvi formalno izhaja in se oplaja pri skupini Der blaue Reiter in je v mnogočem podoben Korošču Wernerju Bergu, zlasti po paleti in motiviki. Brož razstavlja pet olj, med katerimi bi omenil Patrolo, ki je zašla in Dvorišče, ki je nastalo pod Buffetovim vplivom. Patrola pa se odlikuje po sugestivnosti in sijajni kompozicijski gradnji, s katero nam je umetnik pričaral videz izgubljenosti in tavanja.

Eden najmočnejših slikarjev, tudi po obrtni plati, je Filla, ki podobno kot pri nas Lubarda razčlenjuje barvne ploskve in kompozicijo pod vplivom Piccasovega ustvarjanja med obema vojnama. Zlasti impresivna je Noč v džungli, ki pa se ji poleg Piccasovega pozna še močan Rousseaujev vpliv, posebno v stilizirani obdelavi drevja in pravljični štimungi.

Kot prefinjen kolorist se nam predstavlja Arnošt Paderlik v svojih tihožitjih, kjer razčiščuje barvna in kompozicijska vprašanja. Vse odlike in karakteristike njegovega dela nosi podoba Tihožitje z ženo, ki deluje lirično in melanholično. Primerjamo ga lahko z Rikom Debenjakom, ki podobna vprašanja rešuje na enak način. Ta čustvena sorodnost je vidna posebno v sliki Dinje.

Jenaček Ota, pa je naredil kompromis med figuraliko in abstrakcijo, kar je njegovi umetnosti precej v škodo, ker je dekorativni moment premočan in prevpije ostale slikarske kvalitete.

O kiparstvu pa smo že rekli, da ne doseza slikarskega povprečja. Morda je na razstavi še najboljši predstavnik češke plastike Lidicky Karel, ki je še najbližji modernemu pojmovanju plastike.

Žal je odmerjeno premalo časa in prostora, da bi se lahko ustavili še pri ostalih predstavnikih češke umetnosti. Razstava pomeni prijetno osvežitev in nam kaže prerez skozi likovno ustvarjalnost tega slovanskega naroda, s katerim smo imeli, zlasti Slovenci, v preteklosti najtesnejše kulturne stike.

S. I.

Intervju s prof. Marjanom Lipovškom

Glasbo mladini

Tipke na klavirju sredi sobe so ohromele in njih govorica se je porazgubila nekje v prostoru, med belimi zavesami in štirimi stenami. Zazdelo se mi je, kot da bi se za hip pretrgala nit življenja. Bilo mi je mučno, nisem hotel motiti, nisem nameraval priti sredi dela... Veseli me, da ste prišli. Veste, vadim... Pogled je zdrsel proti notam na klavirju. Topel stisk rok. Bil sem pomirjen. Za zavesami, zunaj po drevju je hlastalo sonce po poslednjem zakasnelem snegu. Skoraj podzavestno sem odprl blok. Pisana menežarija besed in misli se je stekala izpod konice grafita, dokler se ni zajezila v mreži drobnih modrih črt.

Kako ocenjujete slovensko poustvarjajočo glasbeno umetnost? Katere pomanjkljivosti se po Vašem mnenju kažejo v njej? Kako jo vrednotite v primerjavi z enako umetnostjo drugih narodov?

Slovenska poustvarjajoča glasbena umetnost se je pričela gojiti sistematično razmeroma pozno, šele od leta 1918 naprej. Smo torej šele sredi ustvarjanja, sredi tiste široke tradicije, ki je potrebna za dosego kake visoke stopnje. Kljub vsem mogočim materialnim in organizacijskim težavam, pa so med nami nekateri nadarjeni posamezniki, katerih znanje je enako visoko, kakor nadpovprečna dejavnosti drugod po svetu.

V reproduktivni glasbi ni niti ene stroke, ki ne bi imela zadosti dobrih reprezentantov. Glede na kvaliteto in številčnost se lahko postavimo predvsem s solo pevci, medtem ko imamo med instrumentalisti le nekatere posameznike z vidnejšo kvaliteto. Pomanjkljivost bi bila torej v tem, da nam doslej še ni uspelo razširiti razmeroma visoke kvalitete na zadostno velik krog; pač iz čisto materialnih razlogov. Pač pa so naši simfonični orkestri in poklicni zbori na taki višini, da se morejo brez pridržka meriti z enakimi ansambli drugod po svetu. To smo doslej dokazali še na vseh naših gostovanjih v tujini.

Kaj menite o slovenskem glasbenem ustvarjanju? Kako ga ocenjujete, ako ga primerjate ustvarjanju drugih narodov?

Že pred osvoboditvijo smo imeli nekaj značilno naših, slovenskih skladateljev, ki sicer morebiti res niso dosegli največjih svetovnih komponistov, toda njihovo delo je bilo brez dvoma na višini stvaritev dobrih in svetovno znanih skladateljev, ki jih je tuja propaganda kot sinove velikih narodov znala dobro plasirati, medtem ko so bili naši skladatelji po krivici zapostavljeni in v svetu manj znani. Za naš krog pa vsesakor pomenijo ti ustvarjalci izrazite [illegible] rakteristiko. Bili so to prvi, ki [illegible] jalcem v drugih vejah naše umetnosti. Mislim predvsem na Lajovica, Škerjanca, Osterca, Kogoja in Adamiča.

Po osvoboditvi pa se je naše glasbeno ustvarjanje izredno močno razmahnilo. Nastopil je nov rod z obilico novih del, od katerih se dado najbolj brez slehernih težav primerjati z dobrimi tujimi eli. Nešteti festivali v svetu nam neprestano potrjujejo, da je resnična kvaliteta redka, redkejša v samoniklem ustvarjanju kakor pa v reprodukciji. Da pa imamo tudi mi nekatere skladbe, ki bi ob primerni izvedbi zagotovo osvojile poslušalce, nam je razumljivo in očitno. Nisem pa s tem že hotel reči, da je stilistična borba za slovenski izraz že dokončana. Ne, še zdaleka ne. V tem so namreč bili storjeni šele prvi koraki. V tem smo torej še vedno za drugimi našimi umetnostimi — razen morda za literaturo.

mnenju najvidnejši uspehi slovenske glasbene umetnosti v poslednjem obdobju?

V reproduktivni glasbeni umetnosti pomenijo za nas največje uspehe gostovanja naših večjih ansamblov v tujini. Tako je bilo na primer gostovanje Opere na Nizozemskem in v Parizu ter gostovanje Slovenske filharmonije v Italiji. Nikakor pa ne smemo pri tem podcenjevati gostovanj posameznih solistov — še posebno solo pevcev — v raznih deželah Zahodne in Vzhodne Evrope. V našem internem glasbenem življenju pa je po mojem mnenju eden doslej najpomembnejših uspehov uprizoritev Kogojevih Črnih mask v Operi, v Slovenski filharmoniji izvedba nekaterih velikih kantat — zlasti Carmina burana stopajo tu v ospredje — ter na splošno izrazito programska konsolidacija našega koncertnega in opernega življenja. Ni govora, da bi tako ali pa morebiti še večje mesto drugod v Evropi, ali morda celo v svetu, imelo tolikšno koncentracijo kulturnega življenja nasploh, kot ga ima prav Ljubljana. Vzrok takega stanja je popolnoma jasen. Ljubljana je duhovni center republike in naroda. Enako velika mesta drugod ostajajo kljub velikosti tipično provincialna.

V ustvarjalni umetnosti pa v zadnjem času ni nastalo nobeno izrazito večje delo, ki bi ga lahko omenil kot posebno pomembnega. Kljub temu pa so zelo značilne zadnje Arničeve simfonije in kantate ter Ramovševe simfonije. Manjših, sicer zaradi tega nič manj pomembnih komornih del pa nastaja [illegible] vilo.

Kaj menite o repertoarni politiki naših glasbenih hiš (SF, Opera)? Kakšno vlogo bi le-te morale po Vašem mnenju odigrati v našem družbenem in kulturnem življenju?

Ker sam vodim eno od teh glasbenih hiš, si lahko mislite, da bom repertoar, za katerega odgovarjam, tudi zagovarjal. Brez pridržka pa priznavam nekatere pomanjkljivosti, na primer v letošnjem repertoarju, ki so predvsem v nekoliko togi izbiri standardnih del. Mislim pa, da so tako stanje zakrivile nekatere čisto zunanje težave v formiranju programa, tako na primer predlogi tujih dirigentov, ki jih seveda moramo upoštevati, in pa nabava orkestralnega materiala. Sicer pa mislim, da vodita Slovenska Filharmonija in Opera precej pravilno politiko v izbiri med standardnim in novim programom oziraje se na želje poslušalcev oziroma gledalcev.

Menim, da bi morale imeti ti dve glasbeni ustanovi kljub razprodanim abonmajev, kljub zasedenim koncertom veliko večjo vlogo in vpliv, kot pa ga imata. Pri tem se hočem dotakniti odnosov med vami samimi — študenti do operne in simfonične glasbene umetnosti. Kajti, če se nam ne bo posrečilo prepričati ravno vas mladih o velikih estetskih vrednotah glasbe, bo predvsem to naše, danes zelo bogato glasbeno življenje, znatno upadlo. Zanimanje za šport, jazz, film, za nekatere modne pojave v duhovnem življenju ni samo na sebi nič nevarnega. Brez dvoma pa je pogubno, škoda je neprecenljiva, če je ekskluzivno. In prav to danes pri večini mladine je. Prav iz srca pomilujem sposobne in lovzetne mlade ljudi, ki jim je ves čudoviti svet glasbene umetnosti skoraj do kraja zaprt in tuj.

Vendar mislim, da smo takemu stanju delno tudi mi sami krivi. Premalo imamo stikov s študenti, ki naravnost kličejo po medsebojni vzpostavitvi in primerni organizaciji. Ustanove morajo biti pripravljene nuditi študentom primerne — ne nasilne! — vzgojne, do skrajnosti premišljene programe, ki bi mladim vendarle začeli odpirati pot do umevanja glasbene umetnosti. Slovenska filharmonija je s svoje strani vedno pripravljena to storiti.

Kaj sodite o slovenski glasbeni kritiki? Je le-ta enakovredna glasbenemu ustvarjanju? Katere vrednote oziroma katere pomanjkljivosti zasledite v [illegible]

Slovenska glasbena kritika je brez dvoma eno najbolj perečih vprašanj našega kulturnega življenja, kajti mi še vedno nimamo ljudi s primernim znanjem in značajem, da bi mogli uspešno opraviti to poslanstvo. Naš prvi in tudi mednarodno priznani muzikolog dr. Cvetko se s kritiko ne bavi, drugi pa so za to premalo razgledani, kajti posel kritika zahteva veliko več kakor vsako drugo udejstvovanje, če le hoče biti res na mestu. Nekaj prav dobrih kritik je v toku svojega štiriletnega obstoja prinesla Slovenska glasbena revija, ki pa je žal med nami vse premalo poznana. V dnevnem časopisju pa se je vprašanje glasbene kritike v poslednjem času vendarle povoljno rešilo z Urošem Prevorškom v Slovenskem poročevalcu, či-

objektivne kritike so že na dostojni višini, pa tudi stalni kritik Ljudske pravice, Rafael Ajlec, piše zlasti po nekem globljem psihološkem razčlenjevanju dobre kritike.

Kakšen je po Vašem

akademije? Kako vrednotite ustvarjanje tega našega najmlajšega rodu, ki je deloma še na akademiji, deloma pa jo je [illegible]

Akademija za glasbo ima za razvoj glasbenega šolstva in za nivo našega glasbenega življenja velik pomen. Znano je, da se ta ustanova bori z velikimi materialnimi težavami, predvsem s prostori, pa tudi s često ne po njeni krivdi izpremi-njajočo se notranjo organizacijo. Kljub takim in podobnim težavam pa je ta ustanova že dala in bo še dala, zlasti v prihodnjih desetletjih, tiste visoko šolane glasbenike, ki so nujno potrebni za razvoj naše glasbene umetnosti. Napak je namreč misliti, da je moč zajeti pomen take institucije s statistiko enega samega leta. Njen vpliv niti ni omejen samo na šolanje posameznih talentov, temveč se posredno razteza na vse druge panoge našega glasbenega udejstvovanja. Seveda pa je ta vplivnost odvisna od posameznih osebnosti — v tem primeru profesorjev.

Naš najmlajši rod, ki je že izšel iz akademije ali pa je še v študiju, je dal predvsem v kompoziciji nekaj izredno lepih rezultatov, kakršnih pred njim še ni dala nobena generacija te starosti pri nas. Po kvaliteti nekoliko zaostajajo za njimi absolventi reproduktivnih panog, toda na akademiji imamo sedaj že v prvih letnikih tako izrazite talente in to toliko, da si lahko v petih letih obetamo izredno nadarjeno in številno generacijo absolventov - reproduktivcev. Izgledi so torej po tej strani odlični, žal pa moram reči, da se nam doslej še ni posrečilo najti dovolj razumevanja in materialnih sredstev, ki bi nas rešila iz popolnoma neprimernih prostorov.

Stal sem med širokimi nihajočimi vrati. Za hip sem se obotavljal... Od nekod izza sten je bilo slišati veliki orkester. Garderobe ob stranskih hodnikih so prazne samevale. Številke so leno visele na bombažastih vrvicah. Pred blagajno se je drenjalo nekaj ljudi. Čakali so na vstopnice; za danes, za sredo, za petek... Nihanje vrat je zdrobilo zvoke orkestra in govorica čakajočih pred blagajno je ostala nekje v zraku za menoj. Stopal sem po cesti proti Tromostovju.

S. B.

Josef Čapek: Ob sončnem zahodu

VEČER KOMPOZICIJ

Druga prireditev v okviru študentskega festivala je bil večer kompozicij mladih komponistov ljubljanske akademije za glasbo.

Med štirimi komponisti (toliko jih je imelo svoje skladbe na programu) sta dva nova, mlada komponista, ki sta se prvič predstavila javnosti. To sta Ljubo Rančigaj in Lojze Lebič. Poleg njiju sta bila zastopana še Ivo Petrič in Alojz Srebotnjak.

Ljubo Rančigaj je zaigral najprej svojih Osem mladinskih skladbic. Vse so skoraj dvoglasne. Med drugimi je imel precejšen delež pri njihovem rojstvu Prokofjev. Vendar pa so dokaj sveže in tehnično za otroke morda celo nekoliko prezahtevne.

Lojze Lebič je vključil v program svojo Sonatino za klavir, ki jo je izvajal pianist Ljubo Rančigaj. Delo je menda nastalo še za Lebičevega šolanja na srednji glasbeni šoli ter je še nekoliko nespretno grajeno. — Boljše so Tri nočne pesmi za sopran in klavir, nastale na tekst Srečka Kosovela. Med njimi je posebno doživeta druga, Tih večer. Lebičeva koncepcija Kosovela je precej drugačna, kot je Ukmarjeva ali Srebotnjakova, vendar nas vseeno prepriča o svojem iskrenem odnosu do pesnika.

Med našo mlado glasbeno generacijo ima Ivo Petrič znano ime. Znane so nekatere njegove kompizicije iz zadnjih let (simfonija Goga). Na letošnjem kompozicijskem večeru je imel dve deli in sicer Malo suito za pihala in Sonato za klarinet in klavir. Njegovo prizadevanje za čim originalnejšim izrazom, je nekoliko utihnilo, čeprav je ta komponenta še vedno izredno močna v njegovih delih. Je predstavnik absolutne glasbe. V pihalih pa je našel, kakor kaže, idealno torišče za svoje komponiranje. Tako so nastale sonate za vse pihalne instrumente, katerih zadnjo, za klarinet, smo

(Nadaljevanje [illegible])

Marek HLASKO

Vojak

V juliju je bilo. Leta tisoč devetsto petinštirideset. Takrat so se ljudje še bali tišine; brezglasje je v njih vzbujalo nemir; niso zaupali tišini. Dva meseca potem, ko so utihnili zadnji streli, so kmetje mirno sedeli pred svojimi domovi in z rokami nad očmi opazovali brezoblačno nebo in jate ptic na njem. Spominjale so jih na letala. Židje so si na ulicah še vedno zakrivali obraz z rokami, v njih očeh je bilo še toliko strahu.

Vojak z žensko je šel po ulici in govoril:

— Smo se bali? Težko je odgovoriti na to vprašanje. Nekateri menijo, da pogum sedi na stolu, ki se imenuje groza. Mar je to res? Menda le ni? Lahko si si izbral sredstvo, ki te bo pahnilo čez prag življenja v smrt. Strah te je pričel objemati še med spanjem, včasih med kosilom, včasih kje v zaledju — kar naenkrat smo se pričeli bati. Vsakega med nami se je to [illegible] imel tak trenutek; nekateri so se prebujali sredi noči in vpili. Bili so podobni majhnim otrokom...

Vojak je prekinil in si prižgal cigareto. Že sta prišla iz mesta; za seboj sta pustila revne hišice in gredice vrtičkarjev. Hodila sta po ozki poti, ki se je vila med polji. Sonce ju je slepilo, topla zemlja je bila polna vonja po senu in mleku. Vojak je molčal. Ženska, ki je hodila ob njem, mu je gledala v obraz, ki je bil resen in grob. Več let ga je čakala in sedaj si je goreče želela, da bi že enkrat nehal govoriti o vsem tem in bi ji spregovoril nekaj toplih besed — nekaj o vremenu, o zemlji in o soncu. Zdelo se ji je, da bo, ko bo izrekel en sam tak stavek, na mah pozabil na vse prejšnje besede in da se ne bo več povrnil k vojnim spominom. Potem bi morda vse tisto, kar je bilo, le mogla pozabiti. Stisnila je dlan ob dlan in mu v mislih narekovala mnogo besed; vedela je, da jo ima rad in da bo zato uganil, prebral njene misli...

Toda vojak je dejal:

— V bataljonu smo imeli takega nebodigatreba; bil je kmet in vedno je mislil le na svojo zemljo in na to, kako bo spet oral in sejal, ko se bo vse to nehalo. Vsi so vedeli, da se zelo boji. Neznansko se je bal in tega strahu smo se počasi vsi nalezli, bil je hujši kot tifus in ni bilo zdravila, ki bi nam pomagalo. Slišal sem, da so mu nekateri poglasno želeli smrt. On pa se je samo bal, vedno ga je bilo strah; imel je že čisto bele oči. A padel je kot junak, kot cela stotnija junakov. In še to naj povem: nekoč smo šli skozi vas, po kateri so se od vseh strani v vse smeri premikali težko naloženi kolesliji in vozovi, živino so gnali, bolne in onemogle so nalagali na vozove, nekateri so tako umrli; spominjam pa se moža, ki je nosil na rami težak plug. Tako so ljudje odhajali in puščali za seboj nepodrte domove in nedotaknjeno zemljo. Tam, odkoder smo prihajali in kjer smo se borili prej, so bile že vse hiše podrte, do tal so bile razrušene, in zemlja je bila trikrat prekopana. Tu pa je bilo še vse sveže, mlado žito je zelenelo na poljih... Ali razumeš? Umikali smo se in vsi smo vedeli, da zapuščamo kraj brez borbe in da mu bodo tisti, ki privro za nami, storili silo, ga zastrupili. Vojaki, ki so to vse videli in čutili, so bili jezni. In to ni bilo v naši deželi, na tujem je bilo, daleč odtod. In vendar smo se potem tepli kot vragi, kot sto hudičev. Koliko jih je tam ostalo! Enega se spominjam, bilo mu je ime Grečjo...

Odtrgal je lučko regrata in jo razpihal na dlani, topel veter mu je objel obraz in vojak je pripri oči.

Pes, ki ga je vojak privedel s seboj iz vojske, je tekal pred njima. Imel je smešne uhlje in kratek rep, imenoval se je Granata in ženska ga je zelo sovražila. Vselej je zaprla oči, kadar se ji je približal in si želel božanja in oblizovanja. Vojak je prinesel iz vojne več stvari: okrušek ki je nekoč udaril le centimeter nad njegovo glavo v zid, kroglo, ki je bila na vrhu sploščena in ga je zadela v nogo, pepelnik iz izpraznjenih in prežganih nabojev, imel je tobačnico iz tenke aluminijaste pločevine, ki je nekoč bila del, sedaj že zdavnaj zrušenega letala. Ženska si je želela, da bi se v njihov dom prikradel nek čudni tat in odnesel neznano kam vse te predmete. Čakala ga je toliko let in v neštetih nočeh brez spanja vedno mislila nanj. Mislila je, da ji bo vse, kar bo ta človek prinesel s seboj, prav tako dragoceno kot njemu. Sedaj pa se ji še on sam zdi odmaknjen v daljavo, bolj kot prej, bolj kot tedaj, ko je postajala ob oknu in gledala temno nebo in mislila na dan, ki ga bo privedel nazaj, k njej. Bil je oddaljen in drugačen kot tista podoba, ki jo je hranil spomin toliko let. Nebo za oknom se je zredčilo in premišljevala je: »Se bo vrnil? Še živi? Je zdrav?« Včasih se je je oprijela nemirna misel — morda se je tam v svetu, sredi vojne, zaljubil v drugo dekle? Ne, vedno je odpodila take misli in spet mislila: še živi? se bo vrnil? ni ranjen? Ob njenem oknu, spodaj na dvorišču, so se otroci vedno igrali vojno, imeli so lesene puške, lesene sablje in papirnate kape. Ko je nekega dne videla, kako otroci igrajo streljanje Židov, si je prisegla, da se bosta takoj, ko se vrne iz vojne, preselila kam drugam. Iz te hiše, v kateri je toliko časa čakala nanj! Sedaj sta se napotila iz mesta, kjer naj bi našla prostor za nov dom. Zgradila si bosta hišico nekje zunaj. Zlato je bilo razsuto po poljih, požeti so že. Tam daleč so črneli ostanki podrtega mlina na veter, bomba mu je razstrgala peroti in uničila streho. Vojak ga je opazil in pričel govoriti:

— Vidiš? Ta ruševina me spominja na pripovedovanje nekega tovariša. Bilo je še devetintridesetega. Nemci so se pripodili. Bilo jih je presneto mnogo. Naši so se umikali preko polj v gozdove. Nenadoma pa sta izza drevja pridrsala dva oklopnika in presekala našim smer umika. Tedaj se je tisti, ki mi je to pripovedoval, skril v prav tak vetrni mlin. Bilo jih je pravzaprav več in pričeli so s strojnico kositi naokoli. Nenadoma pa je mlin zadelo: nikomur se ni zgodilo nič hudega, samo moka se je razpršila in jim zasula oči, potem so bežali slepi preko čistin in skozi ogenj. In pomisli: vsi so se rešili brez prask. Dejal mi je, tisti vojak, da ne bo nikoli v življenju jedel kruha in ne česarkoli drugega, kar bi dišalo po moki. Vidiš, tudi take zabavne zgodbe se včasih porode v vojnih dneh.

— V tem vetrnem mlinu — je tiho spregovorila ženska — je bilo skritih mnogo žena in otrok. Bile so kmetice, ki so mislile, da sovražnik ne bo meril na mlin. V njem se vendar dela kruh in kruh je svet. Vse je ubilo, ko je zadela bomba v mlin.

— Ah! — je odmahnil vojak z roko. — To ni bila velika bomba in še od strani je padla. To ni nič. Američani so prileteli v tisočih. Vsako letalo je lahko vrglo več ton bomb. Se pomisliti ne smeš, kaj se je potem dogajalo pod njimi. Nihče ni vedel, kje so stale hiše in kje so bile ulice, sam satan bi tega ne uganil. Po več dni so ljudje potem umirali med ruševinami. Še dandanes leže njih trupla pod opeko in betonom in kdo ve, kdaj jih bodo našli in na človeški način pokopali.

Prišla sta na vrh grička. Mesto je bilo daleč. V luči zahajajočega sonca so se zlato svetile že očrnele strehe. Lesketali so se cerkveni stolpi in svetel sij je pršil na vse strani nad kupolo pravoslavne cerkve. Bila je edinstvena v tem mestu. Nad oddaljenim gozdom je nebo že potemnelo, spodaj je tekla reka in iznad polj so se že dvigale vlažne megle. Tu, daleč izven mesta, je bilo vse zelo lepo, lepše kot tam; še ptice so žgolele bolj domače, zrak se je bolj široko zaletaval v pljuča. Ženska je rekla:

— Tu si bova zgradila hišico.

Vojak pa je molčal. Stal je ob njej na vrhu griča in se razgledoval. Najprej so njegove oči opazovale gozd, potem so zdrsele po dolini; čelo se mu je nagubalo in ustnice so se mu premikale, kakor da bi nekaj seštevale, računale. Zasenčil si je oči z dlanjo in dolgo gledal okrog sebe. Nenadoma pa se mu je obraz razjasnil v širok nasmeh. Prijel je žensko za roko, jo potegnil k sebi in dejal:

— Za vraga! Za vraga! Pomisli le, kako čudovito bi se človek lahko branil na tem kraju. Tri strojnice in nekaj minometalcev bi zadostovalo. Samo to. Več tednov bi lahko držali tak grič. Kar predstavljaj si, da se sovražnik približuje naprimer tod, iz gozda, in...

— Ne! — je zaklicala ženska z obupanim glasom. — Ne!

Vojak se je tresel in njegov obraz je ugasnil. Tedaj je prvič, odkar se je vrnil iz vojne, opazil, da na nekaterih poljih še valovi žito, da so ga drugje že požeti. Da ljudje zemljo orjejo in obdelujejo, da se ne pobijajo in da zemlja ni ustvarjena samo za grobove, temveč za življenje. In nenadoma je prvič, odkar se je vrnil iz vojne, [illegible] da je zelo star in zelo zelo [illegible]ljen...

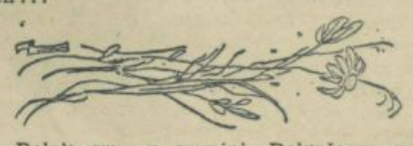

Delali smo v ravnini. Dolgočasna ravnina je bila. Pesem o njej ne bi mogla zadoneti ne z enim samim bolj močnim tonom. Na njej ni bilo ne gozdov in ne gričev. Kamorkoli si pogledal — polja in vasi v horizontali — kakor da bi opazoval čudno povečano površino lastne dlani. Pogled se ti je izgubljal. Včasih se ti je zazdelo, da sploh nimaš oči, da si slep. Postajal si poneumljen. [illegible]

— Če bi ne bil komunist, bi ta kraj sovražil tako, kot sovraži smrt tisti, ki ljubi življenje. Tu crkavam. Iz Sandomirskih krajev sem doma; tam je zemlja bujna in topla. Ko bomo dogradili ta prekleti most, bom nemudoma odšel in nikoli se ne bom vračal sem, tudi otrokom bom prepovedal, da bi sem hodili.

Betoner Stefan, fant iz varšavskega ma-[illegible]

— Samo da že enkrat nehamo s to vražjo mostovino, potem se vam napijem kot svinja. Nič ne de, če vina še nisem okušal. Naj potem tri dni in noči ležim na komisarijatu. Saj, če bi ta tu sploh obstojal! Že pol leta zbijamo ta opsovani most; saj bom še

Paderlik Arnošt: Tihožitje z ženo

Modernizirani Švejk

Dramsko fabulo, od katere se zvrste ironična dogajanja v odrskem delu Bertolda Brechta »Švejk v drugi svetovni vojni«, si je avtor izposodil pri Jaroslavu Hašku in svobodno ravnal z njo. Poslužil se je prizorov v gostilni, jim dal specifično časovno obarvanost, potem Švejkovo podjetno krajo psa, posledico tega pa je po svoje speljal v zaključek, ki hoče biti smisel odrskega dela. Pri tem si je prisvojil samo osnovni obris fabule, Švejkove lastnosti, od katerih je nekatere podkrepil, in še nekatere like, ki so v bistvu enaki kot pri Hašku, edino ločitveno lastnost jim daje časovna obarvanost (Krčmarica, Brettschneider, Bullinger). Zbadljivke, smešenja in norčevanje lete na Hitlerja in ves njegov paradni sistem. Vse te lastnosti je Brecht poglobil na ta način, da je vpeljal vzporedno dogajanje v dveh življenjskih področjih: igro v »višjih sferah in protiigro v miljeju »malega človeka«. Ti dve liniji, ki vzporedno rasteta in katerih smisel je v paradoksnosti obeh, se na koncu v prizoru na križišču pred Stalingradom združita. Dejanje teh dveh iger se zanimivo prekriža: oblastnik in podrejeni zamenjata vlogi. Sicer je v vsej Švejkovi aktivnosti odločno izražena njegova nadmoč, tudi kadar ga zaslišujejo esesovci. Ta videz nadmoči dajejo Švejkove lastnosti: odločen in odkrit posmeh vsemu, kar izgleda sila močno in pomembno, obešenjaški humor in ironija. S svojim odnosom Švejk razvrednoti napihnjenost protiigre.

Natančneje si oglejmo igro v »višjih sferah«, kjer nastopajo znani »mogotci« iz druge svetovne vojne: Hitler, Himmler, Göring, Göbbels. Brecht te smeri v igri ni izdelal tako, kot nam jo kaže ljubljanska uprizoritev. Hitlerjeve monologe je napisal Jaňez Menart in jih prav posrečeno in učinkovito vključil v celoto. Ti prizori s Hitlerjem so najodločnejše zametavanje vsega absurdnega početja oblastnika, njegovega življenjskega in oblastniškega koncepta. To je največja doza zasmeha, ki jo je mogoče nameniti samo takim, ki so počeli ali počno neumnosti in absurde v največjem merilu. Prizor, ko »mogočniki« rišejo znake svoje oblasti po zemljevidu in je Hitler v svoji »umetniški obleki« ter prizor na božični večer, ko so gledalci priča rojstvu »novega boga« — Hitlerja in potem prizor Hitlerjevih bilodenj, ki je neskončno nasprotje prejšnjima dvema, te slike so fantastične, izrazito groteskne; to je odločen posmeh, sarkazem, skratka — energičen odpor proti takemu ponašanju in ravnanju, pa ni nujno, da samo Hitlerjevemu — temveč vsakemu, ki ima v sebi take ali podobne nehumane in podle namene.

Popolno nasprotje temu vzdušju v »višjih sferah« je življenjski utrip v krčmi »Pri vrču«. Tu se gledalec sreča s tistim posmehljivim, na videz krotkim, a v bistvu drznim Švejkom, s prefinjenim ironičnim odnosom do vsega dogajanja. Vsakdo, kdor pride z njim v stik in ki mu streže po svobodi ali mu jo hoče okrniti, se umakne smešen, ponižan, poražen. Tu, v krčmi, srečamo lačnega, požrešnega in melanholičnega Balouna, ki bi utegnil svoje nacionalno prepričanje prodati za izdaten zalogaj hrane, pa krčmarico Ano Kopecko, ki se na videz dobrika gestapovcem, da si zagotavlja mir. Zgodba, ki ima svoje začetke v gostilni »Pri vrču«, se zaključi v Švejkovi fantaziji, ko koraka proti Stalingradu. V bistvu to dogajanje samo podčrtuje Švejkov značaj. Švejk je do sebi enakih ljudi zelo dobar. Drugačen je njegov odnos do esesovcev in do Hitlerja. Medtem ko si esesovca Brettschneiderja in Bullingerja pokori s prostodušnostjo, prebrisanostjo, humorjem in cinizmom, kar je vse posledica čudaštva in možnosti, ostati v zapletenih situacijah neprizadet, pa je njegov odnos do Hitlerja groteskno stopnjevan. Zaključni prizor izzveni kot ironični simbol: Hitler se plazi po kolenih za Švejkom — proti Stalingradu.

Igra »malih ljudi« je komedija. Švejkov odnos do esesovcev preide tudi v burko, oboje je oblikovno pravo nasprotje onemu dogajanju v »višjih sferah«, medtem ko je Švejkov pohod na Stalingrad simbolicen prikaz nesmisla situacije in početja. Tako je odrski izraz v neskladju, sestavljen iz omenjenih elementov.

Bertold Brecht je Švejka poglobil prav s to konfrontacijo obeh nasprotujočih si dogajanj. Misel, ki jo prinaša delo, je izpovedal v pesmi, ki jo igralski zbor recitira na koncu farse. Prav ta poglobitev, ki je klic proti tiraniji in vojni, daje Brechtovemu »Švejku v drugi svetovni vojni« vrednost in je tudi napotila slovenske gledališčnike, da so ga uvrstili v svoj repertoar.

Brechtovo epsko gledališče zahteva zelo okreten in preprost odrski prostor. Temu najbolj ustreza vrtljiva plošča, tako za naglo menjavanje scen, kakor tudi, in to predvsem za scene na pohodu, ki so v Brechtovih delih pogoste.

Sceno je zasnoval ing. arch. Niko Matul. Značilnost njegovih scenskih okvirov je bila, da je z drobnarijami poudaril to ali ono lastnost dogajanja v skladu s Švejkovim psihičnim bistvom ali z lastnostmi dobe (vagon na kolesih od dvokolesa, okostnjaki v pisarni SS, velike sveče ob Hitlerjevi lamentaciji, itd).

Režiser France Jamnik je premalo razgibal dejanje. S statičnostjo v krčmi je napravil vtis môre, ki je bila v nasprotju z lahkotnim igralskim konceptom posameznih igralcev. Prizori iz krčme so bili še manj v skladu z Brechtovimi načeli Zanimive in učinkovite pa so bile scene, kakor korakanje z zastavo na nosilnici v ječi, pogovor Švejka in Bullingerja o psih leže na pisalni mizi in seveda razgibanost igre v »višjih sferah«.

Stane Sever je bil v vlogi Švejka čisto nov, izrazit, domiseln, sproščen: v občevanju s sebi enakimi je bil mehak in preprost, v odnosih z esesovci prikrito zbadljiv in drzen v tej zbadljivosti, v odnosu do Hitlerja pa je postal sarkastičen. Njegov Švejk je bil ironična, bistra figura, čisto nov tip tega posmehljivca vojnih ureditev in neredov, ki ima svoje prednike v Don Kihotu in Falstaffu

Jurij Souček je kot Baloun pokazal popolnoma drugačen igralski obraz kot doslej. Bil je melanholičen, zadržan sitnež. Na videz enostavno vlogo je prav dobro zaigral. Zanimiva je bila Mila Kačičeva, ki je igrala krčmarico Ano Kopecko. Ta lik je upodobila z vsemi mogočimi oštirskimi barvami, z zgovornostjo, prebrisanostjo; žal, da njene pevske točke niso dosegle njene igre. Njen oboževalec, mladi Procházka je bil Drago Makuc, ki je izoblikoval bojazljivega in duševno nedozorelega mladeniča prav ustrezno in psihološko prepričljivo. Kot gestapovec Brettschneider je nastopal Aleksander Valič, ki mu je vloga ustrezala in je upodobil ta lik s svojstvenimi gibi telesa in glasom, ki je izdajal vohljača. Dober grotesken tip je bil Boris Kralj kot šarfirer Bullinger, zadirčen, sadističen in omejen, zlasti kot figura je ustrezal. Branko Miklavc je uspelo zaigral Hitlerja. Z njemu lastno izraznostjo — izrazita besedna artikulacija in pojoč glas, pantomima v igri, je izrazito psihološko nianseral Hitlerjev duševni obraz, na eni strani prepotentnost, na drugi strani pa razkroj, nemoč in popolno onemoglost. Izraziteje in odločneje so izstopali s svojo igro Andrej Kurent kot esesovec Müller, Ivanka Mežanova v vlogi služkinje Ane in Helena Erjavčeva kot Kati. Igralski zbor Drame je v množičnih scenah (v ječi, korakanje na Stalingrad) nastopal kot homogena celota.

»Švejk v drugi svetovni vojni« izredno leži dramskim ustvarjalcem in v začetku preseneča gledalce z ironijo, sarkazmom, obešenjaškim humorjem, medtem ko proti koncu njegova moč popusti, morda zaradi prenatrpanosti zbadljivk ali pa zaradi manjše učinkovitosti prizorov (poroka v krčmi). S svojo odločno negacije vojne in tiranije si je našel mesto v repertoarju ljubljanske Drame, dasi niti kot literarna niti kot dramska stvaritev ni nič več kot bolj ali manj učinkovita in duhovita satira in groteska na Hitlerjev rajh.

France Vurnik

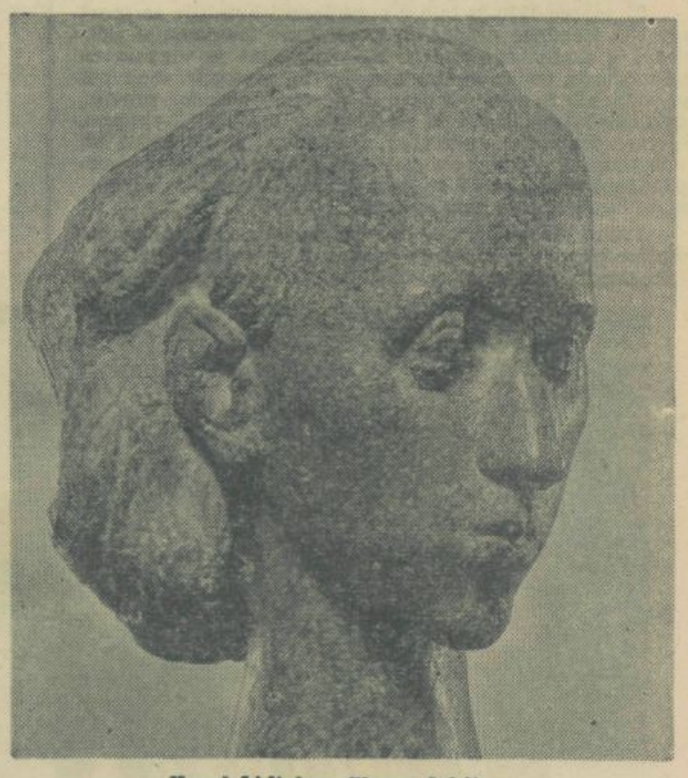

Karel Lidicky: Glava deklice

Humor, groteska in stvarnost

Prvo desetletje po Oktobru. Stvarnost, ki ji je zgodovina vzdela ime »Dnevi, ki so pretresli svet.« Bila je doba neskončno globokega presnavljanja vseh življenjskih vrednot, doba, ki je postala objesten pogrebec starega in čestokrat preveč hlastav in površen oblikovalec novega. Pod svojim serioznim obličjem revolucije pa je skrivala tudi obilo smetja. In ko jih vidi, človek globoko v sebi pomisli: »Le zakaj bi morali te kupčke in kupe smetja odišaviti in jih prekriti s preprogo, stkano iz finih vzorcev? Mar ni pametneje, vzeti metlo v roke in pometati, pometati? ... Z metlo, ki bo ostra kot bič in trda kot pest, ki bo treščila v sredo obraza.«

Ilf in Petrov sta svoje skupno pero uporabila kot tako metlo. Nista se šla vdinjat kot pometača k administrativni oblasti, pač pa sta sklenila pometati samostojno, v svetem prepričanju seveda, da bo njuno delo nekaj morebiti le zaleglo.

Njuni pisateljski proizvodi niso kdovekakšna umetnost. Njuni liki niso nesmrtne postave, kot so Gogoljeve ali Cehova, so pa vseskozi tipične za čas, v kakršnega sta jih postavila. In nič manj niso značilne za sovjetsko življenje situacije, v kakršne zaideta. Sleherni opis je poln humorja, ne tistega cenenega za vesele večere v varieteju, pač pa humorja, ki je pod površino nasičen s satiro. Treba je le nalahno podrgniti po svetli površinski barvi in že se prikaže živordeča satira na vse tisto, kar je nespametnega v vsakdanji stvarnosti sovjetskega življenja. Pravzaprav še več ustvarjalna fantazija obeh avtorjev je znala sleherni zgodbi pridihniti grotesknost, ki že kar silovito razkriva skrivne pojave v življenju, kakršnega živijo ljudje v letih po revoluciji; ta grotesknost, ki zeveda nikjer ne zaide v skrajnost, pač pa ji gre pripisati le namenoma potencirano prikazovanje realnosti, ne moti; njena funkcija je le poudarjanje posameznih stvari, ki jih zgolj s humorjem ni mogoče pokazati v tolikanj žarki luči.

V mikavnih opisih najrazličnejših dogodkov, okolij in oseb, v duhoviti satiri, v jedrnatosti stila, ki zna zadeti žebelj vedno in ob pravem trenutku na glavico, v vsej neprizanesljivi kritiki slabega, v vseh teh podobah, ki je za njimi kar čutiti trepetajočo slast po bičanju na vse strani — je tudi cena Dvanajstih stolov, ki jih je Državna založba Slovenije izdala kot 18. zvezek svoje Knjižne police. S to knjigo se z Ilfom in Petrovim ne srečujemo prvič v slovenskem prevodu, saj ju moremo imenovati razmeroma dovolj poznana avtorja.

Zgodba v Dvanajstih stolih je stekla tako, da poseže popolnoma neprisiljeno v skoraj sleherni kotiček življenja in krene po prstih vrsto državljanov, vrsto tistih, ki se imajo za neznansko pomembne in potrebne, menijo, da imajo vse pravice na tem ljubem svetu ter smejo po mili volji izkoriščati, krasti, zvijačiti, govoriti eno in delati drugo. Cela galerija jih je. Od najznamenitejših pa tja do direktorjev, predstavnikov oblasti, novinarjev, gledališčnikov... Zdi se, kot da avtorja nikomur nočeta ostati dolžna. Dvanajst stolov je tako v nekem viru najbolj nenavadna štorija, kar zadeva raznolikost in pestrost prizorišč in situacije. Začetna vzmet, ki požene bivšega plemiča, sedanjega administratorja v provincialnem mestecu, Hipolita Matvejeviča Vorobjaninova – novica namreč, da je njegova pokojna teta ob premeni oblasti zašila svoje bisere v podlogo enega izmed dvanajstih starinskih stolov — iz mirne vsakdanjosti v pustolovščino popolnega propad spremlja celo dogajanje kot rdeča nit. Junaka zgodbe, ta klavrnega pohlepneža s plešo povede skozi kar se le da nenavadne dogodivščine. Z mladim pritepencem in prebrisancem Ostapom Benderjem se odpravita kot pajdaša iskat izgubljenih dvanajst stolov, ki jih je usoda raztresla na vse vetrove. Ti vetrovi pa ponujajo kopico situacij, komičnih zapletov in možnosti za groteskno karakterizacijo, ki pa je ob vsej nenavadnosti vendarle realistična. Provincialna mesteca in hrup moskovskih ulic, letoviščarski kraji in ceste in parniki na Volgi, gledališča in stanovanjska poslopja in najrazličnejši klubi — vse je ožarjeno s koloritom tipično sovjetskega v tistih letih, ko se je iz sveta, kakršnega je prinesla revolucija, komajda jel izvijati popek neke bolj kulturne in življenjsko osredotočene sredine.

Gorobjaninov in Bender, ta dva izmečka družbe, končata v izraziti tragikomiki. Bisere, ki jih iščeta, so odkrili že davno prej in z njimi sezidali klubske prostore eni izmed organizacij. Tak je pač simbol izumiranja vsega, kar ni več zmožno življenja.

Prevod »Dvanajstih stolov«, ki ga je opravil marljivi Cene Kopčavar, more ob tem biti več kot samo prijetno branje. Upajmo, da bo ob prijetnem branju marsikje marsikoga neprijetno zbodlo in ga vsaj toliko udarilo po prstih, da se bo zamislil nad samim seboj in nad svojo okolico, najbližjo okolico...

V. K.

KOLO MLADIH

Folklorna plesna skupina »F. Marolt«, ki se je predstavila 24. marca v Drami, je obenem z Akademskim oktetom izpolnila program tretjega večera študentskega sestivala.

To popolnoma amatersko skupino odlikuje zvestoba studijsko-narodopisni plesni smeri dela, tako pri domačih slovenskih kot pri ostalih jugoslovanskih plesih. Skupina dela pod strokovnim vodstvom Glasbeno-narodopisnega instituta. Na svojem večeru so nam pokazali nekaj slovenskih (belokranjske, primorske in gorenjske) in nekaj vojvodinskih, oz. srbskih plesov iz Šumadije.

Spored večera je prikazal vrsto plesov. Lep je bil ples Pobelelo polje, sledeči »trunf« — brez petja, s samim močnim ritmom je lepo učinkoval. — Čudovito mehki napevi rezijanskih in primorskih plesov so pokazali bogastvo naše primorske folkore. Gorenjski plesi so nam znani, zato zelo blizu. Tako svatbeni ples s svatbeno pogačo na glavi in ples z majoliko ter predvsem šaljivi ples z metlo, ki vedno doseže svoj učinek pri gledalcih.

Drugi del sporeda je obsegal izključno plese iz južnih republik. Tako vojvodinske plese, oz. kola ter živahne šumadinske. Spored je zaključilo učinkovito bunjevačko kolo.

Ne bi se hotel spuščati v podrobna, strokovna ocenjevanja in razlaganja plesov, temveč bi rad povedal samo še to, da so plesalci s svojo navdušenostjo in zanesenostjo ugajali. Važno je in treba je to poudariti, da ne iščejo efektov, temveč da se zavedajo, da je pot, po kateri gredo najbolj pravilna za folklorno plesno delo ter najbolj varna pred izmaličenjem. Na ta način ohranjajo plese take, kakršni so bili, ko so jih plesali naši dedje.

Nekaj stvari k programu pa moram vseeno pripomniti. Spored je imel preveč poudarka na južnih plesih. Za ravnovesje bi bilo morda bolje, ko bi izpadli belokranjski plesi in bi namesto njih uvrstili prelepe prekmurske.

Med posameznimi plesnimi točkami je nastopal Akademski oktet. Ansambel je še mlad, pa že dokaj ubran. Manjka mu le prave podlage v basih ter ne zazveni zmeraj tako, kot bi bilo treba. Vendar bo te pomanjkljivosti v bodoče gotovo odpravil ter si priboril svoje mesto med našimi ansambli.

pt

more na koncu. Ves ta čas nisem videl ne enega poštenega drevesa...

Armirec Kaminski, že starejši in sila pobožen mož, je resen. Dejal je:

— Čemu neki sem jaz, hudiča, hodil sem doli, saj bom sčasoma prenehal verovati v Boga. Vse kaže, da je Bog, ko je gradil ta svet, pozabil na ta kraj in verjetno, če ga ni, ga je prekiel do konca. Tu se res ne da živeti.

Prizadeval sem si, da bi molčal. Ponoči sem hodil ven in gledal v nebo. Zdelo se mi je čudno ploščato in sila dolgočasno, zvezde pa nepotrebne in izzivalne. Ljudje iz vasi niso hodili k nam, mi ne k njim. Sami sebe pa smo poznali že bolj kot belega volka. Vsak izmed nas je vedel vse o ženi, domu, otrocih in ljubici drugega, kogarkoli. Imel si vtis, da smo si povedali že vse, prav vse, kar se sploh lahko pove. Zdelo se mi je, da se ne bom nikoli več iztrgal iz vsega tega; že sem nehal verjeti, da so nekje resnična mesta, ulice in resnične hiše.

Stanovali smo v barakah, ki so bile zgrajene malomarno in površno. V vsakdanjosti je to pomenilo pristen in neposreden stik z naravo in podnebjem. Na gradbišču nam je pismonoša prinašal časopise iz mesteca, ki je ležalo nekaj desetin kilometrov vstran. Če je mož popival, kot je bila to njegova navada, smo dobili časopise le z enodnevno zamudo, če se je lotil vina bolj prizadevno, se je zamuda razpotegnila v dva dneva, če pa ga je stisnila tesnoba in so ga trle skrbi — potem po ves teden nismo vedeli, kaj se po svetu dogaja. Nekoč je betoner Stefan prebutal nakresanega pismonošo, a to ni prav nič pomagalo, nasprotno — čestitke, ki so nam jih poslale naše družine ob Novem letu, smo prejeli šele o Treh kraljih.

Jeseni je v naše barake silila vlaga. Sten smo pobrali fotografije naših dragih in jih spravili v lesene kovčke pod pograde. Pozimi so razuzdano divjali vetrovi. Iz železnih pečic so se dvigali oblaki črnih, saj in se vsedali na obleke in obraze kot mastna in lepljiva previeka. Kihali smo. Naši glasovi so postali glasovi razbojnikov. Nismo se ne brili in ne umivali. V baraki je bilo peklensko mrzlo. Kazimierz je bil s svojo črno brado podoben Madeju. Sivolasi Kaminski je bil patriarh. Sveta in ostra brada Stefana iz Marymonta pa nas je spominjala na neko posrečeno lutko iz operete. Jaz sem verjetno izgledal najhuje: revna brada se mi je širila po obrazu v neenakomernih šopih in bil sem tak, kot bi se po rojstnem kopanju še ne srečal z vodo in milom.

— Kaj bi — smo govorili. — Vzdržali bomo do pomladi.

In pomlad je prišla. Pozna in hladna in mnogo hujša kot zima. Včasih je nagnusno deževalo in že naslednji dan nas je vreme obmetavalo s snežnim močnikom, pihal je veter in nam nosil v obraz sneg. Naše delovne obleke so bile vedno premočene in oči so nam pordele zaradi vročice, ki nas je ves čas kuhala in nas hromila. V baraki se je podrlo strešno krilo in minilo je nekaj dni, preden smo zadevo kolikortoliko spravili v red. Na sivem nebu se je včasih pojavilo bledo sonce; zrcalilo se je v lužah in bilo podobno kapljiti rumene maščobe; obrnili smo k njemu svoje obraze, a že je izginilo.

Kazimierz je menil:

— Kaj, za oteklega hudiča! Če bi ne bil član partije, bi jo pobrisal od tod k vragu, k vsem vragom. Odpeljal bi se lepo k svojemu bratu, ki je župnik pri Malkini. Ostal bi pri njem in služil za cerkovnika. Le sram me je in to je edini vzrok, da sem še tu. Te me zadržuje. Vedno mislim, le na dan, ko bom odpotoval od tod; zarjovel bom, da se bo slišalo do desete vasi. Prav zares, fantje! Pričenjam čutiti, da me ta most že povsod tišči.

Stefan je dejal:

— Ej, sekretar! Samo še do poletja.

Optimizem ga ni nikoli zapustil: danes smo ga imeli neznansko radi, naslednji dan pa smo ga sovražili in ga zmerjali z idiotom. Vzrokov in povodov je bilo vedno cel kup.

Po dolgi in strašni zimi, po grintavi in nedonošeni pomladi — je prišlo zlato poletje, ki nas je ves čas mučilo s pripeko. Tako vročih mesecev se niso spominjali niti najstarejši ljudje v vaseh in okolici. Pot nam je zalival oči, razgrizel srajce, cedil se nam je po vsem telesu in zima je bila kot pravljičen sen. Bili smo zagoreli in črnikasti, že sedmič smo se ogolili; mehurji so nas boleli, ponoči smo se premetavali po pogradih in stokali.

Kaminski se je pokrižal in dejal:

— Bog, kaznoval si grešnika...

Sovražno smo gledali tistih nekaj žensk, ki so delale na gradbišču in zaradi katerih nismo mogli hoditi naokoli kar nagi. Pravzaprav pa smo se pričeli vedno manj ozirati nanje. Neki inženir, ki je prišel celo iz prestolnice, da bi nekaj dni nadzoroval gradnjo, je pol dneva hodil naokoli ves omotičen, kot da ne bi vedel, kje je in kaj je z njim. Potem mi je rekel in me s prsti trkal po prsih:

— Oprostite, mladi gospod, ali tudi doma hodite takole nag naokrog?

— Da, dragi gospod inženir, prav tak hodim naokrog tudi doma. Le s to razliko, da si tam narišem po vsem telesu barvne proge: bledozelene, modrikaste in živordeče. Tu na gradbišču pa imamo samo minij. Če bi morda gospod inženir hotel priskrbeti še kaj drugega, bi bilo to sila lepo in koristno.

Gledal me je noro, z belimi očmi in zajecljal:

— Čudno. Zelo čudno.

Gradili smo most. Ne s pesmijo in ne prav radi, čeprav smo vedeli, da je treba delati in da je delo pravzaprav nekaj zelo lepega, kar izpolnjuje človeško življenje. Gradili smo ga s sovraštvom, z obupom in z željo, da izginemo iz te ravnine, ki se je kot polip vsesala v naša srca in v duše. Sanjarili smo: da bi naša noga potem, ko bo ta most gotov, nikoli ne stopila na ta tla. Izmislili smo si odvratne psovke, nehali smo govoriti — sporazumevali smo se s kvantami. Če je kdo spregovoril kako navadno besedo, smo ga začudeno pogledali. Kazimierz je zaradi tega vedno zmerjal in psoval na ves glas. Stefan je to sposobnost razvil do skrajnih možnosti: znal je hudičiti po celo uro in še dlje in ni pri tem ponovil niti ene same kvante. Zaradi tega so ga vsi imenovali »slavček z mostu«. Armirec Kaminski je že dolgo dvomil v svoje zveličanje in je vse tri mašne bukvice prodal pismonoši za četrtinko žganja. Jaz sem mostu v čast in slavo napisal pesmico, v primeri s katero so verzi nedostojnega in nesramnega strička Fredre pravi angelski zlivi. Mislili smo samo na eno: na dan, ki bo naš zadnji dan na tem gradbišču.

In potem smo most zgradili do kraja. Nismo imeli moči tisti večer, da bi se napili, da bi plesali ali peli. Tisti večer se je celo Kaminski pozabil prekrižati predno je zaspal.

Po mostu so naslednji dan nagosto razobesili transparente, šolarji, ki so jih pripeljali s tovornjaki, so peli pesmi. Na programu so bili govori, trganje otvoritvenega traku. Strojevodja je z lokomotive vrgel šopek cvetja in vojaška godba, ki so jo tudi pripeljali s kamionom, je že desetič zaigrala isto koračnico, snemalec filmskega tednika je skakal naokrog s kamero in bil je podoben pajku, ko je lezel po mostovni konstrukciji nekam gor. Mlad mož iz radia je govoril v mikrofon:

— Pred nami so obrazi graditeljev, obliva jih čustvo velikega ponosa in veselja. Pred nami so voditelji in mladina, ki se je vzgajala med gradnjo. Koliko rož, dragi poslušalci. Kakšno svetlo sonce! Če bi vi, dame in gospodje, lahko prisostvovali tej svečanosti! To je velik dan za graditelje mostu. Pred menoj je odločni obraz tovariša Kazimierza Rogalskega, sekretarja partijske grupe na gradbišču. To je obraz človeka, ki ve, kaj hoče in ki je ponosen in srečen v tej veliki uri. Naloga je izpolnjena. To je gotovo njegov najsrečnejši dan...

Tedaj se je zgodilo nekaj nepričakovanega. Kazimierz je stopil iz gruče in skočil h govorniku. Iztrgal mu je mikrofon iz rok in se ves sključen in skrivenčen približal z usti mali napravi. Zatulil je vanjo:

— Drek!

Svečanost je bila pokvarjena. Šli smo spat in dva dni nas ni nihče spravil iz barak. Potem je prišlo mnogo kamionov. Zložili smo vse naše stvari v lesene kovčke, podrli smo barake. Kaminski je s pestjo grozil mostu (tam se je nalezel revmatizma) in — odpeljali smo se.

Kamioni so bliskovito drveli stran. To je torej tisti naš dan, o katerem smo toliko sanjarili in govorili! Vračamo se k našim dragim. Tam — pa ostaja most. Vedno manjši je bil: vsak obrat koles nam ga je še bolj oddaljil. Molčal sem. Vsi so molčali. Menil sem, da bodo kleli, peli in se drli. Čakal sem na tisti Kazimierzov krik, na Stefanovo poskakovanje, na molitev Kaminskega; da bi vsaj kdo olajšujoče zavzdihnil, da bi kdo rekel kaj šaljivega ali kaj veselega, saj gremo domov. In dom se nam bolj in bolj približuje. Toda vsi so molčali. Obrnil sem se in opazil, da so oči vseh uprte v most. Bil je samo še majhna pika. Vzdramil sem se:

— No, Zakaj nobenih besed? Zapojte vendar. Kaj...

Molčali so, nihče se še ozri ni name. Zavpil sem:

— Zinite kaj! No, bo ali ne bo? Prekletstvo prekleto...

Molčali so. Videl sem da napenjajo poglede.

— Govoritel — sem zatulil. Divje.

— M... m... — je zajecljal betonist Stefan iz Marymonta, zamahnil je z roko in obmolknil.

Naš most se ni več videl; ostal je v ravnini in zakrile so ga meglične sopare. Tedaj sem razumel, da je ta most le še spomin. In tisti, ki se bodo vozili čezenj, ne bodo nikoli izvedeli, da je to samo naš most. Jokali smo. Vsi smo jokali; takrat mi je bilo dvajset let in tudi jaz sem jokal, čeprav nisem prav dobro vedel, čemu vse to. Danes bolje razumem, da se v življenju pogosto zgodi, da imamo raje tiste ljudi iz tiste stvari, od katerih nas življenjska usoda loči — včasih — za vedno.

Marek HLASKO

Delavci

Pomnožimo naše vrste

Člani Počitniške zveze ljubljanske univerze so 12. marca na svoji redni letni skupščini, peti po vrsti, pregledali delo v preteklem letu in po zelo živahni debati napravili sklepe za širšo in pestrejšo dejavnost.

Skupščino je otvoril dosedanji predsednik tovariš Marjan Kljun, ki je navzočim prikazal delo organizacije v celotnem obdobju petletnega obstoja. Organizacija na univerzi se je preko začetnih težav, reorganizacij in nekaterih napačnih propagandnih prijemov razvila v obliko, ki jo ima danes. Problem številka 1, ki ga rešujemo že od vsega začetka je: premajhno število članstva, ki je v preteklem letu doseglo številko 372. Vendar s tem nismo, ne smemo in ne moremo biti zadovoljni. Pri svojem delu smo naleteli celo na nerazumevanje pri predstavnikih okrajnih odborov Počitniške zveze. V bodoče bomo povabili v našo organizacijo vse one študente prvih letnikov naše univerze, ki so bili že v gimnaziji redni člani Počitniške zveze. Upamo, da bomo z razširitvijo članstva našli ljudi, ki bodo pripravljeni z ljubeznijo do organizacije delati in ji žrtvovati tudi kako urico prostega časa. Močno nas namreč skrbi problem vodstvenega kadra.

Vsa leta nas že tare problem amortizacije šotorov, ki ga ne moremo rešiti kljub temu, da vlada za naše šotore veliko zanimanje in so v prometu skozi vso sezono. Vsa finančna sredstva črpamo iz izposojnine šotorov in članarine. Vezani smo popolnoma sami nase. Trenutno razpolagamo s 23 četverci, 4 trojčki, 2 dvojčkoma in 18 zložljivimi posteljami. To je vsekakor solidna osnova za nadaljnje poslovanje, saj lahko mirno trdimo, da je le malo odborov, ki imajo toliko materialnih sredstev. S povečanjem števila članstva upamo tudi na izboljšanje naše finančne bilance.

V živahni diskusiji so člani podali mnogo predlogov za konkretno delo organizacije v bodoče. Enkrat mesečno bodo ferijalci skušali izvesti skupen izlet po naši ožji domovini, kar bo gotovo uspelo, saj so znižane voznine in popusti za obisk naših domov, kot je na primer: dom na Srednjem vrhu nad Martuljkom, velika prednost naše organizacije. Ker se je materialna baza močno povečala, bomo lahko letos organizirali lasten tabor nad 50 članov. Če bo UO ZSJ tudi letos organiziral tabor v Ankaranu ali kje drugje, se jim bomo skušali zopet pridružiti s tem, da bomo postavili tam nekaj šotorov za one naše člane, ki potujejo po domovini s kolesi ali na avto stop.

Člani organizacije se zavzemajo za organizacijo izletov po fakultetah, kjer naj bi v bodoče delali organizacijski poverjeniki. Tudi v prihodnje bomo kot vsako leto doslej organizirali smučanje na Črnem vrhu nad Jesenicami. Letos nam je račune prekrižala odjuda, ki je pobrala ves sneg. V sklopu PZJ bomo v najkrajšem času organizirali pohod na Sutjesko, ki bo trajal deset dni. Udeleženci pohoda si bodo lahko skoraj zastonj (celotni stroški za enega udeleženca bodo znašali nekaj nad 300 dinarjev) ogledali Bosno in jadransko obalo. Obiskali bodo tudi Zenico, Goražde, Sarajevo, Dubrovnik itd.

Na skupščini Počitniške zveze naše univerze je bilo izrečenih še mnogo misli in predlogov, vendar prostor ne dopušča, da bi o tem še kaj več pisali. Zaključili pa smo jo v upanju, da bomo z resnim delom in dobro voljo v bodoče še uspešneje delovali pod vodstvom novega predsednika Cirila Čehovina.

Za vse člane in za vse, ki se žele vključiti v Počitniško zvezo, naj zapišemo še to, da so uradne ure ostale nespremenjene [illegible] sredo in soboto od 12. do 13. ure v prvem nadstropju univerze, soba 71.

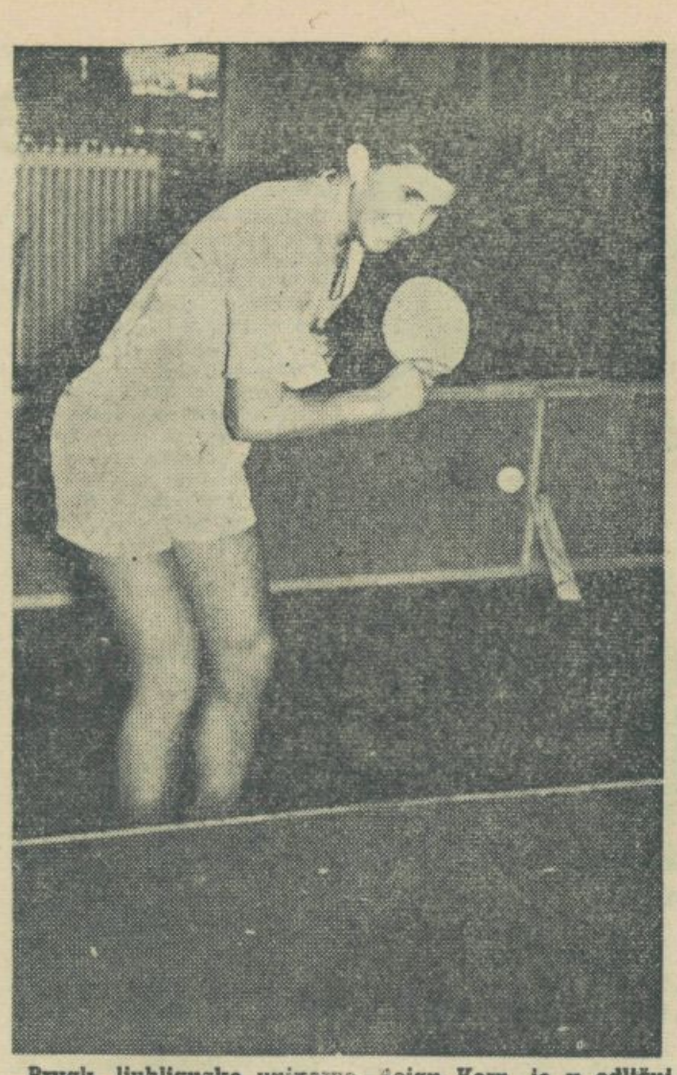

Prvak ljubljanske univerze Sojan Kern je v odlični formi

Razdeljene lovorike

15. in 16. marca je bilo v Kranjski gori tradicionalno mednarodno prvenstvo ljubljanske univerze v smučanju z udeležbo študentskih reprezentanc Graza in Dunaja. Od 70 prijavljenih je nastopilo le 36 tekmovalcev v veleslalomu in smuku. Debela snežna odeja je omogočila idealno smuko tudi za netekmovalce. Prireditev je v izvedbi študentskega smučarskega kluba Olympie dobro uspela, želimo le še čim več podobnih tekmovanj za naše študente.

To naše največje tekmovanje nima samo tekmovalnega pomena, temveč želimo na ta način navezati čimtesnejše stike s študenti vseh naših univerz, pa tudi s tujimi študenti. Pri tem smo le delno uspeli. Pogrešali smo kolege iz ostalih naših republik, Italijane in Francoze. Sicer pa po eni strani kar prav, da jih ni bilo. Zakaj?

Taka prireditev zahteva dolgih in temeljitih priprav, za katere je treba seči globoko v žep. Ta pa je pri nas raztrgan! Vedno bolj nas muči vprašanje, kaj bo s smučanjem — slovenskim nacionalnim športom? Mislim, da se druge republike ne vprašujejo, kako pomagati nogometašem, temveč jih podpirajo, kjer se le da.

O denarju samo še to! Za pripravo proge, ki je dolga 2000 m, ne zadostuje 5 teptačev-idealistov, ampak 20 ali 30, a ker ni denarja, jih mora biti dovolj tudi 5, pa čeprav si kak tekmovalec polomi noge. Večina tekmovalcev je prejela od svojih fakultet večjo ali manjšo denarno pomoč — hvala vsem, — pa se je vendar zgodilo, da so strojniki ostali v nedeljo brez kosila, čeprav so še imeli denar, katerega pa so morali vrniti fakulteti. Vemo pa, da lakota in smučanje nista prijatelja.

Kdo bi našteval vse tekmovalce po številkah! Preveč jih je bilo. Nekateri pa ostanejo človeku nehote v spominu, včasih boljši, včasih slabši. Tako se spominjam našega starega znanca Keglovicsa, s kakšno eleganco jo je ubral od štarta. Pa »S« le ni od muh! Redki so, ki se lahko pohvalijo, da so speljali vso progo brez padca. Sam zmagovalec je moral kapitulirati. Kljub temu mu ni bil nihče kos.

Tudi nekateri naši niso zaostajali. Prvi naš »as« je bil Remec. Kmalu za njim Verbek, nato pa še reprezentant Lakota. Komu od teh bo uspelo ugnati odličnega Avstrijca? Kmalu nam je bilo jasno. Prvo mesto je bilo oddano. Tudi za drugo čas ni zadoščal. Verbek je kot naš najboljši predstavnik na 3. mestu. Lep uspeh! Lakota je padel in odstopil; Remec 5. Tako se je slišalo okrog »Porentovega doma«. »Z uspehom smo lahko zadovoljni!«

Kako bo v smuku? Proga je na ozko pripravljena. Avstrijci po popoldanskem treningu odločno odklanjajo nastop v smuku. Naši fantje pa niso kar tako! Ves popoldan so teptali in utrdili vso progo, da je bilo veselje, če si pomislil, kakšna bo jutri vožnja.

Vsakdo od nas je upal na boljši uspeh v smuku, saj naši fantje dobro poznajo progo. Tako se je tudi zgodilo. Že v skupini starejših študentov smo imeli močnejšo zasedbo kakor v veleslalomu. To so potrdili tudi rezultati. S sijajno vožnjo je dosegel najboljši čas Jože Pogačnik. Vsi napori ostalih tekmecev so bili zaman.

Med mlajšimi študenti se je tokrat izkazal Lakota. »Pogled za bogove,« je vzkliknil nekdo. Prav res! Tega ne vidiš vsak dan. Dosežen čas je bil drugi najboljši za Pogačnikovim. Tudi popularni »Zangi« ni hotel zaostajati, saj vsakdo ve, da je med tistimi, ki ne znajo voziti počasi. Dokaz za to je 3. mesto v smuku. Seveda je zanimanje naraščalo vse do štev. 25, ko naj bi se pojavil Keglovics. »Al njega, njega ni...« Pred »S« se mu je zataknilo. Pravijo, da so ga rešile samo varnostne vezi, sicer bi mu gotovo popustile kosti, ne pa vezi.

Če pravimo, da je bila konkurenca med tekmovalci močna, tega ne moremo trditi za tekmovalke — niti številčno niti kvalitetno. Magušarjeva in mlada Erlingerjeva (sedmošolka) sta tvorili razred zase. Medtem ko je Magušarjeva v veleslalomu zmagala s precejšnim naskokom, tega ni mogla ponoviti v smuku. Izdatno jo je premagala Avstrijka.

Med mladinci ni imel Deu težkega dela, saj so štartali le trije mladinci. Kam vodi taka pot? Ali ne bi kazalo stopiti v stik s srednješolsko mladino in si tako ustvariti močno zaledje tekmovalcev? Treba bo nekaj storiti, sicer ne bomo dolgo smučali!

Mladim »Kranjskogorcem« prisrčna hvala za pomoč pri tlačenju bele opojnosti, ki nam je letos tako obilno in dolgo na razpolago. Z veseljem so priskočili na pomoč in upamo, da se bomo kmalu oddolžili.

Svečani zaključek je nekoliko zbledel, ker je bil sredi popoldneva in ker se je vsem mudilo domov. Kljub temu pa je vsak zmagovalec z veseljem stisnil v roko pokal, ostali pa plakete za spomin na študentsko prvenstvo leta 1958.

Vsem tekmovalcem obilo uspehov in nasvidenje drugo leto!

TEHNIČNI REZULTATI:

Veleslalom: Moški

Razred: B

1. *Wolf Rauch* (Graz) 2:06.0, 2. *Wilfried Meesen* (Dunaj) 2:09.0, 3. *Igor Kantušar* (stroj. fak.) 2:34.3.

Razred: A

1. *Helmut Keglovics* (Graz) 2:00.8, 2. *Dieter Hoffrichter* (Dunaj) 2:17.5, 3. *Jože Verbek* (pravna fak.) 2:17.7.

Ženske:

1. *Mica Magušar* (umetnost. zg.) 2:05.1, 2. *Gertraud Erlinger* (Graz) 2:35.3, 3. *Tatjana Hafner* (kemija) 3:05.8.

Mladinci:

1. *Rudi Deu* 2:12.5, 2. *Andrej Pirkmajer* 2:31.5.

Veleslalom: moški

Razred: B

1. Jože Pogačnik 1:27,2; 2. Žiga Prestor (ekonomija) 1:34.6; 3. Wilfried Meeson (Dunaj) 1:35,9.

Razred: A

1. Peter Lakota (gozdarstvo) 1:29.5; 2. Emmerich Wallner (Graz) 1:32.6; 3. Janez Šarec (strojna fak.) 1:33.3.

Članice:

1. Gertraud Erlinger (Graz) 1:28.7; 2. Mica Magušar (umet. zgod.) 1:33.3; 3. Nadja Lenarden 1:41.6.

Mladinci:

1. Rudi Deu 1:24.6; 2. Andrej Pirkmajer (sred. gozd. šola) 1:31.5; 3. Filip Gartner (sred. gozd. šola) 1:36.2.

Razvrstitev univerz:

1. ASC Graz 11:09.9; 2. ASK Ljubljana 11:37.9; 3. ASC Dunaj 11:49.8.

Košarkarski četveroboj študentovskih reprezentanc se bliža

Polne roke dela

Kakor smo že pisali v eni izmed številk, se obeta ljubljanskemu športnemu občinstvu po dolgem času kvalitetna košarkarska prireditev. Od 11. do 13. aprila se bodo pomerile v Ljubljani študentske reprezentance Francije, Čehoslovaške, Bolgarije in Jugoslavije.

Organizacijski komite je takoj pričel s pripravami za to veliko prireditev. Vse delo je razdeljeno po komisijah, ki imajo polne roke dela. Sestavljene so bile propozicije in poslane vsem državam udeleženkam. Prvi so nam odgovorili francoski študenje, ki so poleg pripomb poslali tudi že poimenski seznam tekmovalcev.

Zavedamo se velikega pomena te prireditve in želimo, da bo res vsestransko dobro pripravljena. Organizacijski odbor se sestaja redno vsak teden, kjer pregleduje svoje delo in težave, na katere zadeva pri delu in ki vsekakor niso majhne. Prav zaradi tega so člani odbora sklenili, da bodo v delo vključili vse udeležence zadnjega športnega seminarja in pa športne fakultetne referente. Le tako bomo lahko brezhibno izvedli ta turnir.

Skoraj z gotovostjo lahko rečemo, da bodo tekme, če bo lepo vreme, na stadionu v Šiški, sicer pa v dvorani na Taboru. Upamo, da nam bodo vodstva obeh društev pri tem kolikor se le da v pomoč, saj gre za prireditev mednarodnega obsega.

Zveznemu kapitanu Aci Nikoliću želimo, da bi imel pri izbiri reprezentance srečno roko in da bi izbral res najboljše pali barve naše domovine. Reprezentanca se bo zbrala v Ljubljani nekako 5. ali 6. aprila, kjer bodo do začetka turnirja še trenirali.

Organizacijski komite je za dobro sojenje tekem stopil v stik s sodniško komisijo Košarkarske zveze Slovenije, ki je pokazala polno razumevanje. V propozicijah smo izrazili željo da bi vsaka ekipa pripeljala s seboj tudi po enega sodnika. Kaže pa, da zaradi preveč povečanih izdatkov do tega ne bo prišlo. Tako so nam namreč sporočili francoski tovariši. Torej bodo prišli tudi naši mednarodni sodniki na svoj račun.

Kakor nam je javil Centralni športni odbor iz Beograda, so se tudi Čehi dokončno prijavili k tekmovanju. Pričakujemo samo še obvestilo Bolgarov.

Danes predstavljamo francosko moštvo, ki prispe v Ljubljano 8. aprila. Vodja reprezentance je g. Claude Delorme, advokat v Marseillu; trener Robert Crost, nekdanji mednarodni tekmovalec, profesor telesne vzgoje na gimnaziji v Montluonu; menager — Jacques Huguet, nekdanji mednarodni tekmovalec, sedaj zdravnik.

Od tekmovalcev pa pridejo v poštev njboljši od teh igralcev:

BOYER ANDRE (višina 194 cm, teža 90 kg, center); BRAS MICHEL (185 cm, 85 kg, branilec) COMTE BERNARD (190 cm, 82 kg, branilec); DEGROS JEAN (180 cm, 77 kg, napadalec); DEVILLE FRANCOIS (185 cm, 84 kg, branilec); DOUSSAINT LOUIS (179 cm, 76 kg, napadalec); GARNIER YVON (190 cm, 82 kg, branilec); MICHI ANDRE (192 cm, 83 kg, center); PLANQUE BERNARD (179 cm 75 kg, branilec); RAT MICHEL 181 cm, 81 kg, napadalec); SALMERON PAUL (182 cm, 76 kg, napadalec); SEYS PIERRE (197 cm, 85 kg, napadalec); VEN CLAUDE (192 cm, 90 kg, center); VINSON JEAN (185 cm, 80 kg, napadalec); CHRIST FRANCOIS (185 cm, 85 kg, branilec); IBERRAKEN YVON (180 cm, 76 kg, napadalec); MONNET GILBERT (192 cm, 68 kg, napadalec); JOSEPH - NOEL MAX (194 cm, 90 kg, center).

Tako imamo približno sliko o naših nasprotnikih — seveda brez obrazov. Kako pa fantje igrajo, bomo videli na turnirju. [illegible] šarke v Franciji, ne bodo slabi.

Prvenstvo univerze v namiznem tenisu

25. marca 1958 je bilo v organizaciji komisije za šport pri UO izvedeno ekipno in posamezno tekmovanje univerze v namiznem tenisu. Med moškimi je vladalo za tekmovanje veliko zanimanje, saj je nastopilo vseh pet prijavljenih fakultetnih ekip in sicer: ekonomska, pravna, medicinska, gozdarska in metalurška. V moški A-skupini, kjer so tekmovali tudi člani B-skupine, je nastopilo 36, v B-skupini, v kateri so imeli pravico nastopa samo neregistrirani člani, pa 25 študentov. Preveliko mero nezanimanja so pokazale naše kolegice.

Prehodni pokal v ekipnem prvenstvu je zopet osvojilo moštvo pravne fakultete v postavi Kocjan, Hlebš, Gorinšek. Drugo mesto je zasedla metalurška fakulteta pred gozdarsko, ekonomsko in medicinsko. V tem delu tekmovanja je zabeležil lep uspeh mladi Maklin (ekon.), ki je v borbi s Kernom (gozd.) odločil prvi set v svojo korist. Podobno se je že tu izkazal Uranič (rud.), ko je odvzel Hlebšu z dobljenim setom 21:10 eno točko. Enako je presenetil Kerna v drugem setu, ko ga je tesno premagal z rezultatom 22:20. Že ta del tekmovanja nam je pokazal, da imamo v naših vrstah mnoge mlade, talentirane igralce namiznega tenisa,

Veliko presenečenje v A-skupini nam je pripravil Uranič iz Kočevja, ki se je s kvalitetno in nadvse požrtvovalno igro plasiral v polfinale. Tu je naletel na »nepremagljivega« Kerna, ki se je moral nadvse potruditi, da je oba seta odločil v svojo korist in to z minimalno razliko v točkah. To je bila najborbenejša igra turnirja, izpolnjena z neubranljivimi Kernovimi forhendi in naravnost briljantnimi Uraničevimi obrambnimi udarci. Le-temu smo kar težko verjeli, ko nam je dejal, da že dve leti ni držal reketa v roki. V kratkem bo pričel z rednim treningom pri NTK Ljubljana, kar mu toplo priporočamo, saj ga pri namiznem tenisu spričo njegovega talenta, refleksa in vztrajnosti čaka še lepa bodočnost. Kern nas v finalnem srečanju s Kocjanom ni razočaral. Ta partija je bila najlepša in tehnično na najvišji ravni, kar smo jih videli na prvenstvu. Končni vrstni red v A-skupini je torej: Kern, Kocjan, Uranič, Hlebš, Maklin, Frluga, Mlekuž, Svoljšak itd.

Nič manj pa ni bilo zanimivo tekmovanje neregistriranih tekmovalcev v B-skupini. Nihče ni resneje računal na Miho Žumra (kemija), ki se je tekmovalni komisiji prijavil šele tik pred pričetkom tekmovanja. Premagal je do finala vse nasprotnike: Ercegoviča, Puciharja, Prešerna in celo Klopčiča. Za osvojitev pokala ga je čakala le še borba s Frlugo, ki je v polfinalu premagal Baštarja. Finalna borba je bila najdaljša in obenem najnapetejša partija. Igrala sta na čas. Po preteku dvajsetih minut je bilo stanje 17:17. V prvi sekundi petminutnega podaljška je Žumer zgrešil in stanje v setih je bilo 1:0 za Frlugo. Drugi set je Žumer z energičnimi in točnimi udarci odločil v svojo korist še pred pretekom desetih minut. Stanje 1:1. V peti minuti tretjega seta je Žumer vodil že z 8:2, vendar prednosti ni znal izkoristiti. Frluga je z mirnim »driblanjem« v osmi minuti izenačil na 16:16 in s tem spravil nasprotnika v časovno stisko. [illegible] je v zadnji minuti s petimi nestrpnimi udarci to stanje poslabšal na 21:16. Tako je Frluga zasedel poleg šestega mesta v A-skupini še prvo mesto v konkurenci neregistriranih igralcev.

Z urami v rokah so sodniki čakali na cilju. Večkrat tudi zaman!

Naše zahteve

Komisija za šport pri UO ZŠ na ljubljanski univerzi je sklicala plenarni sestanek, na katerega je povabila vse športne referente ljubljanskih fakultet.

V izčrpnem poročilu je sekretar nakazal delo komisije, ki je bilo dokaj uspešno, vendar ne brez napak.

Prehajamo v obdobje, ko bo morala močna, enotna organizacija prevzeti vodstvo telesne vzgoje med študenti v svoje roke in ne bo več možna sedanja pot, ko vzgaja AŠD Olympia kvalitetne tekmovalce, komisija za šport pa skrbi za množičnost. Prav vprašanje množičnosti je za nas velik problem in kužna rana naše organizacije. Zaradi tega bo treba v bodoče bolj skrbeti za novince, ki prihajajo iz gimnazij iz leta v leto bolj telesno vzgojno izobraženi. Te bo treba takoj vključiti v naše vrste. S tem pa je v ozki zvezi vprašanje igrišča in zimskih prostorov, kjer bi lahko nudili našim članom to, kar potrebujejo. Upamo, da bo letos dograjen športni park pod Muzejem NO, medtem ko bomo na telovadnico verjetno še nekaj časa čakali. Do takrat pa bomo še naprej gostovali po gimnazijskih telovadnicah in v bodoče tudi po partizanskih društvih.

Največjo pozornost pa bomo morali posvetiti študentskim domovom, ker smo se prepričali, da bomo le na ta način dosegli naš namen. Športne objekte je treba postaviti tam, kjer prebijejo študentje največji del svojega prostega časa. Če bi imeli naši domovi vsaj najnujnejše športne naprave, bi marsikateri študent poskočil in se razgibal. Domovi, ki bodo pri uvajanju športa aktivni, bodo tudi od komisije za šport uživali vso pomoč. Doslej je to pokazal le dom Ivana Mojzerja, upamo pa, da mu bodo ostali kmalu za petami.

Seveda moramo povečati zanimanje tudi po fakultetah. Dogaja se, da se pri formiranju združenj ZSJ ne posveča dovolj pozornosti športu. — Funkcije se razdelijo in tisti, ki ostane, prevzame dolžnost športnega referenta. Edini, ki res delajo, so medicinci in ekonomisti.

Zaradi pomembne vloge občin pri upravljanju športnih objektov, naj bi se v občinske komisije za šport vključili tudi športni referenti posameznih študentskih domov, da bi bila povezava čimbolj tesna in, da bi bili nastajajoči problemi kar najhitreje rešeni.

Problem zase je uvedba telesne vzgoje na univerzi, v sklopu rednega študija. Ne bi hoteli ponovno dokazovati, da je to edina pravilna pot, če želimo, da bodo študentje vsestransko sposobni ob prevzemu svojih odgovornih mest. Univerza naj bi bila neizčrpen rezervoar študentov - športnikov, ne pa samo ozko gledajočih znanstvenikov. Ker gre ves razvoj v tej smeri, se nam zdi nesmiselno zavirati ga na kakršenkoli način. Seveda pa bo treba še precej sprememb, predvsem glede denarnih sredstev. Vemo, da v sedanjem proračunu ni niti dinarja za šport in telesno kulturo, vemo pa tudi, da izdajo po drugih univerzah lepe vsote za telesni razvoj študentov.

Zaradi tega je bil sklep plenarnega sestanka, da se na predstoječem zasedanju v Beogradu 31. III. pogovorijo o tem s tovariši z ostalih univerz in nato izdelajo elaborat, katerega naj bi dali univerzitetnemu in Izvršnemu svetu.

Ker se javlja pri razširjeni telesni vzgoji tudi problem kadra, ki bi le-to vodil, računamo na študente višje šole za telesno vzgojo, za katere bo to edinstvena priložnost, da ofirmirajo to ustanovo pri borbi za povišanje višje šole v visoko šolo.

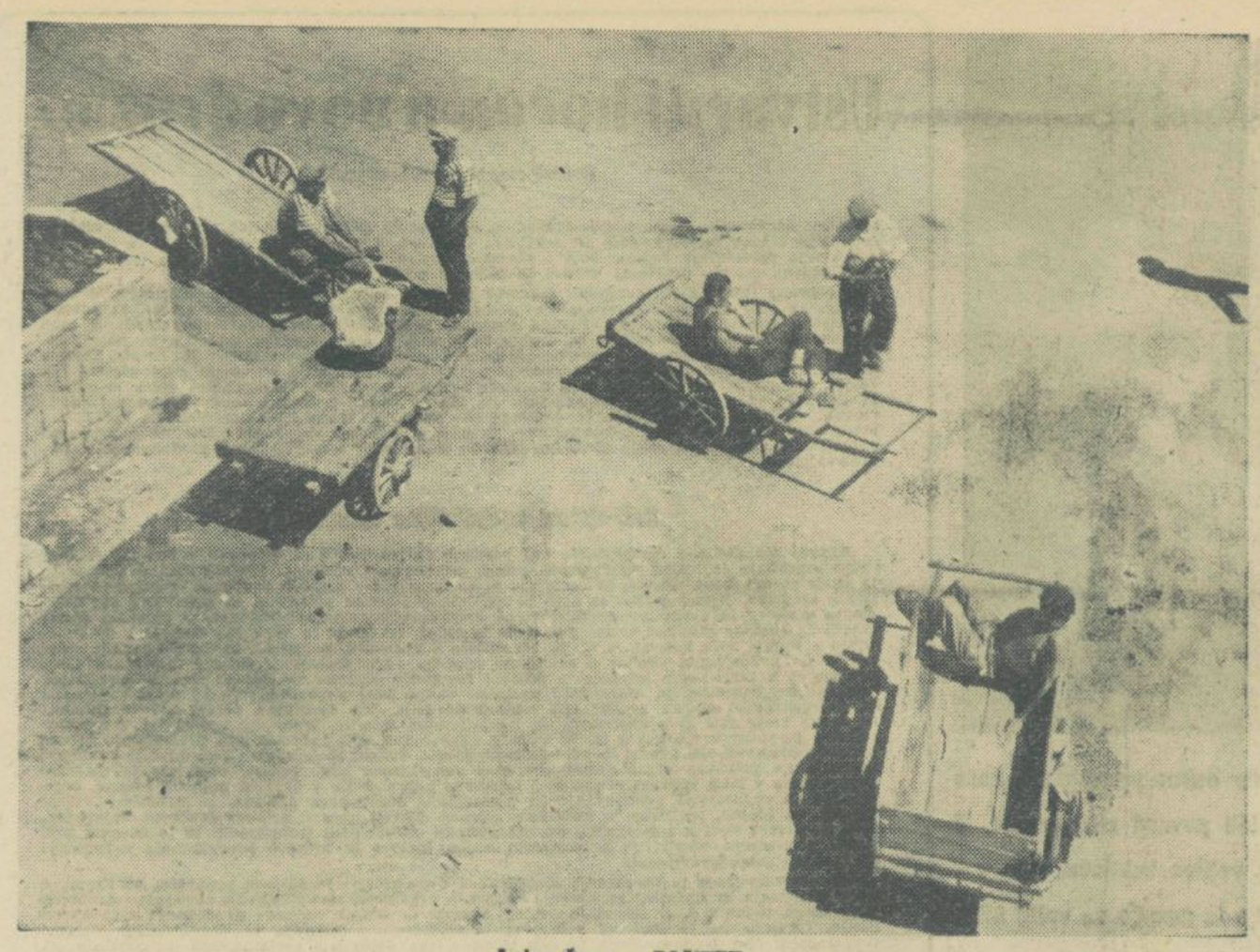

Lojze Čampa: POČITEK

Reklama za srajco, ki se nosi na dva načina

Šel je po stranski ulici z odpetim gumbom na plašču. Med prsti je mečkal ugaslo misel. Hiše so ostale zadaj. Pot je bila posuta z mehkim soncem. Ni bilo vej.

Skoraj dve minuti čez četrto. Sonce je izhlapevalo. Moral bi hoditi bos. Svetlozelena cesta je ležala poševno. Poševno pod drevesi, ki so imela debla in narezljane liste. Ob deblu je bil kužek. Vrvica je peljala od njega do gospodične in nazaj. Imela je dokolenke in sive oči.

Naslonil se je na pobarvano ograjo.

Ko je vrgel cigaretno škatlico na tla, se je kužek spomnil, da zna migati z repom. Gospodična si je nataknila sončna očala, medtem ko je svetlozelena cesta potemnela. On je prebiral črke na časopisnem papirju. Nekdo si je želel več kot samo domačo nalogo ljubezni. Mali oglasi. Ljubezen ima osem črk in včasih kakšno rožo. Nekje na severu Afrike so se prepirali za puščavo. Prvi je hotel imeti preprogo iz črne kože. Drugi je bil zadovoljen s peskom in soncem. Vstopnice so bile že skoraj razprodane, ker je bila premiera in dolgčas.

Slonel je na pobarvani ograji. Mogoče je gledal skozi steklo in je bilo vse le reklama. Platnen grič v ozadju. Spredaj deblo s povoščeno pomladno vejo. Ob deblu lutka, potem vrvica, psiček. Lutka je imela dokolenke, raztegljive, kvalitetne, poceni. Veleblagovnica se priporoča. Kužek je bil iz sladkorja. Pohiti v slaščičarno Splendid! Človek potrebuje sladkor za kosti... Slijajna postrežba.

(Bil je izložbeni aranžer. Honorarno. Ulica ob prastarem vodnjaku 6. Tretje nadstropje naravnost. Zvoni — trikrat, če nisi preutrujen.)

Slonel je na pobarvani ograji. Psiček iz sladkorja je počasi oddrsal k lutkinim nogam. Coctail neonk je žuborel mimo povoščene pomladne veje. Lutka je imela okrogle ustnice in modrček na očeh. Modrček s temnim steklom proti neonu. Po cesti so drsel: računski stroji. Množili so oddaljenost src z litri bencina.

Everest, Rheinmetall, Olivetti. Poenostavljajte si življenje. Samo nekaj jih je še na zalogi. Pohitite z nakupom.

Izložbe. Gledal je skozi steklo in vse skupaj je bila samo reklama. Tudi lutka?

Ah, to je bilo včasih. Majhne roke, vrat, skoraj nerazgibana bluza. Mehke oči in okrogle ustnice. Poti s peskom, ki je bil nekoč bel. Drevesa s čudnimi listi in klopi, vlažne od jutra. Držal jo je čez rame, za roko ali okrog pasu. Včasih jo je poljubil na lase. Govorila sta o zvezdah, svetlordečih oblakih, ki spominjajo na srečo. Nosila je dolge hlače, ali take do kolen. Ime ji je bilo .. Lutka. Gotovo je bila Lutka. On je bil Pajac iz lepenke. Z okroglim rumenim obrazom. Vsi pajaci imajo rumene obraze. Ljubila sta se, ne, bila sta zaljubljena. V klopi, pesek, ki je bil nekoč bel, v čudne liste. Smehljal se ji je. Pajaci se navadno smehljajo. Bila sta zaljubljena in to je reklama. Za klopi, za pesek, ki...

(Šef: — Saj razumete. Izložba je ob glavnem križišču. Napravite nekaj učinkovitega. —)

Prodajal je svojo domišljijo. Kupovali so jo in prodajali naprej. Svet je bil akvarij brez vode, izložba lutk in pajacev. Lutke in pajaci se ljubijo banalno, z lepenkastimi nasmeški.

(Šef: — Ni slabo. Sonce ima roko in vilice. Je ribe in pije kokto. —)

Potem se je izgubila. Z okroglimi ustnicami in skoraj nerazgibano bluzo. Bila je prenežna za izložbe. Klopi so postale iz lepenke in čudni listi povoščeni. Samo to je ostalo od spominov.

(Šef: — Ni slabo. Športni klobuk na zeljnati glavi... Naše pokrivalo je za vsako glavo. —)

Spomine zažiga čas. Potem je srečeval najlonke. Hodil je med njimi vštric in jih jemal v tuje postelje. Govoril je v vročih barvah. Sanjal je, utrujen od dihanja. Najlonke so bile včasih sočne, včasih obrabljene. Zmeraj pa so bile reklama.

Slonel je na pobarvani ograji. Lutke in psička že zdavnaj ni bilo več. Coctail neonk se je bližal platnenemu griču. Veja iz povoščenega papirja je umrla v prvem mraku. Cesta je postala globoka in temnozelena.

Šel je ob ograji do konca. Tam so ga hiše stranske ulice sprejele med nizka okna. Z njih so curljale melodije. Ker so se vse zlivale v ozko ulico, se je zmočil do kolen.

Čez nekaj časa se je domislil reklame za srajco, ki se nosi na dva načina.

Kandidatka za najprikupnejšo slovensko mačko je iz dobre družine, s primerno vzgojo, srednje velika, črno belo rjava in ima tigrast rep.

Njena edina slaba lastnost je, da je vsako leto v februarju majčkeno nemoralna. Vendar to njene prikupnosti ne zmanjša.

Število točk (od 1 do 10).

LJUDJE IN MESTA

SOLINE V SENCI

Kričava jata galebov in divjih rac križari nad mlečnim morjem ob obali. Z razprostrtimi krili, kakor bi bila pribita na pomodreno nebo, globoko in čisto. Zajedljivo se je zagrizlo v celino. Vanj moli en sam oster polotočič, kakor bi gledal edini zob iz ust brezzobe in ostarele žene.

Hiše, starinske in napol zanemarjene, brezupno in nesmiselno zgnetene na majhnem prostoru podremavajo na toplem spomladanskem soncu. Shlajene, kamnite ulice so kakor žrela, ki zdolgočaseno zehajo — skoznje pa ne vodi, vsaj navidezno, pot nikamor.

Koper. Lahko tudi Izola. Ali Piran. Morda Portorož?

Če bi se s fotoaparatom sprehajal po Kopru, bi se leča ustavila ob marsičem. Pogoltnila bi košček življenja z ozkih, komolčastih ulic, ali pa hladnost koprskih kamnitih palač in starinskih trgov. Mimogrede bi se srečala z novim, modernim stanovanjskim naseljem na Semedeli in ne nazadnje z globokim mlečnim morjem koprskega zaliva. Odkar marljivi in neučakani »Veli Jože« zasipuje koprski zaliv, ki bo v desetih letih popolnoma izginil, morje tu ni več morje. Podobno je velikemu mlečnemu jezeru, sinje modra barva pa se je poslovila in odpotovala proti jugu. Na nasipinah bo zrasla železniška postaja, razvil se bo tovorni promet.

Kamera ne bi bila kamera, če se ne bi povsem hote ustavila še ob novem, še nedodelanem objektu za delavnice »Tomosa«, v Vinu-Koper, ob velikem modernem hotelu Triglav in še marsikje.

Asfaltirana cesta, razpeljana ob morski obali, je dediščina žalostne preteklosti teh krajev. Gotovo edina dediščina, ki jo s koristnostjo še mnogi danes uporabljajo. Avtomobilisti in motoristi, kolesarji manj. Kolesa nimajo bodočnosti, ker počasi, toda vztrajno izumirajo. Asfalt poje pod Lanciami, Fiati, Mercedesi, Opli... tenko in ponižno. Pod Vespami, Kolibriji, Lambrettami, Puchi — pleše kakor izgubljena lutka. Pesem hitrosti, ki je kljub nekaterim že skoraj štirioglatim ovinkom hotela prehitevati samo sebe. Po bližnjih in daljnih obkoprskih hribih so na razdrapanih poteh noge najboljši prijatelj človeka. Neredkokdaj tudi osel. Tu doli, na asfaltu, pa grgrajo motorji v nekem divjem, na pol izgubljenem ritmu.

Sonce koraka kakor izgubljeno po dolgi bleščeči obmorski cesti mimo Izole, kjer je polovico hiš plašljivo zbežalo od morja in se razgubilo med polji še daleč onkraj ceste.

Pol ure ali kaj z avtobusom in pod kačasto cesto se razgrne pod tabo kakor na dlani — Portorož. Majhno letoviščarsko mestece, spomladi in na zimo kakor izumrlo. Prav sedaj pričakujejo prve goste. Potem, dolgo v poletje, se bodo križali po plaži, bifejih, hotelih, letoviščarskih vilah najrazličnejši jeziki.

Ob robu Portoroža sta dve veliki podolgovati skladišči za sol, hladni in izumrli. 50... — 60... še nekaj več kilometrov na uro. Piran! Prijetno obmorsko mestece v miniaturi, z razvalinami starodavnega gradu in spet na majhnem kraju nemogoče na kup zgnetenimi ulicami.

Nekaj kilometrov od Pirana žde prve soline in potem za polotočičem druge, ki se raztezajo daleč v celino. Toda piranske soline še počivajo. Tu in tam so kvadrati napolnjeni z vodo, na nasipih samevajo hiše, v katerih je v času sezone vse živahno. Sonce se dobrodušno ogleduje v vodi in videti je, kakor bi bila velikanska zrcala potrpežljivo složena drug ob drugem.

Pa vendar počiva, kljub soncu, na solinah senca. Senca mrtve sezone. Kmalu bodo pričeli s prvimi pripravami, s čiščenjem in prenavljanjem kvadratov. Živahnost bo zavela med glinastimi prekati in predori in iz dneva v dan bodo rasli kupi in kupi belega zlata, soli. Samo če bo pravo poletje, s soncem in pasjo vročino. Že nekaj let sem so solne letine revne, posebno na naših najbolj severnih solinah. Letos pričakujejo vse bolje. Bomo videli, pravijo.

Medtem ko od Črnega Kala proti Postojni in Ljubljani čemi po poljih in vaseh še zadnji sneg, je na Koprskem že prava pomlad. Češnje in drugo sadno drevje — vse je že v cvetju. Pravijo, da v Kopru že lep čas ni bilo pravega snega. Za nekaj dni obvisi samo po obrobnih gričih. Če pa se že spusti nad morje, se že v zraku pretopi v dež.

Ob toplih popoldnevih posedajo starci na kamnitih klopeh na kockastem trgu in kramljajo. Na pomlad še ni prave živahnosti. Ob večerih je nekoliko drugače. Po polmračnih ulicah in trgu se prelivajo ljudje. Proti kinu ali po promenadi.

Vse čaka poletja in čez zimo izgubljene živahnosti.

M. K.

Koprski motiv

Glose iz našega življenja

IZGUBLJENE INVESTICIJE

Matura je ostala za njim. Oddahnil si je in jo zakopal v spomine. Z dvignjenim palcem se je prebil v Ljubljano. Z dušo in telesom se je zapisal farmaciji in iz kamenčkov domišlije sestavil prihodnost. Potem je sestavil [illegible] ga poslal staršem. Niso mu dali še nobene podpore, čeprav so obljubili. Čez nekaj dni mu je odgovor sedel v rokah.

Sin, midva sva pričakovala, da boš stopil v lemenat. Ker si sam izbral drug poklic, si tudi sam pomagaj in bog ti bo pomagal. Starši.

Seznanil se je z mlekarskimi trickli, s prometniškimi piščalkami. In si je dejal: bo že šlo, fant. Raje mešam ljudem zdravila kot pa pamet...

JEDILNIK

Gledališča in kinematografi že oglašajo svoje sporede. Po časopisih in radiu. Da bi ustregli študentom - abonentom študentskih menz, ki često ne vedo, kaj je v menzi na jedilniku, prinašamo tedenski spored v študentskih menzah. Jedilnik se lahko uporablja za vse leto, ker bistvenih sprememb, kot smo obveščeni, ne bo. Vse morebitne spremembe bomo pravočasno sporočili.

Ponedeljek — Fazanovo perje v omaki in krompir (pod mikroskopom — slabo zabeljena gniloba) — pripravljeno na študentski način.

Torek — Ocvrta svinjska črева in krompir (pod mikroskopom — slabo zabeljena gniloba) — pripravljena na študentski način.

Sreda — Pečeni kravji parklji in kromir (pod mikroskopom — slabo zabeljena gniloba) — pripravljeni na študentski način.

Četrtek — Volovsko oko iz jajčk v prahu in krompir (pod mikroskopom — slabo zabeljena gniloba) — pripravljeno na študentski način.

Petek — Zmleti ribji zdrob in škrge v kislem zelju in krompir (pod mikroskopom — slabo zabeljena gniloba) — pripravljen na študentski način.

Sobota — Menza je zaradi opeklin glavne kuharice zaprta. Abonentom priporočamo dietno menzo.

PROUČEVANJE SOLSTVA NA MESECU

Neka tuja časopisna agencija je sporočila, da se bo te dni vkrcala v prvo medplanetarno ladjo skupina znanstvenikov naše univerze, ki bo na luni proučevala sistem študija z ozirom na štiriletno skrajšanje. Po vrnitvi skupine izvedencev lahko pričakujemo, da bo stvar spravljena z mrtve točke. Na vprašanje nekega novinarja, je vodja skupine odgovoril, da se bodo na mesecu sestali tudi s predstavniki študentov.

KROMPIR — UMETNO GNOJILO

Znana je misel, ki jo je že pred leti izrekel neki duhovitež, da je krompir na svetu samo zato, da bi tudi potrošniki lahko nekomu »gulili« kožo. To je velika resnica, ki v nekem smislu popolnoma drži, samo avtor tega duhovitega aforizma očitno ni bil abonent študentske menze. V upravi te menze namreč smatrajo, da krompir lahko služi tudi za umetno gnojilo za dvig našega kmetijstva.

SOBA — SVINJAK

Zgodi se, da kakšnemu študentu pomežikne sreča. S hinavskim smehom. Kadar kdo najde stanovanje, je srečnejši, kot če bi diplomiral. Zasledujmo dva kolega, ki iščeta stanovanje!

Najprej oglas v časopisu. Oddam opremljeno sobo, kot se temu običajno reče, po dnevni ceni. Ogled strank. Dva študenta stojita pred pritličnim stanovanjem.

— Dober dan!

— Imate v najem sobo?

— Imam.

— Bi jo lahko videla?

— Prosim.

Ogled sobe je bil natančen. Bila je umazana, nepospravljena in zapuščena. Skratka, razvalina stanovanja.

— Koliko pa stane ta svinjak, vpraša študent gospodinjo.

— Za eno svinjo dva tisoč din mesečno, za dve svinji pa tri tisoč dinarjev mesečno, odgovori gospodinja.

VEČER KOMPOZICIJ

(Nadaljevanje s 4. strani)

lahko slišali na večeru. Sonata je tehnično izredno težavna.

Poleg sonat za pihala pa je Petrič napisal tudi kvartet z naslovom Mala suita za pihala. Kompozicija obsega štiri stavke ter dokazuje veliko tehnično znanje komponista, ki zna vsakemu glasbilu odrediti pravo vlogo.

Višek večera pa mi je pomenila Alojza Srebotnjaka Sonatina za violino in klavir. Delo odlikuje izredna napetost in brilanca. Komponist je dosegel čudovito sintezo med folklornimi elementi in modernim kompozicijskim prijemom. Posebno lep je lirični drugi stavek. Strani te skladbe sodijo po mojem mnenju med najboljše, kar je bilo pri nas napisanega za ta instrument. Delo so izvajali že v Italiji z velikim uspehom.

Ekspresivne so tudi Vojne slike, ki so nastale na tekst Janeza Menarta. Poslušali smo le magnetofonske posnetke, ki pa žal niso bili tako čisti, kot bi želeli. Vseeno pa so delovale kot iskrena in doživeta izpoved mladega komponista, katerega ime se vedno bolj uveljavlja med našim glasbenim svetom in ni več čisto neznano tudi v inozemstvu.

Omeniti je treba tudi izvajalce, ki so s svojim sodelovanjem omogočili večer. Težavno delo so imeli flavtist Pogačnik, klarinetist Karlin, oboist Bregar in fagotist Rupar v Petričevi Mali suiti. Tehnično soliden je bil tudi Albin Rudan, ki ga je spremljal Igor Dekleva (Petričeva Sonata za klarinet). Omenim naj še Slavka Zimška, ki je zaigral Srebotnjakovo Sonatino ob spremljavi pianistke Gite Mallyjeve.

Večer je bil zanimiv za vse, ki jih zanima dejavnost naše mlade skladateljske generacije, za skladatelje same pa pomemben korak naprej.

pli

Uvoženi humor

Zamislite si hrano, ki bi bila sestavljena iz najbolj značilnih jedi posameznih nacionalnih študentskih menz. Morda jedilnik ne bi bil tako slab, kakor sedaj, ko imamo na mizi samo jedi ljubljanskih študentskih kuhinj. Humor nima z jedilnikom nobene zveze. Pa smo se kljub temu odločili, da sestavimo antologijo študenskega humorja. Kakor so jedi pri raznih kuhinjah različno zasoljene, tako je s študentskim humorjem. Naš izbor vam bo skušal pomagati, da se odločite, katera narodnost ima največ smisla za humor in kje so doma najbolj duhoviti študentje.

SAMOMOR

Neki potrti stari gospod je zapustil svoj klub. S težkimi koraki je vstopil v taksi, ki je čakal pred vrati.

»Kam želite, gospod,« vpraša obzirno voznik taksija.

»Preko skalnatega obrežja«, mu odgovori stari gospod, »pripravljen sem obiti samomor«.

(Kanada »The Sheaf«)

PREVIDNOST V LJUBEZNI

»Kako se ljubijo morski ježi?«

»Zelo previdno«.

(ZDA »Gargoyle«)

ZRNO NA ZRNO

Dve bolhi sta se zaljubili in nekega poletnega dne, kmalu za tem, sta se tudi poročili. Zakonca sta bila mlada, pridna in skrbna. Delala sta od ranega jutra do poznega večera in denar skrbno hranila. Žrtvovala sta vse za boljšo bodočnost. Nekega sončnega dne sta preštela svoje prihranke in na splošno zadovoljstvo ugotovila, da sta prihranila pet dolarjev. »Če sva do sedaj lahko prihranila pet dolarjev, potem v kratkem lahko prihraniva tudi deset dolarjev.« Z vso odločnostjo sta se spet oprijela dela. Vsak dan sta bolj vneto štedila in o zadovoljstvu, ki so ga doživljale ostale bolhe, nista marala ničesar slišati. Končno je prišel dan, ko sta prihranila deset dolarjev.

Ta dan sta si kupila svojega lastnega psa.

(ZDA »Gargoyle«)

DRUŽINSKI PREPIR

»Kako se je končal tvoj prepir z ženo«, vprašajo nekega avstralskega študenta njegovi kolegi.

»Ah«, je dejal poročeni študent, »priplazila se je k meni na kolenih«.

»In kaj je rekla?«

»Pridi že izpod postelje.«

(Avstralija »The Scruple«)

PRED IZPITI

Asistentka: »Gospod profesor, ali niso vaša izpitna vprašanja enaka, kot ste jih imeli lansko leto?«

Profesor: »Seveda, spremenili se bodo samo odgovori.«

(ZDA »Duk Engineer«)

SLEPIČ

Telefonski pogovor ob treh zjutraj.

Mož: »Oprostite gospod zdravnik, da motim ob tej pozni uri. Toda takoj morate priti. Moja žena ima vnet slepič.«

Zdravnik: »Nobenega razburjenja, dragi prijatelj. Slepič smo vaši ženi izrezali že pred tremi leti. Ali ste kdaj slišali, da bi imel kdo dva slepiča.«

PRAVILEN ODGOVOR

Profesor: Kateri dve besedi študentje največkrat izgovorijo?

Student: Ne vem.

Profesor: Pravilno.

(Anglija »Guild News«)

Mož: »Ne. Toda gospod doktor, ali niste še nikoli slišali, da bi imel kdo dve ženi?!«

(Francija »Problems«)

ENKRAT MORA KONČATI

Novinec je prišel na predavanje. Vsedel se je v klop, kjer je sedel starejši študent. Med predavanjem ga previdno vpraša:

»Oprostite, kako dolgo že bere svoje predavanje?«

»Približno deset ali petnajst let«, odgovori izkušeni študent.

»Potem bom ostal«, reče novinec, »enkrat mora vendar končati.«

(Avstralija »Farrago«)

Horoskop rojstev

Ker pri nas že dalj časa ni bil natisnjen noben horoskop rojstev, otroci pa kljub temu prihajajo na svet, saj drugega izhoda skoraj ni, objavljamo kratek horoskop rojstev.

PROSINEC

Otrok rojen v tem mesecu bo imel univerzalni duh, zato bo študiral na vseh fakultetah, v slučajnem zaporedju.

Trdil bo, da rad dela, toda za delo se mu nikoli ne bo nudila priložnost. Do tridesetega leta ga bodo vzdrževali starši, po tridesetem letu pa žena. Na ta način bo telesno zdrav in duševno spočit dočakal visoko starost. Izogniti se mora samo absolvetskemu stažu in uredbi o otroških dokladah.

SVEČAN

Otrok rojen v tem mesecu bo študiral pravo. Prišel bo daleč, toda končal bo slabo. Največja nevarnost mu preti od globoke vode in od javnega tožilstva.

Izbere naj si dobrega advokata.

SUŠEC

Moški, ki se bo narodil v tem mesecu, bo književnik. Izdajal bo književni časopis, ki bo izraz našega kulturnega življenja.

Naj se varuje, da mu ne ukinejo dotacije.

MALI TRAVEN

»S pesmijo skozi življenje«, to je geslo dečka, rojenega v tem mesecu. Končal bo ekonomsko fakulteto in se vključil v gospodarstvo. Ljubil bo pesem in družbo. Njegov tenor bodo spoštovali v gospodarskih krogih. Miličniki se bodo zbirali pred njegovo celico, ko bo pel za rešetkami.

VELIKI TRAVEN

Kakšna srečna prihodnost čaka otroka, ki je rojen v tem mesecu, ni treba posebej poudarjati, ker je tudi pisec teh vrstic rojen v tem mesecu. Naj piše samo humoreske, da se ljudem ne zameri. Prostor v peklu mu tako ne uide.

ROŽNIK

Moški otrok, ki se je rodil v tem mesecu bo poljedelec, kar ni tako strašno, če se je rodil na vasi.

Moški otrok, ki se je rodil v mestu, bo tudi poljedelec. Ko bo končal agronomsko fakulteto, se bo ukvarjal z vprašanjem reorganizacije poljedeljstva.

Izvedel bo uspešno akcijo za pogozdovanje severne stene Triglava s kokosovo palmo.

Živel bo dolgo, če ga kmetje prej ne ubijejo.

MALI SRPANJ — GRUDEN

Otroci, ki se bodo rodili v razdobju mali srpan — gruden, niso zajeti v tem horoskopu rojstva, ker sem iz dobro obveščenih krogov zvedel, da bo do takrat že v prodaji prvo jugoslovansko sredstvo za kontracepcijo.

Forum

Nekaj več kakor mesec dni nas še loči od ponovnih volitev študentskih predstavnikov v organe družbenega upravljanja univerze. Sedanje študente — člane svetov, ki so bili izvoljeni pred dvema letoma, bodo zamenjali novi.

Preteklo dveletno obdobje je bilo za našo univerzo izredno pomembno. Vštric s splošnim družbenim razvojem je tudi univerza v tem času napravila velik korak naprej. Sprejet je bil republiški zakon o univerzi, s čimer se je pričel proces urejanja našega univerzitetnega študija. Po [illegible] zakon so sveti imeli polne roke dela še s sprejemanjem univerzitetnega in fakultetnih statutov, kar nadaljujejo še sedaj. Pomembno dejanje, ki so se ga organi družbenega upravljanja univerze v preteklem obdobju tudi lotili, je bila reelekcija univerzitetnega znanstvenega in pedagoškega osebja, ki je univerzo močno razburkala in jo v veliki meri prečistila. Z vsem tem so ti organi postali pomemben činitelj v razvoju univerzitetnega življenja in v njenem preoblikovanju v sodobnosti ustrezajočo najvišjo pedagoško in znanstveno ustanovo.

Vloga študentskih predstavnikov v svetih je bila pozitivna. Nikakor se niso potegovali samo za ozke študentske koristi, ampak so skušali vedno zagovarjati splošno-družbene potrebe. Toda še uspešnejše delo je poleg ostalih vzrokov oviralo tudi razmeroma majhno zanimanje študentov za delo družbeno upravnih organov univerze. Mnogokrat so študentje svojemu predstavniku nudili premalo podpore.

Sedaj, ko smo tik pred novimi volitvami in ko je postalo delo organov družbenega upravljanja s sprejemanjem statutov izredno pomembno in odločilno in ko je povsem neposredno prizadet prav vsak posamezen študent, je še posebno važno, da pričnemo še aktivneje spremljati delo družbenega upravljanja univerze. Naše bodoče sodelovanje v družbenem upravljanju pa bo v veliki meri odvisno od sposobnosti bodočih študentskih predstavnikov v svetih. Zato predlagajmo in volimo iz svoje srede najboljše, najsposobnejše in najzrelejše, take, na katere se bomo vedno lahko zanesli, da bodo to svojo veliko družbeno pomembno funkcijo tudi v redu izvrševali. Volitev študentskih predstavnikov v organe držbenega upravljanja univerze se udeležimo vsi, prav vsi, in tako manifestirajmo svojo pripravljenost pomagati pri preobrazbi univerze ter dokažimo, da se zavedamo velikega pomena družbenega upravljanja na univerzi.

Nedavne volitve so bile dobra preizkušnja naše zavesti. Mladi volivci so bili povsod med prvimi. V Študentskem naselju so bile volitve zaključene že v dopoldanskih urah. Študentje iz naselja so volili 97.5-odstotno. Večina jih je volilo v naselju, ostali pa v domačih krajih ali pa kje drugje.

NAŠI PROBLEMI

Študentke ostajajo ob strani

V zimski semester 1957/58 se je vpisalo 1860 študentk, kar je 26 odstotkov od vseh vpisanih študentov. V primeri s predvojnim stanjem je ta odstotek izredno velik. K zvišanju števila študentk so deloma pripomogli novo ustanovljeni oddelki in izpopolnjene fakultete, katerih študij je za ženske zelo primeren (medicina, farmacija, kemija itd.), deloma pa je to odraz splošnega družbenega razvoja, ko se v proizvodni proces vključuje vedno več žensk.

S tem, da se vedno več žensk vključuje v delo in ne ostaja več v ozkem krogu družine in domačega gospodinjstva, se tudi bistveno spreminja družbena struktura. Ženske se namreč s tem, ko se odločajo za nek poklic, ne vključujejo le v proizvodni proces v najožjem smislu, ampak v družbeno proizvodni proces v najširšem smislu, v široko družbeno življenje. Ne le ozke materialne zahteve posamezne družine, ves družbeni razvoj zahteva, da se v družbeno življenje v polni meri vključijo tudi žene.

V pogojih današnjega družbeno-upravnega in gospodarskega sistema je pogoj za napredek le vsestranska afirmacija in razvoj osvobojene osebnosti, ki bo aktivno sodelovala pri upravljanju družbenega življenja. V teh pogojih je za napredek socializma odgovoren vsak posameznik posebej, torej tudi žena. Potrebno je, da se vsak posameznik čimbolj vključi v družbeno življenje in da v njem čim aktivneje deluje.

Problem intelektualke in njenega mesta v družbi je gotovo mnogo bolj zapleten, kakor to izgleda na prvi pogled. Vsklajevanje privatnega in družbenega življenja se pojavlja mnogokrat v zelo ostrem izrazu, v neljubih konfliktih. Če smo zvesti načelu, da se naj v družbeno življenje vključujejo osvobojene, harmonične in vsestransko razvite ter sposobne osebnosti, ker le delovanje takih osebnosti je družbeno uspešno in zagotavlja napredek, moramo veliko posvetiti načinu, kako vključiti žensko v družbeno življenje in v izpolnjevanje skupnih nalog.

Študij na univerzi je za študentke — bodoče intelektualke ena osnovnih stopenj, kjer se spoznavajo z družbenimi problemi in se zavestno odločajo za njihovo reševanje. Pri tem je lahko pomen take družbeno politične organizacije, kot je ZŠJ, ogromen. Toda vprašanje, kako Zveza študentov izpolnjuje to svojo odgovorno nalogo, lahko postane v mnogih primerih kočljivo. Kljub vsem naporom se dejansko še veliko študentk — članic ZŠJ — za delo organizacije ne zanima v dovoljni meri in v njem aktivno sodeluje. Toda to ni le problem študentk in ZŠJ, ampak splošno družbeni problem, eden tistih značilnih pojavov, ki spremljajo družbeno življenje v prehodnem obdobju.

Problem enakopravnosti žene in problem njenega vključevanja v družbeno življenje danes v Jugoslaviji ni več politično vprašanje niti več vprašanje pravnega položaja žene v družbi. Če opažamo še vedno pojave neenakopravnosti in premajhnega vključevanja žene v družbeno življenje, se moramo zavedati, da so ti pojavi posledica ekonomske nerazvitosti, primitivizma, religioznih nazorov in drugih konservativnih predsodkov ter p[illegible] ki še vpliva na življenje v družini in na življenje ženske v družbi. Zaostalo gospodinjstvo in pereči materialni problemi družine ovirajo družinsko aktivnost ne le žene, ampak tudi moža. Proti takim nepravilnostim in pomanjkljivostim se moramo boriti z ideološko politično vzgojo in z ustvarjanjem tistih materialnih pogojev, ki so neobhodno potrebni za uspešen razvoj socialistične družine in ki jih lahko uresničimo že zdaj, zlasti na področju gradnje stanovanj, otroških domov, komunalnih uslužnostnih ustanov itd. To je nujen predpogoj za dejansko enakopravnost žena in za njihovo delovanje v javnem življenju.

Družbeno politična neaktivnost študentk na univerzi ima na[illegible] nekaj zgoraj navedenih vzrokov.

Žal se moramo tudi na univerzi še vedno boriti proti vsem mogočim nazadnjaškim nazorom, ki so nujna dediščina preteklosti. Študentke same še ne čutijo dovolj potrebe po vključevanju v družbeno življenje in se posvečajo le ozkemu zasebnemu življenju, ki ga prav zaradi te odtrganosti od splošnega družbenega dogajanja pojmujejo in žive malomeščansko, nesvobodno. Toda tudi Zveza študentov posveča študentkam premalo pozornosti, jih premalo učinkovito vključuje v svoje delo in jim ne poverja dovolj odgovornih in pomembnih nalog. Marsikje se študentke pritožujejo, da kolegi njihovega prizadevanja na področju političnega in drugega organizacijskega dela ne jemljejo resno in da jim — direktno ali pa indirektno — odrekajo zmožnosti za tako delo. Tudi pri sprejemanju novih članic v Zvezo komunistov se pojavljajo nekatere nepravilnosti.

Vse te nepravilnosti — pa naj bo vzrok zanje tu ali tam — povzročajo, da zapušča danes univerzo vrsta izobraženk, ki niso dovolj družbeno osveščene in ki bodo zato svoje družbene naloge izvrševale le napol in ne povsem odgovorno.

Jasno je, da tako stanje ni več vzdržno. Zveza komunistov — študentov je zato ob podpori Zveze ženskih društev in CK ZKS vzela iniciativo v svoje roke. Nedavno tega je bil v Študentskem naselju [illegible] razmeroma največ ljubljanskih študentk, ustanovljen poseben odbor, ki je pričel z organiziranjem sistematične družbeno politične vzgoje študentk. Odbor bo prirejal predavanja, na katerih bodo znane javne delavke seznanjale študentke z najrazličnejšimi problemi, s katerimi se srečuje žena v sodobni družbi. V predavanjih bo obravnavan problem intelektualke in njenega vključevanja v družbeno in družinsko življenje, vprašanja boja za kvalificirano zaposlitev, seksualna problematika, problemi mentalne higiene itd. Prav tako bodo obravnavana tudi vprašanja praktičnega življenja žene v družbi — vprašanja kozmetike in nege telesa, primernega oblačenja itd.

Program dela je, kot vidimo, široko začrtan in obenem zelo pester. O uspehih začetega dela ne dvomimo. Prepričani smo, da bo to delo pomemben prispevek k uspešnejšemu vključevanju ženske mladine in intelektualk v družbeno življenje. Misliti pa bo treba tudi še na tisti del študentk, ki v to delo zaenkrat še niso vključene, in najti tudi zanje primerne oblike.

SEJA UNIVERZITETNEGA SVETA

Statuta na rešetu

Univerzitetni svet je na 16. redni seji, ki je bila 25. marca, obravnaval predložena načrta statuta ekonomske in pravne fakultete ter ju po daljši, temeljiti analizi in z nekaterimi opombami tudi sprejel. Na dnevnem redu je bil tudi statut medicinske fakultete, katerega pa bodo vzeli v pretres na prihodnji seji, dne 5. aprila.

Statuta ekonomske in pravne fakultete sta rezultat skupnih naporov komisij za statute pri fakultetnih upravah in univerzitetnega sveta, Sekretariata za zakonodajo pri Izvršnem svetu ter organizacije Zveze študentov; sta odraz novih družbenih odnosov, ki so nastajali in se razvijali med našo revolucijo ter bili uzakonjeni z vzpostavitvijo naše ljudske oblasti in ki so zahtevali spremembo tudi celotnega šolskega sistema ter njegovo podreditev novim oblikam družbenega, političnega in gospodarskega življenja; oba predstavljata pomemben korak naprej v razvoju našega visokošolskega študija, ga reformirata in postavljata zakon o univerzi na realna tla; skupno z učnimi načrti in statuti, če bosta v polni meri zajela duh zakona, bosta popolnoma spremenila fiziognomijo teh fakultet. Predsednik komisije za statute pri univerzitetnem svetu je predložil ta dva statuta v odobritev in nakazal nekatere probleme, ki so se pojavili pri tem delu, člani sveta pa so potem o njih obširno razpravljali.

Najprej so govorili o statusu študentov. Znano je, da je univerzitetni svet, upoštevajoč neugodne pogoje študija in študentov, podaljšal status študentov na šest mesecev. Toda ekonomska in pravna fakulteta se dosledno držita roka, ki ga je določil zakon in obljubljata, da bosta svoj učni program in načrt tako zreducirali, da bo res mogoče končati študij v štirih letih. Zato je univerzitetni svet sprejel sklep, da se ta določba v univerzitetnem statutu spremeni v toliko, v kolikor se ta zaščitni semester uporabi le tam, kjer je to potrebno, predvsem na medicinski in tehničnih fakultetah. Predstavnik študentov v univerzitetnem svetu je vstrajal na stališču, da se za ekonomsko fakulteto upošteva zaščitni semester, vsaj v prehodni dobi, ker se materialni pogoji študija in študentov v doglednem času ne bodo bistveno izboljšali in bodo spet najbolj prizadeti revni študentje, ki bodo morali skrbeti poleg študija tudi za vsakdanji kruh. Poleg tega še ni izdelan učni načrt in program, iz katerega bi bilo razvidno, da se bo snov, ki jo mora študent osvojiti, res zreducirala, da bo povprečni študent lahko diplomiral v tej dobi.

Ker bodo na ekonomski fakulteti skrčili snov predvsem iz pravnih ved, na pravni pa iz ekonomskih, je nastalo vprašanje, ali se lahko pridobi doktorat na ekonomski fakulteti iz pravnih ved, na pravni pa iz ekonomskih. Svet se je postavil na stališče, da se to ne more doseči, čeprav je to možno na sarajevski in beograjski fakulteti.

Statut ekonomske fakultete uvaja kot novost in sestavni del učnega načrta diplomsko delo, ki ga slušatelj pripravi v osmem semestru in kjer mora pokazati sintezo svojega znanja. To delo ne sme biti preobširno, toda samostojno in kvalitetno. Ker je diplomsko delo sestavni del študija, so profesorji in asistenti dolžni študentu pri tem delu pomagati z nasveti. In ne samo to, študenta bodo morali spremljati in delati z njim od začetka pa do konca, da bo lahko premagal vse težave na svoji štiriletni poti. Da bodo to dosegli je treba predavanja čimbolj skrčiti, mnogo več pa delati na vajah in v seminarjih.

Ustvariti hočemo novo družbo

(Nadaljevanje s prve strani)

zmagami naprednih, socialističnih družbenih sil. Nasilno odpravljanje teh protislovij z vsemogočnostjo države za socializem ne sme biti značilno, v socialistični družbi naj se notranja protislovja razrešujejo čedalje bolj z zavestno akcijo vodilnih družbenih sil. S tem je tudi že nakazana rešitev problema države in njenega odmiranja v socializmu.

Družbena lastnina proizvajalnih sredstev omogoča in zahteva, da je gospodarstvo družbe v interesu vsakega posameznega proizvajalca in delovnega človeka enotna celota, zasnovana na visoko razviti delitvi dela. Takšna enotnost gospodarstva terja določeno skladnost med dejavnostjo raznih proizvodnih in drugih ekonomskih enot, med proizvodnjo in potrebami ljudi ter določeno skladnost v materialnih odnosih družbenega gospodarstva kot celote. Takšno skladnost je mogoče doseči z zavestnim planskim usmerjanjem in razvojem gospodarstva kot celote. Vendar še tako popolni plan ne more izčrpati vseh neštetih možnosti, oblik in pobud, ki jih daje spontani razvoj ekonomskih sil. Tu je nujno potrebna samostojnost delovnega človeka, podjetja ali druge družbeno-ekonomske enote. Potrebna je individualna in kolektivna materialna zainteresiranost proizvajalcev. Iz našega sistema planiranja raste nova družbena organizacija dela, ki združuje družbeno plansko usmerjanje s socialistično svobodno iniciativo proizvajalcev.

Naš sistem socialistične demokracije

Razvoj socialistične demokracije kot posebne oblike političnih odnosov v pogojih socialistične izgradnje je nujen zgodovinski proces prehodnega obdobja. Socialistična demokracija je okvir za družbene odnose, ki nastajajo in se razvijajo v pogojih družbene lastnine proizvajalnih sredstev. Njene oblike se zato prilagajajo pravicam, potrebam in interesom svobodne akcije nosilcev in činiteljev socialističnega družbeno-ekonomskega gibanja. O dejanski demokraciji za ljudske množice lahko govorimo le tedaj, če imajo te vsak čas možnosti, da sodelujejo v upravljanju gospodarstva, da sodelujejo v državnih, političnih in drugih javnih zadevah in da neposredno, vendar z občutkom popolne odgovornosti za skupne interese družbe, izražajo in branijo svoje interese in potrebe ter svoje poglede na splošne interese skupnosti. Socialistična demokracija mora zato postajati vedno bolj neposredna in se mora naslanjati na najrazličnejše oblike družbenega samoupravljanja. Tu absolutna oblast partije nikakor ne more zamenjati žive aktivnosti in iniciativnosti množic. Delavski razred lahko postane popolni gospodar svoje usode le, če sam in neposredno vrši kontrolo nad proizvodnjo in nad delitvijo proizvedenih dobrin in presežnih vrednosti. Sistem socialistične demokracije se močno naslanja na politično organizirane napredne subjektivne sile. Vendar postajajo te politične organizacije v teku razvoja vedno bolj družbene organizacije v pravem pomenu besede, organizacije za znanstveno proučevanje in usmerjanje družbenega gibanja, za družbeno vzgojo množic, za idejno, politično in strokovno pomoč državljanom v njihovi družbeni dejavnosti. Tudi ta proces vodi k neposredni, brezstrankarski socialistični demokraciji in je obenem tudi oblika postopnega odmiranja posameznih funkcij države in njihovo preobražanje v funkcije družbenega samoupravljanja.

Proces razvijanja in razširjanja socialistične demokracije je odvisen predvsem od krepitve, izpopolnjevanja in nadaljnjega razvoja osnovnih organizacijsko-političnih elementov družbeno političnega sistema, t. j. delavskih svetov, komun in drugih organov družbenega samoupravljanja. Odvisen pa je tudi od vsklajevanja celotnega političnega in ekonomskega sistema s potrebami čim svobodnejšega in čim skladnejšega delovanja socialističnih ustvarjalnih sil. Na tej osnovi nastaja nova politična struktura naše družbe, ki se kaže v nastajanju novih družbeno ekonomskih in političnih odnosov med ljudmi.

Nosilec družbeno ekonomskega sistema in sistema socialistične demokracije je lahko samo aktiven, materialno in moralno zainteresiran posameznik. Zato so osebne, politične, ekonomske, kulturne in druge pravice državljanov sestavni del politične organizacije naše dežele. Naši državljani pa si pridobivajo vedno nove pravice in možnosti za ustvarjalno delovanje vzporedno z razvijanjem socialističnih ekonomskih odnosov in družbenega samoupravljanja. Komunisti so vedno poudarjali, da je za polno uresničenje človekovih pravic nujna ustrezna družbena, politična in materialna osnova in da je uveljavljanje polnih človeških pravic pogoj za nadaljnji razvoj socializma.

Bratska enotnost naših narodov

Pri tem, ko na kratko omeni predvojno nacionalno zatiranje, osnutek programa poudarja, da je pogoj za družbeno-politični razvoj Jugoslavije njena nacionalna enotnost in enakopravnost tako velikih narodov kakor tudi različnih narodnih manjšin. Enakopravnost jugoslovanskih narodov je osnovana na trdnih materialnih osnovah: na enotnosti socialističnih družbeno-ekonomskih odnosov, na sistemu socialistične demokracije, na enakopravnosti vseh narodov pri vstopanju v medsebojne gospodarske odnose in na enakopravnih obveznostih ter pravicah do zveze. V pogojih socialistične graditve se razvija jugoslovanski socialistični patriotizem, pri čimer ne gre za ustvarjanje nekega novega »jugoslovanskega naroda«, ampak za organsko krepitev in rast socialistične skupnosti proizvajalcev vseh jugoslovanskih narodov, za afirmacijo njihovih skupnih interesov. Takšno pojmovanje predstavlja kot pogoj svobodni razvoj nacionalnih kultur in jezikov.

Osnutek programa posebej poudarja, da je boj za enotnost narodov Jugoslavije del splošnega boja za socialistični internacionalizem in da morajo v njem odigrati pomembno vlogo vse napredne sile s komunisti na čelu.

Skrb za človeka

Bistvo socialistične gospodarske politike je skrb za potrebe človeka, za nenehno zboljševanje materialnih in kulturnih pogojev za življenje in delo delovnih ljudi. To narekuje potrebo po razvijanju proizvajalnih sil in po dviganju produktivnosti dela, kar je za našo deželo še toliko pomembnejše, ker smo podedovali zelo zaostalo gospodarstvo in slabo razvite proizvajalne sile. Koliko smo pri dviganju našega gospodarskega potenciala dosegli, je vsem že znano, zato se tudi osnutek programa ob tem ne zadržuje dalj časa.

Osnutek programa naglaša, da čakata v prihodnjem našo gospodarsko politiko predvsem dve nalogi: pri osnovni delitvi družbenega produkta med potrošne sklade akumulacije bo treba upoštevati hkrati tudi potrebo po pospešitvi ekonomskega razvoja in po dvigu potrošnje prebivalca v skladu s tempom tega razvoja; pri izgrajevanju sistema, ustanov in ukrepov za plansko usmerjanje gospodarskih procesov bo treba stalno graditi tudi prikladen sistem delitve, ki ne bo dopuščal stihijskega rušenja že danih postavk gospodarske politike. Iz teh dveh načel izhajajo tudi načela naše investicijske politike in pa potreba, da pazimo na skladen razvoj tako med posameznimi panogami gospodarstva in posameznimi področji naše dežele kakor tudi med gospodarstvom kot celoto in drugimi družbenimi dejavnostmi.

V vsakodnevni praksi se pojavlja vse polno najrazličnejših problemov v razvoju industrije, kmetijstva in obrtništva, v sistemu nagrajevanja, v trgovski mreži itd. Pri reševanju teh vprašanj se moramo vedno zavedati, da gre za prodiranje socialističnih ekonomskih in družbenih odnosov ne le v gospodarstvo ampak tudi na vsa ostala področja družbenega življenja: na področje socialne politike, komunalne dejavnosti, prosvete, znanosti in kulture.

Vloga komunistov v družbi

Zveza komunistov je zastopnik interesov in teženj delavskega razreda in drugih delovnih ljudi. Boj za zgraditev socializma, v katerega so se komunisti vključili, je zavestno usmerjanje in spreminjanje razvoja družbene stvarnosti. Komunisti bodo še vnaprej ostali avantgardna sila v socialističnem gibanju naše stvarnosti. Za družbeni razvoj se bodo komunisti borili toliko uspešneje, kolikor bolj se bodo opirali na pručevanje socialistične teorije in prakse na vseh področjih, kjer se bojuje boj za socializem, kolikor bolj se bodo ravnali po znanstvenih pridobitvah napredne misli v celoti in kolikor več bodo sami prispevali k nadaljnjemu razvijanju te misli. Idejna osnova Zveze komunistov je marksizem, ki pa ni pojmovan kot dogma in dokončna rešitev, ampak kot temeljni kamen tiste znanosti, ki jo morajo socialisti razvijati naprej v vseh smereh, če nočejo zaostati za življenjem. Posamezna pot v socializem mora biti rezultat nenehnega znanstvenega prizadevanja in korigiranja oziroma kontroliranja teoretičnih izsledkov s konkretno prakso.

V vsem našem političnem razvoju, ko se je Komunistična partija oziroma Zveza komunistov izkazala kot edina realna sila, ki ji je uspelo zbrati ljudske množice v boju za svobodo in družbeni napredek, si je Zveza komunistov pridobila vodilno vlogo v sistemu ljudske oblasti. Toda z razvijanjem neposredne socialistične demokracije bo vloga Zveze komunistov kot faktorja oblasti vedno bolj izginjala. V sistemu oblasti delovnega ljudstva je potrebna nenehna zavestna akcija komunistov proti vsem pojavljajočim se protisocialističnim tendencam. V organih družbenega samoupravljanja se komunisti bore za uresničitev socialističnih načel. Zvezi komunistov je mnogo do tega, da je vsak sklep teh organov rezultat aktivnega socialističnega boja mnenj. V skladu z razvojem osebnosti in svobode socialističnega človeka in s spreminjanjem stvarnosti je tudi boj mnenj dobil nove oblike in nove vrednosti, postaja ustvarjalen. Ko politično mobilizira množice za reševanje temeljnih problemov socialističnega razvoja in položaja delovnih ljudi, Zveza komunistov utrjuje politično in idejno enotnost delovnega ljudstva ter ga vzgaja za družbeno samoupravljanje. S tem nenehno krepi vpliv socialističnih sil in razvija družbeno kontrolo.

Komunisti niso od ljudstva ločena skupina ljudi, ampak teoretično prednjačijo v tem, da razumevajo pogoje, potek in rezultate družbenega dogajanja. Vsako odtujevanje od množic in realnih možnosti razvoja, bodisi prehitevanje bodisi zaostajanje, je za Zvezo komunistov le ovira. Socializmu v prid je lahko le zavestna in realistična politika.

Svoj boj za socializem nadaljuje Zveza komunistov tudi z uveljavljanjem socialističnih pojmovanj v SZDL in v kulturnih, znanstvenih ter drugih organizacijah. Tudi tu napovedujejo komunisti neizprosen boj vsem protisocialističnim težnjam, ki se pojavljajo bodisi kot vpliv ostankov stare družbene ureditve bodisi kot rezultat dosedanjega razvoja.

Smoter družbenega gibanja in revolucionarne dejavnosti komunistov je ustvaritev nove družbene ureditve — komunizma. Pri tem se komunisti zavedajo, da je ta cilj možno doseči le z nenehnim razvijanjem proizvajalnih sil, z nenehnim izboljševanjem življenjskega standarda delovnih ljudi, z razvijanjem samoupravnega sistema in socialističnega demokratizma. Nujni pogoj za socialistični razvoj je resnična povezanost komunistov z najširšimi množicami proizvajalcev. Le s tem in z nenehno kontrolo rezultatov v praksi je možno odpraviti vse mogoče negativne pojave, ki jih prinaša razvoj v prehodnem obdobju in ki so lahko razvoju socializma dokaj nevarni. Bolj kot katerakoli druga družba mora biti socializem nenehen napredek, nenehno gibanje, nenehen obračun z idejnim konservatizmom in s tendencami vsakršne stagnacije.

Doseči hočemo že več

Program se torej ne ustavlja pri analizi sedanjega stanja, ampak na široko odpira obzorja nadaljnjega razvoja socializma. Sedanji, kakor tudi prihodnji praksi daje trdne idejne temelje — v tem je njegova največja dragocenost. Ko postavlja pred jugoslovanske komuniste nove naloge in nove obveznosti, pravi:

»Že smo izbojevali odločilne bitke za prihodnost, kakršno si želimo. Toda mi nismo zadovoljni z doseženim, zastavljamo si še bolj zamotane in še težje naloge. Pogoj, da jih uresničimo, je enotnost naših vrst. Cilji in ideje, ki smo si jih zapisali v svoj program, so vodila našega boja, dolžnost in čast revolucionarnega življenja slehernega jugoslovanskega komunista.

Da bomo izvedli svojo zgodovinsko vlogo pri ustvarjanju socialistične družbe v naši deželi, moramo posvetiti temu smotru vse svoje sile, biti moramo kritični do sebe in do svojega dela, nepomirljivi nasprotniki slehernega dogmatizma in zvesti revolucionarnemu ustvarjalnemu duhu marksizma. Nič, kar je ustvarjeno, nam ne sme biti tolikanj sveto, da ne bi mogli preko njega in prepustiti mesto nečemu še naprednejšemu, še svobodnejšemu, še bolj človeškemu.«

tribuna

6. DECEMBRA 1951 JE IZŠLA PRVA ŠTEVILKA NAŠEGA GLASILA KOT NASLEDNIK »ŠTUDENTSKEGA LISTA«. TA JE IZHAJAL OD 20. MARCA 1949, UREJEVALI SO GA FRANCI AMBROŽIČ, DARO BRATOŠ, RUDI MAHKOTA, MILOŠ KOBE, MILAN STARIN IN MILOŠ MIKELN, KI JE TUDI UREDNIK PRVEGA LETNIKA »TRIBUNE«. PRVI LETNIK OBSEGA 9 ŠTEVILK. — ZADNJO UREDI STANE SAKSIDA — KI IZHAJAJO ŠTIRINAJSTDNEVNO. NASLEDNJI LETNIK UREJUJE BORIS MIKOŠ, IMA 4 ŠTEVILKE. LETA 1953 PREVZAME S 16. ŠTEVILKO UREDNIŠTVO PRIMOŽ KOZAK, IZIDE 18 ŠTEVILK. OD ČETRTEGA LETNIKA DALJE IZHAJA ČASOPIS V 20. ŠTEVILKAH NA LETO. BOGDAN PLEŠA UREJUJE LIST OD 17. ŠTEVILKE IV. LETNIKA DO 14. ŠTEVILKE V. LETNIKA, KO GA ZAMENJA SEDANJI UREDNIK JANKO POPOVIČ.